

VOLUME 2 No.2

พฤษภาคม-ธันวาคม 2569, May-December 2026

JISLD วารสาร สหวิทยาการศึกษาระดับท้องถิ่น *Journal of Interdisciplinary Studies and Local Development*

ISSN : 3088-2214 (Online)

วารสารสหวิทยาการศึกษาระดับท้องถิ่น

Journal of Interdisciplinary Studies and Local Development (JISLD)

ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม 2569

Vol. 2 No. 2 May - August 2026

ISSN: 3088-2214 (Online)

รับตีพิมพ์และเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ ได้แก่ บทความวิจัย บทความวิชาการ บทความปริทรรศน์หรือบทความวิจารณ์วรรณกรรม บทความหนังสือ ในสาขาที่เกี่ยวข้องกับด้านศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี การศึกษา สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ เศรษฐกิจชุมชน การพัฒนาท้องถิ่น บทความที่ได้รับการตีพิมพ์จะต้องได้ผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) จำนวนไม่น้อยกว่า 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง ในลักษณะปกปิดรายชื่อ และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนการตีพิมพ์เผยแพร่

กำหนดการเผยแพร่

ปีละ 3 ฉบับ (ราย 4 เดือน) คือ	ฉบับที่ 1	มกราคม – เมษายน
	ฉบับที่ 2	พฤษภาคม – สิงหาคม
	ฉบับที่ 3	กันยายน – ธันวาคม

เจ้าของ

ถ. 214 ปัทมานนท์ (ปราสาท-สุรินทร์) ต.ก้งแอน อ.ปราสาท จ.สุรินทร์

Email : jbhesisinrin@gmail.com

บรรณาธิการ

พระครูปริยัติปัญญาโสภณ, ผศ.ดร. ผู้อำนวยการโรงเรียนสุวรรณวิจิตรวิทยา

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ปัญวาลี เสริมทรัพย์

วันชัย ชูศรีสุข

เกษศิริรินทร์ ปัญญาเอก

กองบรรณาธิการ

พระเอกชัย ชยเมธี, ดร.

โรงเรียนสุวรรณวิจิตรวิทยา

พระครูบัณฑิตวชิโรภาส, ผศ.ดร.

วัดสว่างอารมณ์

พระมหาเอกพันธ์ วรรณมณญ, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ดร.ชินโสณ วิสิฐนิจิโก

มหาวิทยาลัยวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

ผศ.ดร.ยงยุทธ ขำคง

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ผศ.ดร.พิชามณูษ์ จำรัสศรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ผศ.ดร.ปิยวัฒน์ คงทรัพย์

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

ผศ.ดร.เสน่ห์ ใจสิทธิ์

วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

ดร.ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รศ.ดร.วันทนา เนาว์วัน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

รศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ผศ.ดร.วรณัฐ มุลสิน

นายกสมาคมโลกสีเขียว

ผศ.ดร.สถาพร วิชัยรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ผศ.ดร.สมชาย ดำเนิน

สมาคมนักวิจัยแห่งประเทศไทย

รศ.ดร.อัจฉรา หล่อตระกูล

มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต

ผศ.ดร.วันชัย สุขตาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผศ.ดร.ศิริภัสสร อินทรพาณิชย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

สำนักงานกองบรรณาธิการ

โรงเรียนสุวรรณวิจิตรวิทยา

ถ. 214 ปัทมานนท์ (ปราสาท-สุรินทร์) ต.ก้งแอน อ.ปราสาท จ.สุรินทร์

Email : jbhesksinrin@gmail.com

สารบัญ

สารบัญ	๖
บทความวิจัย	
คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ฝึกสอนฟุตบอลตามทัศนะของนักฟุตบอล โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สวนกุหลาบวิทยาลัย ปทุมธานี สุรียา บริเดช, รังสรรค์ ประเสริฐศรี, กนต์พัฒน์ พรศิริวัชรสิน	1
การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมตามหลักศีล 5 ของประชาชน อำเภอแก้งสนาม นาง จังหวัดนครราชสีมา พระนันท์วัฒน์ อภินันโท, ชาญชัย ฮวดศรี, สุรพล พรหมกุล	12
บทความวิชาการ	
การพัฒนาคุณภาพการให้บริการประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม อรทัย สิมไธสง	25
AI ยุคใหม่กับการสอนสังคมศึกษา ศิริรัตน์ ภาสตา	40
การพัฒนาการบริหารงานตามหลักอิทธิบาทธรรมขององค์การ ฐาณกร ภูชาญ	58
ภาคผนวก	72
คำแนะนำสำหรับผู้แต่ง	73
รูปแบบการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสาร	80
มาตรฐานทางจริยธรรมของผู้เขียนบทความ	80
มาตรฐานทางจริยธรรมของบรรณาธิการ	82
มาตรฐานทางจริยธรรมของผู้ประเมินบทความ	84

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ฝึกสอนฟุตบอลตามทัศนะของนักฟุตบอล

โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สวนกุหลาบวิทยาลัย ปทุมธานี

THE DESIRABLE CHARACTERISTICS OF FOOTBALL COACHES AS PERCEIVED BY
FOOTBALL PLAYERS AT NAWAMINTHRACHINUTHIT SUANKULARB
WITTAYALAI PATHUMTHANI SCHOOL

สุรียา บริเดช¹, รังสรรค์ ประเสริฐศรี², กันตพัฒน์ พรศิริวัชรสิน³

Suriya Boridet¹, Rangson Prasertsri², Kantapat Phonsiriwatcharasin³

มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต¹⁻³

Kasem Bundit University¹⁻³

prathip.ca@gmail.com¹

Received : May 23, 2026

Revised : June 9, 2026

Accepted : August 14, 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ฝึกสอนฟุตบอลตามทัศนะของนักฟุตบอลโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สวนกุหลาบวิทยาลัย ปทุมธานี และเพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ฝึกสอนฟุตบอลตามทัศนะของนักฟุตบอลโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สวนกุหลาบวิทยาลัย ปทุมธานี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักฟุตบอลโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สวนกุหลาบวิทยาลัย ปทุมธานี จำนวน 91 คน เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการใช้แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ใช้สถิติเชิงพรรณนา หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยส่วนบุคคลของนักฟุตบอลโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สวนกุหลาบวิทยาลัย ปทุมธานี ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุมากกว่า 15 ปี มีประสบการณ์การเล่นฟุตบอลมากกว่า 5 ปี เล่นในตำแหน่งกองกลาง และเรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 4-6

2. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ฝึกสอนฟุตบอลตามทัศนะของนักฟุตบอลโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สวนกุหลาบวิทยาลัย ปทุมธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = .175) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้

2.1 ด้านจิตวิทยาเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ฝึกสอนฟุตบอลอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.84$, S.D. = .250)

2.2 ด้านความเป็นผู้นำ เป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ฝึกสอนฟุตบอลอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.83$, S.D. = .250)

2.3 ด้านประสบการณ์ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ฝึกสอนฟุตบอลอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = .433)

2.4 ด้านความรู้ความสามารถ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ฝึกสอนฟุตบอล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.67$, S.D. = .395)

2.5 ด้านการฝึกสอน มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ฝึกสอนฟุตบอล อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.20$, S.D. = .514)

3. ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ฝึกสอนฟุตบอลตามทัศนะของนักฟุตบอลโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สวนกุหลาบวิทยาลัย ปทุมธานี ได้แก่ ผู้ฝึกสอนฟุตบอลไม่นำทักษะต่างๆ มาใช้ถ่ายทอดให้นักกีฬา การไม่แสวงหาความรู้ใหม่ ๆ มาพัฒนาสมรรถนะนักกีฬา การสร้างแรงจูงใจให้นักกีฬายังมีน้อย ไม่สร้างแรงกระตุ้นให้นักกีฬามีความมั่นใจในการแข่งขัน

คำสำคัญ: คุณลักษณะที่พึงประสงค์, ผู้ฝึกสอน, กีฬาฟุตบอล

Abstract

The objectives of this research were: 1) to examine the desirable characteristics of football coaches as perceived by football players at Nawaminthrachinuthit Suankularb Wittayalai Pathumthani School, and 2) to investigate the problems and obstacles regarding these characteristics. The sample group consisted of 91 football players from the a Nawaminthrachinuthit Suankularb Wittayalai Pathumthani School. This quantitative study utilized questionnaires for data collection. Descriptive statistics, including frequency, percentage, mean ($\bar{X}$) and standard deviation (S.D.), were employed for data analysis.

The research findings revealed that:

1. The majority of the respondents are male, over 15 years of age, with more than 5 years of football experience. Most occupy the "Midfielder" position and are currently enrolled in Senior High School (Grades 10–12).
2. In overall, the desirable characteristics were rated at the highest level ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = .175\$). When considering individual dimensions, all areas were rated at a high level. Ranked in descending order of mean scores, the results were as follows:

2.1 Psychology: Rated at the highest level ($\bar{X} = 4.84$, S.D. = .250).

2.2 Leadership: Rated at the highest level ($\bar{X}$ = 4.83, S.D. = .250).

2.3 Experience: Rated at the highest level ($\bar{X}$ = 4.50, S.D. = .433).

2.4 Knowledge and Competency: Rated at a high level ($\bar{X}$ = 3.67, S.D. = .395).

2.5 Coaching Skills: Rated at a moderate level ($\bar{X}$ = 3.20, S.D. = .514).

3. Problems and Obstacles of the primary issues identified include coaches' failure to effectively transfer diverse skills to the athletes and a lack of continuous pursuit of new knowledge to develop athlete performance. Additionally, there is insufficient motivation provided to the athletes, failing to stimulate their confidence during competitions.

Keywords: Desirable Characteristics, Coach, Football

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในกระแสโลกาภิวัตน์ปัจจุบัน กีฬาฟุตบอลได้วิวัฒนาการจากการเป็นกิจกรรมสันทนาการสู่การเป็น "อุตสาหกรรมกีฬา" และธุรกิจบริการระดับโลกที่มีมูลค่ามหาศาล มิติของฟุตบอลในยุคใหม่จึงครอบคลุมทั้งด้านเศรษฐกิจ การสร้างรายได้หมุนเวียนจากการถ่ายทอดสด สิทธิประโยชน์ทางการค้า และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในระดับอาชีพ ประเทศที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาความเป็นเลิศด้านกีฬา มักใช้กลไกทางการกีฬาเป็นเครื่องมือในการสร้างเกียรติภูมิของชาติและขับเคลื่อนเศรษฐกิจอย่างเป็นระบบ

ผู้ฝึกสอน (Coach) เป็นหัวใจสำคัญของการขับเคลื่อนความเป็นเลิศในระดับเยาวชน ซึ่งถือเป็นบุคลากรเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Human Resource) ที่มีบทบาทโดยตรงในการถ่ายทอดทักษะ เทคนิค และกลยุทธ์การแข่งขัน แต่ในมิติของการบริหารจัดการที่ลึกซึ้งกว่านั้น ผู้ฝึกสอนเปรียบเสมือน "ผู้นำการเปลี่ยนแปลง" ที่ต้องรับผิดชอบทั้งการพัฒนาสมรรถภาพทางกายและสภาวะทางจิตใจของนักกีฬา (วิทยา เลาหกุล, 2554) ความสำเร็จของสโมสรระดับโลกอย่างแมนเชสเตอร์ยูไนเต็ดภายใต้การนำของเซอร์ อเล็กซ์ เฟอร์กูสัน หรือความสำเร็จของสโมสรไทยในระดับเอเชีย ล้วนมีรากฐานมาจาก "คุณลักษณะเฉพาะ" ของผู้ฝึกสอนที่มีความสามารถในการวางแผนและจิตวิทยาการบริหารจัดการ (พิชัย ปิตุงค์, 2550)

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาคุณภาพชีวิตและการเพิ่มขีดความสามารถของนักกีฬาฟุตบอลในระดับโรงเรียน ซึ่งเป็นฐานรากสำคัญของระบบเยาวชนไทย ยังคงประสบความท้าทายด้านมาตรฐานของคุณลักษณะผู้ฝึกสอน หากผู้ฝึกสอนขาดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทั้งในด้านความรู้ (Hard Skills) และด้านจิตวิทยาหรือทัศนคติ (Soft Skills) ย่อมส่งผลกระทบต่อพัฒนาการและความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร

โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สวนกุหลาบวิทยาลัย ปทุมธานี ในฐานะสถาบันการศึกษาที่มีความโดดเด่นด้านกิจกรรมกีฬา จึงจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์คุณลักษณะของผู้ฝึกสอนผ่านมุมมองของตัวแสดงสำคัญคือ "นักกีฬาฟุตบอล" เพื่อให้ทราบถึงความคาดหวังและปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นจริงในกระบวนการฝึกสอน

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษา “คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ฝึกสอนฟุตบอลตามทัศนะของนักฟุตบอลโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สวนกุหลาบวิทยาลัย ปทุมธานี” เพื่อนำข้อค้นพบมาสังเคราะห์เป็นแนวทางพัฒนาศักยภาพผู้ฝึกสอนให้มีคุณลักษณะที่เหมาะสม สอดคล้องกับมาตรฐานสากล และสามารถนำพาเยาวชนไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

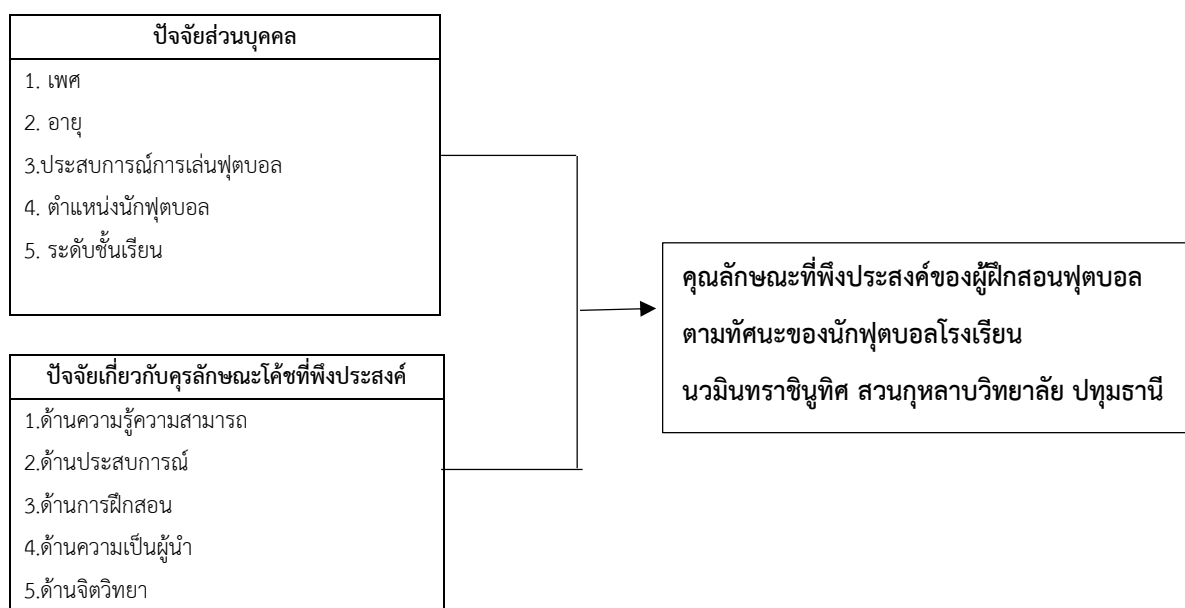
1. เพื่อศึกษาระดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ฝึกสอนฟุตบอลตามทัศนะของนักฟุตบอลโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สวนกุหลาบวิทยาลัย ปทุมธานี
2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคและข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ฝึกสอนฟุตบอลตามทัศนะของนักฟุตบอลโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สวนกุหลาบวิทยาลัย ปทุมธานี

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ฝึกสอนฟุตบอล ตามทัศนะของนักฟุตบอลโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สวนกุหลาบวิทยาลัย ปทุมธานี ตามแนวคิดของเกรินทร์ รียาพันธ์ (2555) ประกอบด้วยปัจจัย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้ความสามารถ คือ ความรู้ความเข้าใจในวิธีการ การเล่นฟุตบอล ประกอบไปด้วย ทักษะพื้นฐาน สมรรถภาพร่างกาย และการคิดวิเคราะห์ ซึ่งจะต้องทำงานประสานซึ่งกันและกัน อีกทั้งยังสามารถอธิบาย ชี้แนะให้นักกีฬาเข้าใจได้อีกด้วย 2. ด้านประสบการณ์ คือ การทำงานที่ผ่านมาเกี่ยวกับการฝึกสอนฟุตบอล การแก้ไข ปรับปรุง พัฒนานักกีฬาให้รู้จักกติกา วิธีการการเล่นอย่างถูกต้อง 3) ด้านการฝึกสอน เป็นการรู้จักหน้าที่ของตนและทำหน้าที่ของตนเองอย่างสุดความสามารถ รู้จักแก้ไขรูปแบบและวิธีการขณะแข่งขัน เลือกใช้นักกีฬาอย่างเหมาะสม เลือกใช้วิธีการเล่นอย่างเหมาะสม ศึกษาคู่แข่งก่อนทำการแข่งขัน 4) ด้านความเป็นผู้นำ เป็นการสร้างแรงจูงใจให้นักกีฬารับฟังความคิดเห็นจากนักกีฬามีความรับผิดชอบต่อผลของการแข่งขันสามารถตัดสินใจเด็ดขาด และมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน และ 5. ด้านจิตวิทยา เป็นการใช้ศาสตร์และศิลป์ในการสอนนักกีฬา โดยออกมาในรูปแบบกิริยา วาจา ท่าทาง ซึ่งจะแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล เพื่อให้ นักกีฬาสามารถตอบสนองต่อความต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิดของ เกรินท์ รียาพันธ์ (2555) 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้ความสามารถ 2) ด้านประสบการณ์ 3) ด้านการฝึกสอน 4) ด้านความเป็นผู้นำ และ 5) ด้านจิตวิทยา มากำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณพื้นที่วิจัยโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สวนกุหลาบวิทยาลัย ปทุมธานี คือ ประชากรนักฟุตบอลโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สวนกุหลาบวิทยาลัย ปทุมธานี คือ จำนวน 91 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ประกอบด้วย 1). เพศ 2) อายุ 3) ประสบการณ์การเล่นฟุตบอล 4) ตำแหน่งนักฟุตบอล 5) ระดับชั้นเรียน

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะโค้ชที่พึงประสงค์ ได้แก่ 1) ด้านความรู้ความสามารถ 2) ด้านประสบการณ์ 3) ด้านการฝึกสอน 4) ด้านความเป็นผู้นำ และ 5) ด้านจิตวิทยา โดยคำถามแต่ละข้อมีมาตราส่วนประมาณค่า (Scale) คือ 1น้อยที่สุด 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 มาก 5 มากที่สุด

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคและข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ฝึกสอนฟุตบอลตามทัศนะของนักฟุตบอลโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สวณกุหลาบวิทยาลัย ปทุมธานี เป็นคำถามปลายเปิดให้แสดงความคิดเห็นโดยอิสระ

ผลการวิจัย

1 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ฝึกสอนฟุตบอลตามทัศนะของนักฟุตบอลโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สวณกุหลาบวิทยาลัย ปทุมธานี

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ฝึกสอนฟุตบอลตามทัศนะของนักฟุตบอลโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สวณกุหลาบวิทยาลัย ปทุมธานี ในภาพรวม

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ฝึกสอนฟุตบอล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. ด้านความรู้ความสามารถ	3.67	.395	มาก	4
2. ด้านประสบการณ์	4.50	.433	มากที่สุด	3
3. ด้านการฝึกสอน	3.20	.514	ปานกลาง	5
4. ด้านความเป็นผู้นำ	4.84	.083	มากที่สุด	1
5. ด้านจิตวิทยา	4.83	.250	มากที่สุด	2
รวม	3.74	.322	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เทศกิจ สำนักงานเขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.74$, S.D. = .322) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังต่อไปนี้

1. ด้านจิตวิทยา มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ฝึกสอนฟุตบอลอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.84$, S.D. = .083)

2. ด้านความเป็นผู้นำมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ฝึกสอนฟุตบอลอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.83$, S.D. = .433)

3. ด้านประสบการณ์ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ฝึกสอนฟุตบอลอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = .468)

4. ด้านความรู้ความสามารถ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ฝึกสอนฟุตบอล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.67$, S.D. = .395)

5. ด้านการฝึกสอน มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ฝึกสอนฟุตบอลอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.20$, S.D. = .514)

2. ปัญหาและอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ฝึกสอนฟุตบอลตามทัศนะของนักฟุตบอลโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สวนกุหลาบวิทยาลัย ปทุมธานี ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็น ดังต่อไปนี้

- 1) ด้านความรู้ความสามารถ ผู้ฝึกสอนได้นำ ทักษะ การคิด วิเคราะห์การเล่นฟุตบอลมาถ่ายทอดให้กับนักกีฬาในการเสริมสร้างสมรรถภาพ
- 2) ด้านประสบการณ์ ผู้ฝึกสอนไม่แสวงหาพัฒนาความรู้ของตนเอง ไม่เคยผ่านการอบรม ทำให้การฝึกซ้อมของนักกีฬาไม่มีคุณภาพ พัฒนาการของนักกีฬาก็จะช้าและผลการแข่งขันก็จะออกมาไม่ดี
- 3) ด้านการฝึกสอน ผู้ฝึกสอนไม่รู้บทบาทและหน้าที่ของตัวเอง ในการฝึกซ้อมแต่ละวันไม่มีการตั้งวัตถุประสงค์ของการฝึกซ้อมจะซ้อมอะไร แล้วนักกีฬาจะได้อะไรจากการฝึกซ้อมไม่มีการวางแผนระยะสั้น และระยะยาว และไม่มีการประเมินนักกีฬา ทำให้ได้นักกีฬาที่ไม่เหมาะสมกับการแข่งขัน
- 4) ด้านความเป็นผู้นำ การสร้างแรงจูงใจให้นักกีฬายังมีน้อย ทำให้นักกีฬาไม่มีความรับผิดชอบต่อผลการแข่งขัน และไม่รับผิดชอบต่อหน้าที่ของตัวเองทั้งในสนามและนอกสนาม จึงควรเพิ่มการสร้างแรงจูงใจให้นักกีฬา
- 5) ด้านจิตวิทยา ต้องมีการใช้จิตวิทยากับนักกีฬาสร้างแรงกระตุ้นให้มากขึ้น เพื่อให้ นักกีฬามีความมั่นใจที่จะลงไปฝึกซ้อมและแข่งขัน

อภิปรายผลการวิจัย

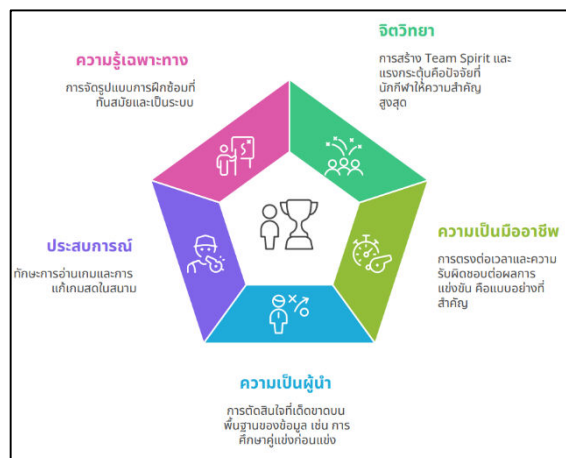
จากการวิจัยเรื่อง “คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ฝึกสอนฟุตบอลตามทัศนะของนักฟุตบอลโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สวนกุหลาบวิทยาลัย ปทุมธานี” ผู้วิจัยมีประเด็นสำคัญที่นำมาเสนออภิปรายผล ดังนี้

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ฝึกสอนฟุตบอลตามทัศนะของนักฟุตบอลโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สวนกุหลาบวิทยาลัย ปทุมธานี ด้านภาพรวม พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ฝึกสอนฟุตบอลตามทัศนะของนักฟุตบอลอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = .175) ทั้งนี้ แสดงให้เห็นว่านักฟุตบอลโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สวนกุหลาบวิทยาลัย ปทุมธานี ให้ความสำคัญมากที่สุดแก่คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ฝึกสอนฟุตบอล ในด้านการใช้จิตวิทยาในการควบคุมทีม การสร้างแรงกระตุ้นในระหว่างการแข่งขัน การสร้างจิตวิญญาณร่วมของทีม (Team Spirit) ผู้ฝึกสอนฟุตบอลที่ดีควรมีการตัดสินใจที่เด็ดขาดและมีความรับผิดชอบต่อผลของการแข่งขัน มีความตรงต่อเวลา รวมทั้งศึกษาคู่แข่งก่อนทำการแข่งขัน มีทักษะจัดการเกมรุกและเกมรับ รู้จักเลือกใช้นักกีฬาอย่างเหมาะสม ตลอดจนสามารถบริหารจัดการรูปแบบการฝึกซ้อมอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยหลายเรื่อง ดังนี้ ญัฐพล บุญปลื้ม (2561) ศึกษาเรื่อง “คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของโค้ชฟุตบอลตามทัศนะนักฟุตบอล ทีมมหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต” ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านคุณลักษณะโค้ช ใน 5 ด้านได้แก่ ด้านความรู้ความสามารถ ด้านฟุตบอลและ

การโค้ช ด้านประสบการณ์การโค้ชฟุตบอล ด้านการทำงานอย่างมืออาชีพ ด้านความเป็นผู้นำ และด้านจิตวิทยาในการ โค้ช พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก แยกรายด้านได้ดังนี้ 1) ด้านความรู้ความสามารถด้านฟุตบอลและการโค้ช ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยค่าสูงสุดคือ รูปแบบการฝึกซ้อม ในขณะที่ค่าต่ำสุดคือ การสังเกตและแก้ไขข้อผิดพลาด 2) ด้านประสบการณ์การโค้ชฟุตบอล ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยค่าสูงสุดคือ การแก้ไขรูปแบบและวิธีการขณะแข่งขันในขณะที่ค่าต่ำสุดคือ การใช้จิตวิทยาในการควบคุมทีม 3) ด้านการทำงานอย่างมืออาชีพ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยค่าสูงสุดคือ การตรงต่อเวลาก่อน/ระหว่าง/หลังฝึกซ้อม ในขณะที่ค่าต่ำสุดคือ มีกระบวนการในการฝึกซ้อมที่ชัดเจน 4) ด้านความเป็นผู้นำ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยค่าสูงสุดคือ การสร้างแรงจูงใจให้ นักกีฬา ในขณะที่ค่าต่ำสุดคือ ความรับผิดชอบต่อผลของการแข่งขัน และการตัดสินใจที่เด็ดขาด 5) ด้านจิตวิทยาในการโค้ช ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยค่าสูงสุดคือ คือ การสร้างแรง กระตุ้นในระหว่างการแข่งขัน และการสร้าง Team Spirit ในขณะที่ค่าต่ำสุดคือ การสร้างความเชื่อมั่นให้กำลังใจแก่นักกีฬา และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อาติย์ หมดศิริ (2563) ศึกษาวิจัยเรื่อง “คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของโค้ชฟุตบอล ตามทัศนชนักฟุตบอลทีมโรงเรียนนาทวีวิทยาคม” ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของโค้ชฟุตบอล ตามทัศนชนักฟุตบอลทีมโรงเรียนนาทวีวิทยาคม จังหวัดสงขลา โดยรวมพบว่าคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของโค้ชฟุตบอล ตามทัศนชนักฟุตบอลทีมโรงเรียนนาทวีวิทยาคม จังหวัดสงขลา ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อศึกษาเป็นรายด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยตามลำดับ ดังนี้ ค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ ด้านความรู้ความสามารถด้านฟุตบอลและการโค้ช รองลงมาได้แก่ ด้านความเป็นผู้นำ ด้านประสบการณ์การโค้ชฟุตบอล ด้านการทำงานอย่างมืออาชีพ ด้านจิตวิทยาในการโค้ช

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยทำให้เกิดองค์ความรู้ที่สามารถสังเคราะห์ข้อมูลออกมาเป็น คุณลักษณะของผู้ฝึกสอนกีฬาฟุตบอลเชิงบูรณาการเพื่อการสร้างนักกีฬาสู่ความเป็นเลิศดังแสดงตามแผนภาพที่ 2 ดังนี้

แผนภาพที่ 2 The Pro-Coach

จากผลการวิจัยข้างต้น องค์ความรู้ที่ได้รับ คือ

1. จิตวิทยา ในการสร้าง Team Spirit อันเป็นแรงกระตุ้นที่นักกีฬาให้ความสำคัญสูงสุด เพื่อเยาวชนมีเกราะป้องกันทางจิตใจ (Resilience) และมีความสุขในการเล่นกีฬา

2. ความเป็นมืออาชีพ ผู้ฝึกสอนต้องเป็นตัวอย่างที่ดี มีวินัย การตรงต่อเวลา และความรับผิดชอบ

3. ความเป็นผู้นำสูง การตัดสินใจที่ได้เด็ดขาดบนพื้นฐานของข้อมูล (Data-driven Decision) เช่น การศึกษาคู่แข่งก่อนแข่ง อันเป็นการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า (Critical Thinking) ให้แก่นักกีฬา

4. ประสบการณ์ มีทักษะการอ่านเกมและการเล่นเกมในสนาม (In-game Management) สร้างความเชื่อมั่น (Trust) ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน

5. ความรู้เฉพาะทาง การจัดรูปแบบการฝึกซ้อมที่ทันสมัยและเป็นระบบ ลดการบาดเจ็บและเพิ่มขีดความสามารถสูงสุด (Performance Optimization)

สรุป

การวิจัยเรื่อง "คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ฝึกสอนฟุตบอลตามทัศนะของนักฟุตบอลโรงเรียนวมินทราชินูทิศ สวนกุหลาบวิทยาลัย ปทุมธานี" พบประเด็นสำคัญ ได้แก่ นักฟุตบอลมีความเห็นว่าคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ฝึกสอนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเรียงตามลำดับความสำคัญ พบประเด็นที่น่าสนใจคือทัศนะของนักกีฬาให้ความสำคัญกับ "Soft Skills" มากกว่า "Hard Skills" ดังนี้ 1) ด้านจิตวิทยา (Highest) การสร้างแรงจูงใจและจิตวิญญาณทีม (Team Spirit) 2) ด้านความเป็นผู้นำ (Highest) ความเด็ดขาดในการตัดสินใจและความรับผิดชอบ 3) ด้านประสบการณ์ (Highest): ทักษะการอ่านเกมและการอ่านสถานการณ์ในสนาม 4) ด้านความรู้ความสามารถ (High) รูปแบบการฝึกซ้อมที่ทันสมัย 5) ด้านการฝึกสอน (Moderate): เทคนิคการถ่ายทอดรายบุคคล

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการที่ผลวิจัยระบุว่านักกีฬาให้ความสำคัญกับ ด้านจิตวิทยาและความเป็นผู้นำ สูงที่สุด หน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องควรนำไปปฏิบัติดังนี้:

- 1) ด้านการบริหารจัดการผู้ฝึกสอน (Coaching Management) โรงเรียนควรสนับสนุนให้ผู้ฝึกสอนเข้ารับการอบรมหลักสูตร "จิตวิทยาการกีฬา (Sports Psychology)" และ "ทักษะการสร้างแรงจูงใจ (Motivational Skills)" เพิ่มเติม เนื่องจากเป็นปัจจัยหลักที่นักกีฬาคาดหวังมากกว่าเพียงแค่เทคนิคการเล่น

- 2) ควรมีการกำหนดมาตรฐานคุณลักษณะ (Competency) ของผู้ฝึกสอนที่ชัดเจน โดยเน้นที่เป็นแบบอย่างที่ดี (Role Model) ทั้งในด้านระเบียบวินัยและการตรงต่อเวลา
- 3) ด้านการพัฒนาสมรรถภาพนักกีฬา (Performance Development) ผู้ฝึกสอนควรปรับปรุงแบบการฝึกซ้อมให้เป็นระบบและทันสมัย (Systematic Training) โดยมีการใช้ข้อมูลสถิติหรือการวิเคราะห์คู่แข่งมาประกอบการวางแผน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักกีฬาในระดับสากล และ ควรเพิ่มพื้นที่การสื่อสารแบบสองทาง (Two-way Communication) ระหว่างโค้ชและนักกีฬา เพื่อรับฟังปัญหาและสร้างความมั่นใจก่อนการแข่งขัน ซึ่งจะช่วยลดอุปสรรคเรื่องการขาดแรงกระตุ้นที่พบในงานวิจัย
- 4) ด้านสวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวก ควรจัดหาอุปกรณ์และนวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้ในการฝึกซ้อม เพื่อกระตุ้นความสนใจและช่วยให้นักกีฬาเห็นพัฒนาการของตนเองอย่างเป็นรูปธรรม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อให้เกิดการต่อยอดองค์ความรู้ในวงกว้าง ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางดังนี้

- 1) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ฝึกสอนฟุตบอลระหว่าง "โรงเรียนในสังกัดต่างๆ" (เช่น โรงเรียนกีฬา vs โรงเรียนทั่วไป) เพื่อดูความแตกต่างของความต้องการในแต่ละบริบทพื้นที่
- 2) การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ควรใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ฝึกสอนที่ประสบความสำเร็จ เพื่อสังเคราะห์ "เทคนิคเฉพาะตัว" ในการบริหารจัดการทีมเยาวชน นำมาสร้างเป็นคู่มือมาตรฐานการฝึกสอน

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐพล บุญปลื้ม. (2561). *คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของโค้ชฟุตบอลตามทัศนะนักฟุตบอลทีมมหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต*. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต.
- พิชัย ปิตุงศ์. (2550). *หมอเมาเมาท์*. กรุงเทพมหานคร: ดับเบิล เอ สื่อสร้างปัญญา.
- โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สวนกุหลาบวิทยาลัย ปทุมธานี. (2567). [ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก <http://skp.ac.th>. สืบค้นเมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2567.
- วิทยา เลหากุล. (2554). *ก้าวแรกสู่ชัยชนะ*. กรุงเทพมหานคร: กีเลนการพิมพ์.
- อาทิตย์ หมดศิริ. (2563). *คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของโค้ชฟุตบอล ตามทัศนะนักฟุตบอลทีมโรงเรียนนาทวีวิทยาคม*. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต.

Yamane. Taro. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rdEd). New York: Harper and Row Publications.

การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมตามหลักศีล 5 ของประชาชน

อำเภอแก่งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา

PARTICIPATION IN CRIME PREVENTION ACCORDING TO THE 5TH PRECEPT OF THE PEOPLE OF KAENG SANAM NANG DISTRICT NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

พระนันท์วัฒน์ อภินันโท¹, ชาญชัย ฮวดศรี², สุรพล พรหมกุล³

Phra Nanthawat Abhinando¹, Chanchai Huadsri², Suraphon Promgun³

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น¹⁻³

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khon Kaen Campus¹⁻³

E-mail : mos11ssk@gmail.com¹

Received : May 19, 2026

Revised : August 30, 2026

Accepted : August 31, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยมีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาอาชญากรรมของประชาชนอำเภอแก่งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักศีล 5 กับการมีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาอาชญากรรมของประชาชน 3) เพื่อนำเสนอ การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมตามหลักศีล 5 ของประชาชนอำเภอแก่งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมาการวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.95 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 380 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 รูปหรือคนวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมตามหลักศีล 5 ของประชาชน อำเภอแก่งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.10 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

2) หลักศีล 5 ทุกข้อมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาอาชญากรรมอยู่อย่างสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเฉพาะการยึดถือศีลข้อ 1 (เว้นจากการฆ่าและทำร้ายร่างกาย) และศีลข้อ 2 (เว้นจากการลักทรัพย์) ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) อยู่ที่ 0.52 และ 0.48 ตามลำดับ

3) การประยุกต์ใช้หลักศีล 5 ร่วมกับหลักสังคหวัตถุ 4 ของ การมีส่วนร่วมใน การป้องกันอาชญากรรม ของประชาชน อำเภอแก่งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา ทาน การให้ การแบ่งปัน ช่วยเหลือ เกื้อกูลกันทั้งด้านวัตถุ ความรู้ และกำลังใจ ปิยวาจา การพูดจาไพเราะ สุภาพ จริงใจ และสร้างสรรค์ ทำให้เกิดความรักใคร่ปรองดอง อุตถจริยา การประพฤติปฏิบัติที่เป็นประโยชน์ ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยการลงมือทำ สมานัตตตา การวางตนเสมอภาค ไม่ถือตัว เคารพและปฏิบัติต่อกันอย่างเท่าเทียม

คำสำคัญ: การป้องกันอาชญากรรม, หลักศีล 5, การมีส่วนร่วมของประชาชน

Abstract

This article aims to 1) study the level of public participation in crime prevention in Kaeng Sanam Nang District, Nakhon Ratchasima Province; 2) examine the relationship between the Five Precepts (Sila 5) and public participation in crime prevention; and 3) propose a model for crime prevention based on the Five Precepts for the people of Kaeng Sanam Nang District, Nakhon Ratchasima Province. This study employs a **mixed-methods research** approach. The **quantitative research** component utilized questionnaires as a data collection tool, achieving a total reliability coefficient of 0.95. The sample consisted of 380 individuals. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation, with hypothesis testing conducted via Pearson's Correlation Coefficient. The **qualitative research** component involved in-depth interviews with 12 key informants, and the data were analyzed using descriptive content analysis.

Research findings revealed that

1) The level of public participation in crime prevention based on the **Five Precepts** among the people of Kaeng Sanam Nang District, Nakhon Ratchasima Province was overall at a high level, with a mean score of 4.10. When considered by aspects and by individual items, it was found that all aspects were at a high level.

2) All Five Precepts positively correlated with promoting participation in crime prevention at a statistically significant level of 0.01, especially adherence to Precept 1 (abstaining from killing and harming others) and Precept 2 (abstaining from stealing), with correlation coefficients (r) of 0.52 and 0.48, respectively.

3) The application of the Five Precepts together with the Four Principles of Sociality in citizen participation in crime prevention in Kaeng Sanam Nang District, Nakhon Ratchasima Province: Dana – giving, sharing, and helping one another with material resources,

knowledge, and encouragement; Piyavacha – speaking pleasantly, politely, sincerely, and constructively, fostering affection and reconciliation; Atthacariya – engaging in beneficial conduct and helping others through action; Samannattata – maintaining equality, not being arrogant, respecting and treating each other equally.

Keywords: Crime prevention, the Five Precepts, public participation,

บทนำ

อาชญากรรม เป็นปรากฏการณ์อย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นในทุก ๆ สังคม และมีมาเป็นเวลานานกว่ากันว่าอาชญากรรมเป็นปัญหาที่อยู่คู่กับโลกมนุษย์ทั้งอดีตปัจจุบันและอนาคต อาชญากรรมเป็นเรื่องที่หลายคนกังวล หวาดกลัวเอาใจใส่ และให้ความสนใจเพื่อแก้ไขปัญหาคือบรรเทาให้เกิดความเดือดร้อนต่อสังคมน้อยที่สุดอาชญากรรมเป็นเรื่องของโศกนาฏกรรมร่วมกันของคนในสังคมหลายๆคนร้อนตื่นเต้น หรือแม้แต่สนุกสนานกับนิยายอาชญากรรม ซึ่งดูเหมือนจะมีการนำเสนอต่อสังคมมากกว่าเรื่องราวอื่น ๆ ดังนั้น ปัญหาอาชญากรรมจึงเป็นปัญหาใกล้ตัวของมนุษย์อย่างยิ่ง (ปกรณ์ มณีปกรณ์, 2555) จากมุมมองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของประชาชนก่อให้เกิดแนวทางซึ่ง สามารถที่จะแก้ปัญหายาอย่างชาญฉลาด ปัญหาทุกวันนี้ไม่ใช่เพียงแต่ว่า "ประชาชนไม่เข้าใจ" การที่จะปรับปรุง โครงการการให้ข้อมูลแก่ประชาชนนั้นไม่ได้ทำให้ปัญหาหมดไป มีความแตกต่างอย่างแท้จริงเกี่ยวกับว่า ประชาชนต้องการชุมชนแบบไหน เพราะว่าความแตกต่างเหล่านี้มีอยู่จริง มีการตัดสินใจจำนวนมากที่ค่อนข้าง ก่อให้เกิดความขัดแย้งและความจำเป็นของการมีส่วนร่วม ยิ่งมีสูงขึ้นมาก การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น วิถีทางที่นำไปสู่ความแตกต่างเหล่านี้เข้ามาเจรจากันอย่างแท้จริง ระหว่างประชาชนซึ่งมีความคิดเห็นหรือ ทศนคติที่แตกต่างกัน ยังเป็นช่องทางที่จะ ก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์อย่างจริงจังและเป็นทางหนึ่งที่จะก่อให้เกิด ความมั่นใจต่อสาธารณชนว่า ทศนคติหรือความคิดเห็นของเขาทั้งหลายนั้นจะได้รับการพิจารณา

การมีส่วนร่วมของประชาชนของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม เป็นหัวใจที่นำไปสู่ความสำเร็จของกระบวนการยุติธรรม เพราะเมื่อเรื่องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมสิ่งที่ประชาชนจะช่วยไม่ว่าจะเป็นการแจ้ง ข้อมูล เบาะแส การเฝ้าระวัง เป็นการช่วยเสริมให้กระบวนการยุติธรรมประสบผลสำเร็จ สิริรัตน์ บำรุงกรณ์,(2552)

จังหวัดนครราชสีมา พบว่านครราชสีมาเป็น จังหวัดที่มีรายได้อันดับ 1 มากสุดในภาค อีสาน เป็น"ประตูสู่ภาคอีสาน" ฉายาประจำจังหวัดนครราชสีมาหรือโคราช เพราะหากขับรถจากภาคกลาง ไป ยังภาคอีสาน เราก็จะต้องผ่านจังหวัดนี้ตลอด ทำให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำหรับผู้มาเยือน จังหวัดนครราชสีมา พบว่านครราชสีมาเป็น จังหวัดที่มีรายได้อันดับ 1 มากสุดในภาค อีสาน เป็น"ประตูสู่ภาคอีสาน" ฉายาประจำจังหวัดนครราชสีมาหรือโคราช เพราะหากขับรถจากภาคกลาง ไป ยังภาคอีสาน เราก็จะต้องผ่านจังหวัดนี้ตลอด ทำให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำหรับผู้มาเยือน สภาพเศรษฐกิจของ โคราชในอดีตก็พึ่งพาอาศัยได้จากภาค

เกษตรกรรม ไม่ต่างอะไรจาก จังหวัดอื่น ๆ ในภาคอีสานแต่ปัจจุบัน รายได้จากภาคบริการ และ ภาคอุตสาหกรรม เริ่มเข้ามามีบทบาทมากขึ้น จนแซงหน้าภาคเกษตรกรรมไปแล้ว ทำให้การขยายตัวของ ชุมชนมีความเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง ถือเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีความเจริญเติบโตทาง เศรษฐกิจทั้ง ภาคอุตสาหกรรม ประกอบกับค่าครองชีพและรายได้มีอัตราสูงมากจึงทำให้มีทั้งแรงงานไทยและ แรงงาน ต่างด้าวเดินทางเข้ามาทำงานใน จังหวัดนครราชสีมาเป็นจำนวนมาก จึงส่งผลให้เกิดปัญหา อาชญากรรม ตามมา โดยจากสถิติการเกิดอาชญากรรมของจังหวัดนครราชสีมาที่ถูกจับกุม ในปี 2554 พบว่า จำนวนการ เกิดคดีอาญา 3 กลุ่มที่สำคัญมีข้อมูลดังนี้ คดีอุกฉกรรจ์และสะเทือนขวัญ 27 คดี กลุ่มคดีที่เกี่ยวกับ ชีวิต ร่างกาย 136 คดี และคดีที่รัฐเป็นผู้เสียหาย 6,145 คดี ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลบึงพะไล ก็เป็นตำบล หนึ่งในอำเภอแก้งสนามนาง โดยเป็นอำเภอที่มีการเข้ามาของภาคอุตสาหกรรม เป็นเหตุให้มีแรงงานทั้งชาว ไทยต่างถิ่น และชาวต่างชาติเข้ามาพำนักอาศัยเป็นประชากรแฝงจำนวนมาก ทำให้การตรวจตรา ตรวจสอบ เหตุร้ายต่าง ๆ ในพื้นที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจทำได้ไม่ทั่วถึงนัก จึงต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจของภาค ประชาชนในพื้นที่

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาอาชญากรรมของประชาชนอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักศีล 5 กับการมีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาอาชญากรรมของ ประชาชนอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา
3. การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมตามหลักศีล 5 ของประชาชนอำเภอแก้งสนามนาง

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้ศึกษาถึงแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับหลักศีล 5 (เบญจศีล)

ศีล 5 เป็นหลักคำสอนพื้นฐานและแนวทางปฏิบัติสำหรับพุทธศาสนิกชน เพื่อสร้างความเป็น มนุษย์ที่สมบูรณ์และเป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิตที่ดี ประกอบด้วยการงดเว้น 5 ประการ คือ เว้นจาก การฆ่าสัตว์, เว้นจากการลักทรัพย์, เว้นจากการประพฤติผิดในกาม, เว้นจากการพูดเท็จ และเว้นจากการดื่ม สุราของมึนเมา การรักษาศีลเป็นการปิดช่องทางความเสียหายของตนเอง 5 ทาง เช่น ป้องกันความโหดร้าย อาชีพทุจริต และความประมาท

2. จุดมุ่งหมายและประโยชน์ของการรักษาศีล 5

ศีล 5 ทำหน้าที่เป็นบทบัญญัติทางสังคมเพื่อการปกครองหมู่คณะให้ดำเนินชีวิตร่วมกันอย่างสันติ ไม่ เบียดเบียนกัน ประโยชน์ที่สำคัญคือการสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ป้องกันการหย่าร้างและ

ความแตกต่างในครอบครัว รวมถึงช่วยป้องกันอาชญากรรมและการทุจริตต่าง ๆ เนื่องจากผู้ปฏิบัติจะมีสติสัมปชัญญะในการควบคุมตนเอง

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้บุคคลหรือกลุ่มคนเข้ามาเกี่ยวข้องในกิจกรรม ทั้งในด้านจิตใจและอารมณ์ เพื่อกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และความรับผิดชอบร่วมกัน ทฤษฎีนี้เชื่อว่าหากบุคลากรได้ร่วมคิดและตัดสินใจ จะส่งผลให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ (Sense of Ownership) ซึ่งเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรให้ประสบความสำเร็จ

4. ความสำคัญและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันอาชญากรรม

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญและเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จของการกระจายอำนาจ ในบริบทของการป้องกันอาชญากรรม การนำหลักศีล 5 มาประยุกต์ใช้ร่วมกับการมีส่วนร่วมของชุมชน ช่วยให้การพัฒนาและการป้องกันปัญหาตรงตามความต้องการที่แท้จริงของประชาชน ส่งเสริมสัมพันธภาพที่ดีในองค์กร และลดความขัดแย้งในชุมชนอย่างยั่งยืน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมตามหลักศีล 5 ของประชาชนในอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้ทบทวน แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยประกอบด้วย ตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ดังนี้

ตัวแปรอิสระ

(Independent Variables)

ปัจจัยส่วนบุคคล

1. เพศ
2. อายุ
3. ระดับการศึกษา
4. อาชีพ
5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

หลักศีล 5

1. เว้นจากการฆ่า การประทุษร้ายกัน
2. เว้นจากการลัก โกง ละเมิดกรรมสิทธิ์ หรือทำลายทรัพย์สิน
3. เว้นจากการประพฤติผิดในกาม
4. เว้นจากการพูดเท็จ โกหก หลอกลวง
5. เว้นจากน้ำเมาและสิ่งเสพติด อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท

ตัวแปรตาม

(Dependent Variable)

การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม

1. ด้านการตัดสินใจ
2. ด้านการปฏิบัติการ
3. ด้านการรับผลประโยชน์
4. ด้านการประเมินผล

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการป้องกัน อาชญากรรม ตามหลักศีล 5 ของประชาชนอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) คือวิธีวิจัยเชิงปริมาณ และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้ ทำการศึกษาค้นคว้าแนวคิดทฤษฎี และหลักพุทธธรรม จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสร้างเครื่องมือสัมภาษณ์ และทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ หลังจากนั้นนำผลที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพไปทำการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) และนำผลที่ได้ไปทำการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการสร้างแบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลต่อไป

การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (Population) ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 8,514 (สถิติประชากรทางการทะเบียนราษฎร, 2568)

กลุ่มตัวอย่าง การคำนวณขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับใช้ในการวิจัย โดยใช้สูตรของ ทาโรยามาเน่ (Taro Yamane) ทำการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified random sampling) โดยเลือกจากประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ใน อำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 389 คน

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 12 รูป หรือคน ได้แก่ 1) นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติการด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 3 คน 2) นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติการด้านศาสนาจำนวน 3 รูป 3) นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติการด้านการป้องกันอาชญากรรม จำนวน 3 คน 4) นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติการด้านผู้นำชุมชนหรือผู้ปกครองพื้นที่ จำนวน 3 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบทและประมวลผลเข้าด้วยกัน รวมทั้งใช้แนวคิดจากเอกสารและผลวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนในการวิเคราะห์เพื่อให้เห็นภาพรวม

ผลการวิจัย

1.ระดับการมีส่วนร่วมในการป้องกัน อาชญากรรม ตามหลักศีล 5 ของประชาชน อำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา

ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมใน การป้องกันอาชญากรรมตามหลักศีล 5 ของประชาชน อำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา ด้านที่ 1: ศีลข้อ 1 – เว้นจากการฆ่าสัตว์ ทำร้ายร่างกาย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$)

1) ระดับการมีส่วนร่วมใน การป้องกันอาชญากรรมตามหลักศีล 5 ของประชาชน อำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา ด้านการตัดสินใจ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.27$)

2) ระดับการมีส่วนร่วมใน การป้องกันอาชญากรรมตามหลักศีล 5 ของประชาชน อำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา ด้านการปฏิบัติ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$)

2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อหลักศีล 5 กับการมีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาอาชญากรรมของประชาชนอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา สรุปได้ดังนี้

การวิจัยเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักศีล 5 กับการมีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาอาชญากรรมของประชาชนอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

ตารางที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ระหว่างตัวแปรอิสระกับการมีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาอาชญากรรมของประชาชนอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา

(n = 389)

ตัวแปรอิสระ	จำนวน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)	P-value
ด้านที่ 1: ศีลข้อ 1 – เว้นจากการฆ่าสัตว์ ทำร้ายร่างกาย	389	0.52	0.00**
ด้านที่ 2: ศีลข้อ 2 – เว้นจากการลักทรัพย์/ละเมิดทรัพย์สินผู้อื่น	389	0.48	0.00**
ด้านที่ 3: ศีลข้อ 3 – เว้นจากการประพฤติดังผิดทางเพศ	389	0.41	0.00**
ด้านที่ 4: ศีลข้อ 4 – เว้นจากการพูดเท็จหรือใส่ร้ายผู้อื่น	389	0.55	0.00**
ด้านที่ 5: ศีลข้อ 5 – เว้นจากของมีเงิน/ของมีค่า	389	0.46	0.00**

** หมายถึง ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 1 หลักศีล 5 ได้แก่ ด้านที่ 1: ศีลข้อ 1 – เว้นจากการฆ่าสัตว์ ทำร้ายร่างกาย ด้านที่ 2: ศีลข้อ 2 – เว้นจากการลักทรัพย์/ละเมิดทรัพย์สินผู้อื่น ด้านที่ 3: ศีลข้อ 3 – เว้นจากการประพฤติดิตถิทางเพศ ด้านที่ 4: ศีลข้อ 4 – เว้นจากการพูดเท็จหรือใช้วาจาเสื่อมเสีย ด้านที่ 5: ศีลข้อ 5 – เว้นจากของมีเงิน/อบายมุข และด้านที่ 6: ด้านทาน (การให้ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่)

ผลการวิเคราะห์พบว่า ด้านที่ 1: ศีลข้อ 1 – เว้นจากการฆ่าสัตว์ ทำร้ายร่างกาย มีความสัมพันธ์กับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาอาชญากรรมของประชาชนอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.52

ด้านที่ 2: ศีลข้อ 2 – เว้นจากการลักทรัพย์/ละเมิดทรัพย์สินผู้อื่น มีความสัมพันธ์กับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาอาชญากรรมของประชาชนอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.48

ด้านที่ 3: ศีลข้อ 3 – เว้นจากการประพฤติดิตถิทางเพศ มีความสัมพันธ์กับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาอาชญากรรมของประชาชนอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.41

ด้านที่ 4: ศีลข้อ 4 – เว้นจากการพูดเท็จหรือใช้วาจาเสื่อมเสีย มีความสัมพันธ์กับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาอาชญากรรมของประชาชนอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.55

ด้านที่ 5: ศีลข้อ 5 – เว้นจากของมีเงิน/อบายมุข มีความสัมพันธ์กับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาอาชญากรรมของประชาชนอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.46

3. การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมตามหลักศีล 5 ของประชาชน อำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา สรุปได้ดังนี้

การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมตามหลักศีล 5 ของประชาชนในอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา มีรายละเอียดเชิงลึกในแต่ละด้านที่น่าสนใจ โดยภาพรวมพบว่าประชาชนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ซึ่งสามารถอธิบายลักษณะการมีส่วนร่วมแยกตามหลักศีลแต่ละข้อได้ดังนี้

เริ่มต้นจาก ศีลข้อที่ 1 การเว้นจากการฆ่าสัตว์ ซึ่งเน้นไปที่การสร้างสังคมที่ปราศจากความรุนแรง โดยประชาชนให้ความสำคัญอย่างมากกับการรณรงค์ไม่ใช้ความรุนแรงในครอบครัว พร้อมทั้งสนับสนุนให้ผู้นำชุมชนปลูกฝังความเมตตาแก่เยาวชนเพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าว ต่อมาใน ศีลข้อที่ 2 การเว้นจากการลักทรัพย์ ประชาชนมีความตื่นตัวในการดูแลความปลอดภัยของทรัพย์สินผ่านการจัดตั้งเวรยามหรือกลุ่มอาสาป้องกันภัย (ชรบ.) ในพื้นที่ และมุ่งเน้นการให้ความรู้แก่เด็กและเยาวชนให้มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อทรัพย์สินของผู้อื่น สำหรับ ศีลข้อที่ 3 การเว้นจากการประพฤติดิตถิในทางเพศ นั้น ประชาชนให้ความสำคัญสูงสุดกับการ

สร้างสถาบันครอบครัวที่อบอุ่นเพื่อเป็นรากฐานในการลดปัญหาอาชญากรรม ควบคู่ไปกับการสนับสนุนมาตรการป้องกันปัญหาทางเพศและการให้ความรู้ด้านเพศศึกษาที่เหมาะสมภายในชุมชน ในส่วนของ ศิล ข้อที่ 4 การเว้นจากการกล่าวเท็จ มีการส่งเสริมให้คนในชุมชนสื่อสารกันด้วยความจริงและพุดจาสุภาพ เพื่อสร้างความปรองดองและลดความขัดแย้งที่อาจนำไปสู่เหตุทะเลาะวิวาท และสุดท้าย ศิลข้อที่ 5 การเว้นจากสุราและของมีเมา ประชาชนส่วนใหญ่เห็นพ้องกับการห้ามจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในงานบุญ ประเพณี พร้อมทั้งเสนอให้ชุมชนจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ เช่น กีฬา ศิลปะ หรือกิจกรรมทางธรรม เพื่อเป็นทางเลือกในการใช้เวลาว่างแทนการมั่วสุมเสเพลสิ่งเสพติด นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมดังกล่าวยังปรากฏให้เห็นชัดเจนในกระบวนการตัดสินใจ ซึ่งประชาชนมีโอกาสร่วมประชุมเพื่อวางแผนและเสนอแนวคิดในการป้องกันอาชญากรรมที่สอดคล้องกับหลักศีลธรรม ส่งผลให้เกิดความรู้สึกลดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และนำไปสู่ความสงบสุขในการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืนในพื้นที่อำเภอแก้งสนามนาง

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลในครั้งนี้ผู้วิจัยจะได้นำประเด็นที่มีความสำคัญปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อหลักศีล 5 กับการมีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาอาชญากรรมของประชาชนอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา มีประเด็นที่น่าสนใจสามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ระดับการมีส่วนร่วมในการป้องกัน อาชญากรรม ตามหลักศีล 5 ของประชาชน อำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา

จากการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการป้องกัน อาชญากรรม ตามหลักศีล ๕ ของประชาชน อำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา ตามหลักศีล ๕ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าหลักศีล ๕ ยังมีบทบาทสำคัญต่อการกำกับพฤติกรรมทางสังคมและการสร้างความสงบเรียบร้อยในชุมชน ทั้งนี้สามารถอธิบายได้จากบริบทสังคมไทยที่ประชาชนส่วนใหญ่มีพื้นฐานความเชื่อในพระพุทธศาสนา จึงยึดถือศีล ๕ เป็นแนวทางดำเนินชีวิตและควบคุมตนเอง นอกจากนี้ การสื่อสารของผู้นำท้องถิ่นที่มีลักษณะสุภาพ สร้างสรรค์ และมุ่งประโยชน์ส่วนรวม รวมถึงการใช้สื่อออนไลน์ เช่น ไลน์ เฟซบุ๊ก และสื่อมวลชนต่าง ๆ ช่วยให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลด้านคุณธรรมและความปลอดภัยในชุมชนได้ง่ายขึ้น ส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมทางสังคมและการควบคุมทางสังคมเชิงบวกผลการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิไลพร อุ่นเจ้าบ้าน (2554) ที่ศึกษาพฤติกรรมการนำศีล ๕ ไปใช้ในชีวิตประจำวันของสมาชิก อบต. ในพื้นที่ อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ซึ่งพบว่าโดยรวมมีการปฏิบัติตามศีล ๕ ในระดับมาก

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักศีล ๕ กับการมีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาอาชญากรรมของประชาชนอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา

จากการวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าการป้องกันอาชญากรรมที่มีประสิทธิภาพสูงสุดคือการสร้างความสมดุลระหว่าง "ระเบียบภายนอก" และ "ระเบียบภายใน" โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในอำเภอแก้ง

สนามนางทั้ง ๔ ด้าน (ด้านการตัดสินใจ, การปฏิบัติการ, การรับผลประโยชน์ และการประเมินผล) จะเป็นกลไกสำคัญในการจัดระเบียบสังคมภายนอกให้เกิดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ขณะเดียวกันการนำหลักศีล ๕ มาใช้เปรียบเสมือนการจัดระเบียบภายในจิตใจเพื่อสร้างสติสัมปชัญญะ โดยเฉพาะศีลข้อที่ ๕ (การเว้นจากของมีเงินเมา) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการลดความประมาทอันเป็นต้นเหตุของอาชญากรรม นอกจากนี้ งานวิจัยของทวีศักดิ์ ทองทิพย์ และคณะ ยังสนับสนุนว่าการสร้างจิตสำนึกตามแนวพุทธศาสดาร่วมกับกิจกรรมมีส่วนร่วมของชุมชน จะช่วยให้ประชาชนมีความรับผิดชอบต่อสังคมและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขตามหลักมัชฌิมาปฏิปทา ส่งผลให้การป้องกันอาชญากรรมในพื้นที่อำเภอแก่งสนามนางเกิดผลลัพธ์ที่จับต้องได้อย่างถาวรในมิติการจัดระเบียบสังคม งานของ **ทวีศักดิ์ ทองทิพย์ และคณะ(2546)** เสนอว่าการสร้างสันติภาพต้องอาศัยทั้ง “ระเบียบภายนอก” (กติกากฎหมาย) และ “ระเบียบภายใน” (ศีลธรรม สติ ปัญญา) อย่างสมดุล ซึ่งสอดคล้องกับสังคหวัตถุ 4 ที่เน้นการให้ การสื่อสารที่ดี การทำประโยชน์ และความเสมอต้นเสมอปลาย อันก่อให้เกิดความร่วมมือและความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากผลการวิจัยสามารถนำมาสังเคราะห์ และเขียนเป็นภาพแสดงได้ดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่สังเคราะห์ได้จากการวิจัย

จากแผนภาพ องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมในการป้องกัน อาชญากรรม ตามหลักศีล 5 ของประชาชน อำเภอแก่งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา” สามารถสรุปตามกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังนี้ หลักศีล 5 (เบญจศีล): เป็นหลักธรรมพื้นฐานที่ใช้ควบคุมพฤติกรรมทางกายและวาจา เพื่อลดโอกาสการเกิด

อาชญากรรมในด้านต่าง ๆ ได้แก่ คีลข้อ 1 (เว้นจากการฆ่า/ทำร้าย): สร้างความเมตตา ลดเหตุทะเลาะวิวาท และความรุนแรง คีลข้อ 2 (เว้นจากการลักทรัพย์): สร้างความซื่อสัตย์ เคารพสิทธิในทรัพย์สิน ลดการโจรกรรมและการฉ้อโกง คีลข้อ 3 (เว้นจากประพฤติดีในกาม): ลดปัญหาการล่วงละเมิดและสร้างความเข้มแข็งให้สถาบันครอบครัว คีลข้อ 4 (เว้นจากการพูดเท็จ): ลดความขัดแย้งจากข่าวลือ และสร้างความเชื่อถือในการสื่อสารข้อมูลป้องกันเหตุ คีลข้อ 5 (เว้นจากของมีค่า): ลดปัจจัยกระตุ้นที่ทำให้ขาดสติ ซึ่งเป็นสาเหตุหลักของการก่ออาชญากรรม

สรุป

จากผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วม: ประชาชนในอำเภอแก้งสนามนางมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมตามหลักศีล 5 โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยครอบคลุมทั้งด้านการตัดสินใจ การปฏิบัติการ การรับผลประโยชน์ และการประเมินผล หลักศีล 5 ทุกข้อมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาอาชญากรรมอยู่อย่างสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเฉพาะการยึดถือศีลข้อ 1 (เว้นจากการฆ่าและทำร้ายร่างกาย) และศีลข้อ 2 (เว้นจากการลักทรัพย์) ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) อยู่ที่ 0.52 และ 0.48

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 สนับสนุนความร่วมมือ วัด-โรงเรียน-ชุมชน-ตำรวจ กำหนดเป็นนโยบายเครือข่ายความร่วมมือ ระหว่างสถาบันหลักของสังคม การปลูกฝังศีลธรรมต้องทำต่อเนื่องในหลายมิติ ทั้งครอบครัว การศึกษา และศาสนา

1.2 จัดกิจกรรมอบรมและรณรงค์ศีล 5 ในชีวิตประจำวัน เช่น ค่ายคุณธรรม เวทีเสวนา หรือ กิจกรรมวันพระในชุมชน การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมช่วยให้ประชาชนเข้าใจการประยุกต์ใช้ศีล 5 กับสถานการณ์จริง เช่น การควบคุมอารมณ์ การไม่ใช้ความรุนแรง

1.3 จัดตั้งกลุ่มเฝ้าระวังชุมชนเชิงคุณธรรม ให้ประชาชนมีส่วนร่วมสอดส่องดูแลกันเอง เน้นการเตือนกันด้วยเมตตา ไม่ใช่จับผิด เป็นการสร้าง “พลังชุมชน” ลดช่องว่างในการเกิดอาชญากรรม

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบ

2.1. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพิ่มเติม โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับกลุ่มผู้นำชุมชน พระสงฆ์ชาธิการ และเจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่อำเภอแก้งสนามนาง เพื่อเจาะลึกถึงกระบวนการและรูปแบบการบูรณาการหลักศีล ๕ เข้ากับงานสายตรวจชุมชนหรือการ

จัดระเบียบสังคมในระดับหมู่บ้านอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งจะช่วยให้เห็นปัญหาและอุปสรรคที่แท้จริงในเชิงปฏิบัติที่ข้อมูลเชิงปริมาณอาจไม่สามารถครอบคลุมได้

2.2. ขยายพื้นที่ศึกษาเปรียบเทียบหลายอำเภอหรือหลายจังหวัด เพื่อความแตกต่างด้านวัฒนธรรมและบริบทสังคม จะช่วยยืนยันความทั่วไป (generalizability) ของผลวิจัย

2.3. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะ 5 กับอาชญากรรมเฉพาะประเภท เช่น ยาเสพติด ความรุนแรงในครอบครัว หรืออาชญากรรมทางทรัพย์ ทำให้ได้ข้อมูลเชิงนโยบายที่ตรงจุดและนำไปใช้ได้จริง

เอกสารอ้างอิง

ถวิลวดี บุรีกุล. (2551). *การมีส่วนร่วม: แนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการ*. เอกสารประกอบการศึกษาดูงานของคณะกรรมการพัฒนาการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา. สถาบันพระปกเกล้า.

ทวีศักดิ์ ทองทิพย์ และคณะ. (2546). *รายงานการวิจัยเรื่อง การศึกษารูปแบบการจัดระเบียบสังคมตามแนวพุทธศาสตร์*. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ปกรณ มณีปกรณ. (2555). *ทฤษฎีอาชญาวิทยา*. ห้างหุ้นส่วนจำกัด เวิลด์เทรด ประเทศไทย.

พระชัยพิพัฒน์ โชติโก (แสนทวงษ์). (2555). *การปฏิบัติธรรมตามหลักศีลห้าของผู้นำครัวเรือนในชุมชนตะเคียนทอง อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี]. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

พระมหาสำรวย ญาณสวโร (พินดอน). (2542). *การศึกษาเรื่องผลกระทบจากการล่วงละเมิดศีลข้อที่ 5 ที่มีต่อสังคมไทย* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย]. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วิไลพร อุ่นเจ้าบ้าน. (2554). *ศึกษาพฤติกรรมผู้นำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันของผู้บริหารและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลใน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย]. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. (ม.ป.ป.). *เดอะประชากร*. [ออนไลน์]. <https://www.theprachakorn.com/newsDetail.php?id=257>

สถิติประชากรทางทะเบียนราษฎร. (2568). *สถิติประชากร อำเภอแก่งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา*. [ออนไลน์]. <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statyear/#/TableTemplate5/Area/statpop?>

สิริรัตน์ บำรุงกรณ์. (2552). *อาชญาวิทยาพัฒนาวิทยาและเหยื่อวิทยา*. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

อมร อำไพรุ่งเรือง. (2554). การศึกษาพฤติกรรมการรักษาและการละเมิดศีล 5 ของพุทธศาสนิกชน กรุงเทพมหานคร. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย]. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การพัฒนาคุณภาพการให้บริการประชาชนตามหลักสังคหัตถธรรม THE DEVELOPMENT OF PUBLIC SERVICE QUALITY BASED ON THE PRINCIPLES OF SANGAHAVATTHU DHAMMA

อรัทัย ลิ้มไธสง

Oratai Luemthaisong

องค์การบริหารส่วนตำบลโนนตูม

Non Tum Subdistrict Administrative Organization

Oratai052520@gmail.com

Received : March 7, 2026

Revised : April 28, 2026

Accepted : April 29, 2026

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อนำเสนอการพัฒนาคุณภาพการให้บริการประชาชนตามหลักสังคหัตถธรรม 2) เพื่อการพัฒนาปรับปรุงคุณภาพการบริการให้มีมาตรฐาน อันจะนำมาซึ่งคุณภาพการให้บริการที่ดี ประชาชนเกิดความพึงพอใจ เป็นการยกระดับคุณภาพการปฏิบัติงานผู้รับบริการได้รับการบริการที่รวดเร็วตามกำหนดเวลา เสมอภาค และมีความเป็นธรรม ได้รับการตอบสนองความต้องการเกิดความพึงพอใจสูงสุด ผู้ปฏิบัติงานสามารถปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ และตอบสนองความต้องการของทุกคน การนำหลักสังคหัตถธรรมมาใช้ในการพัฒนาการบริการประชาชนขององค์กร เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรในองค์กร สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับงานในหน้าที่ที่รับผิดชอบของตนเองของแต่ละส่วนงานตามหลักธรรม เป็นหลักธรรมที่ช่วยประสานคนหมู่มาก ให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข อยู่ร่วมกันด้วยความรัก ความสามัคคี สามารถนำไปใช้ได้ตั้งแต่ระดับครอบครัวจนถึงระดับสังคม เป็นหลักธรรมอันจะก่อให้เกิดความผาสุกหลักสังคหัตถธรรม มีความเหมาะสมกับการนำไปเป็นเกณฑ์มาตรฐานแห่งความดีงามมากที่สุดในการดำเนินงานถ้านำไปปฏิบัติก็จะเกิดความมั่นคงและความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน เป็นที่รักและเคารพของผู้อื่น

คำสำคัญ: สังคหัตถ, การบริการ, การบริหาร

Abstract

This academic article aims to present the development of the quality of public service delivery based on the principles of Sangahavatthu Dhamma in order to improve and enhance service quality to meet established standards. Such improvement will lead to better service quality, greater public satisfaction, and the enhancement of operational performance. As a result, service recipients will obtain services that are prompt according to the specified time, equitable, and fair. Their needs will be effectively addressed, leading

to the highest level of satisfaction. Moreover, service providers will be able to perform their duties efficiently and respond appropriately to the needs of all people. Applying the principles of Sangahavatthu Dhamma in developing public services within organizations can serve as a guideline for personnel in performing their duties. These principles can be applied to the responsibilities of each department in accordance with moral and ethical values. Sangahavatthu Dhamma is a moral principle that helps unite people, enabling them to live together happily with love and harmony. It can be applied from the family level to the societal level. This principle promotes peace and well-being and is highly appropriate to be used as a standard guideline for effective organizational operations. When put into practice, it contributes to stability and progress in work performance, as well as mutual love and respect among people.

Keywords: Social objects; Service; Administration

บทนำ

การให้บริการเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนที่ภาครัฐ ภายใต้รากฐานของการบริหารราชการหรือการบริหารงานภาครัฐ ตามแนวความคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New public management-NPM) ที่ระบบราชการของหลายประเทศรวมทั้งประเทศไทยรับมาเป็นกระบวนการทัศนในการขับเคลื่อนการจัดการระบบงานภาครัฐในช่วงหลายปี ที่ผ่านมานี้ นอกจากแนวทางการปรับปรุงสมรรถภาพ และการยกระดับกำลังการผลิตของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งมีติดอยู่ที่การพัฒนาทรัพยากรบุคคล (Human resource development) และมีการใช้ประโยชน์จากภาคเอกชนให้มากขึ้น โดยการจัดการภาครัฐแนวใหม่นั้น มีมิติสำคัญประการหนึ่งที่สำคัญต่อการให้บริการประชาชน (Public service orientation) ที่มุ่งเน้นคุณภาพการให้บริการประชาชนที่เป็นลูกค้า ผู้มารับบริการจากหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งเป็นทั้งปัจเจกชน และผู้ประกอบการที่ต้องติดต่อสัมพันธ์ กับหน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะนับจากช่วงกลางทศวรรษ พ.ศ.2540-2550 ที่รัฐบาลหลายสมัยของประเทศไทยต่างได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ บริบทของการพัฒนาคุณภาพการให้บริการ ในฐานะที่เป็นเรื่องอันคาบเกี่ยวกับบทบาทภารกิจในการให้บริการสาธารณะของหน่วยงานภาครัฐ (ชัชวาลย์ ทัดศิริวัช, 2562: 105-146)

คุณภาพการให้บริการของหน่วยงานภาครัฐ จัดได้ว่าเป็นเรื่องหรือแนวคิดใหม่ที่หน่วยงานภาครัฐ จะต้องดำเนินการตามกรอบ และบริบทของการปฏิรูประบบบริหารภาครัฐของไทย โดยเฉพาะนับแต่ได้มีการรื้อปรับระบบราชการครั้งใหญ่เมื่อปีพ.ศ. 2545 อันเป็นผลมาจากทั้งนโยบายของรัฐบาล ในสมัยนั้น และข้อกำหนดจากบทบัญญัติของกฎหมายหลายฉบับ อาทิกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการ

แผ่นดิน กฎหมายว่าด้วยการปรับปรุงส่วนราชการและพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เป็นต้น ประกอบกับการนำแนวคิดของการบริหารงานราชการแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ได้ทำให้หน่วยงานราชการต่าง ๆ มุ่งกำหนดเป้าประสงค์หลักเชิงยุทธศาสตร์ ในการจัดบริการประชาชนทุกระดับเพื่อให้เกิดความพึงพอใจในคุณภาพการให้บริการของหน่วยงาน การให้บริการประชาชนเป็นนโยบายที่สำคัญของรัฐบาล เป็นภารกิจโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนได้รับความสะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรมในการเข้าถึงบริการของรัฐ สามารถตอบสนองต่อความต้องการและแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังมุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น สร้างความพึงพอใจและความเชื่อมั่นต่อหน่วยงานภาครัฐ ตลอดจนส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างรัฐกับประชาชน อันนำไปสู่การบริหารราชการที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และยั่งยืนต่อไป และเป็นการประสานเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีในระหว่างประชาชนกับข้าราชการ ข้าราชการภารกิจในการให้บริการประชาชน ได้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นเพียงใด และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนหรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันนี้ข้าราชการยังมีบทบาทใหม่ในเรื่องการแก้ปัญหาของประเทศไทยที่กำลังประสบอยู่ คือปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจ ฯลฯ เพราะฉะนั้นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการกับประชาชนจึงเป็นเรื่องที่เราจะต้องให้ความสำคัญอย่างมาก และต้องพยายามดำเนินการทุกวิถีทางที่จะให้การทำงานของราชการการบริหารงานของส่วนราชการ เป็นการบริหารงานที่จะสามารถเพิ่มพูนประสิทธิภาพ เพิ่มพูนคุณภาพ และตอบสนองความต้องการของประชาชนให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ (วรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2546: 112)

การปฏิรูประบบราชการในปัจจุบัน นโยบายสำคัญประการหนึ่ง คือ ในปี พ.ศ. 2546 ซึ่งกำหนดให้ส่วนราชการต้องยึดหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี โดยมุ่งเน้นประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ความคุ้มค่า ความโปร่งใส และการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญ ส่งผลให้หน่วยงานภาครัฐต้องปรับปรุงรูปแบบการให้บริการให้ทันสมัย สะดวก รวดเร็ว และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง ทั้งนี้เพื่อยกระดับคุณภาพการบริการ สร้างความพึงพอใจและความเชื่อมั่นแก่ประชาชน อันจะนำไปสู่การพัฒนาการบริหารราชการแผ่นดินที่มีคุณภาพและยั่งยืนและวางแนวทางการบริหารราชการเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน การปฏิบัติภารกิจของส่วนราชการจึงต้องเป็นไปด้วยความซื่อสัตย์สุจริต สามารถตรวจสอบได้และเป็นหน้าที่ของข้าราชการที่ต้องคอยรับฟังความคิดเห็นและความพึงพอใจของสังคมและประชาชน ผู้มาติดต่อขอรับบริการ (ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์, 2547: 85)

สรุปได้ว่า แนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management: NPM) มุ่งเน้นให้หน่วยงานภาครัฐพัฒนาประสิทธิภาพและคุณภาพการให้บริการ โดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางและเสมือนเป็นลูกค้า เพื่อให้เกิดความพึงพอใจสูงสุด การปฏิรูประบบราชการไทยตั้งแต่ช่วง พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา ส่งผลให้หน่วยงานภาครัฐต้องปรับปรุงการบริหารงานให้มีความรวดเร็ว โปร่งใส และตอบสนองความต้องการของประชาชนมากขึ้น นอกจากนี้ ยังเน้นการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์และการมีส่วนร่วมของ

ประชาชน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและสร้างความเชื่อมั่นต่อภาครัฐ อันนำไปสู่การบริหารราชการที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนในระยะยาว

การบริการ

การบริการต้องมีการพัฒนาปรับปรุงคุณภาพการบริการให้มีมาตรฐาน อันจะนำมาซึ่งคุณภาพการให้บริการที่ดี ประชาชนเกิดความพึงพอใจ เป็นการยกระดับคุณภาพการปฏิบัติงานผู้รับบริการได้รับการบริการที่รวดเร็วตามกำหนดเวลา เสมอภาค และมีความเป็นธรรม ได้รับการตอบสนองความต้องการเกิดความพึงพอใจสูงสุด ผู้ปฏิบัติงานสามารถปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ และตอบสนองความต้องการของทุกคน ดังนั้นการบริการต้องมีการพัฒนาปรับปรุงคุณภาพ การบริการให้มีมาตรฐาน อันจะนำมาซึ่งคุณภาพการให้บริการที่ดี ประชาชนเกิดความพึงพอใจ เป็นการยกระดับคุณภาพการปฏิบัติงานผู้รับบริการได้รับการบริการที่รวดเร็วตามกำหนดเวลา เสมอภาค และมีความเป็นธรรม ได้รับการตอบสนองความต้องการเกิดความพึงพอใจสูงสุด ผู้ปฏิบัติงานสามารถปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ และตอบสนองความต้องการของทุกคน

การให้บริการประชาชนเป็นภารกิจสำคัญของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งต้องมุ่งตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ โดย John D. Millet ได้เสนอหลักการบริการว่า การบริการที่ดีควรมีความสะดวก รวดเร็ว เสมอภาค ต่อเนื่อง และสามารถตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการได้อย่างเหมาะสม หลักการดังกล่าวช่วยให้การให้บริการมีคุณภาพและสร้างความพึงพอใจแก่ประชาชนมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาการบริหารงานภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และเป็นธรรม อันจะนำไปสู่ความเชื่อมั่นของประชาชนต่อหน่วยงานของรัฐ (Millet, 1954)

1. การให้บริการต้อง **สะดวก (Convenience)** ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย
2. ต้องมี **ความรวดเร็ว (Promptness)** ไม่ล่าช้า
3. ต้องมี **ความเสมอภาค (Equality)** ให้บริการอย่างเท่าเทียม
4. ต้องมี **ความต่อเนื่อง (Continuity)** ให้บริการอย่างสม่ำเสมอ
5. **ตอบสนองความต้องการ (Responsiveness)** ของผู้รับบริการ

ความหมายของการให้บริการ

ความหมายของการให้บริการ ได้มีนักวิชาการให้ความหมายเกี่ยวกับการให้บริการ ไว้หลากหลายความหมาย ดังนี้

การบริการ เป็นการปฏิบัติงานที่กระทำหรือติดต่อและเกี่ยวข้องกับผู้ใช้บริการ การให้บุคคลต่างๆได้ใช้ประโยชน์ในทางใดทางหนึ่ง รวมทั้งด้านความพยายามใด ๆก็ตามด้วยวิธีการหลากหลายในการกระทำให้คนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้รับความช่วยเหลือ จัดได้ว่าเป็นการให้บริการทั้งสิ้นการอำนวยความสะดวก

ก็เป็นการให้บริการ การสนองความต้องการของผู้ใช้บริการก็เป็นการให้บริการการให้บริการสามารถดำเนินการได้หลากหลายวิธี จุดสำคัญ คือ เป็นการช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ใช้บริการ (สมิต สัมฤทธิ์, 2550: 3)

การให้บริการ หมายถึง การกระทำหรือกิจกรรมที่บุคคลหรือองค์กรจัดทำขึ้นเพื่อสนองความต้องการหรือแก้ปัญหาให้แก่ผู้รับบริการ โดยมุ่งเน้นความพึงพอใจของผู้รับบริการเป็นสำคัญ (บรรจบ กาญจนกุล, 2558: 5)

ความหมายของคำว่า บริการ ไว้ใน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 หมายถึง การปฏิบัติรับใช้ การให้ความสะดวกต่างๆ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 5)

คำว่า บริการ ที่ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า SERVICE นั้น คือ คุณภาพของการให้บริการที่ดี ดังนี้

S = Smiling & Sympathy คือ การยิ้มแย้มแจ่มใส เห็นอกเห็นใจประชาชน

E = Early Response คือ การให้บริการอย่างรวดเร็วและรู้ใจ มีต้องให้ประชาชนร้องขอ

R = Respectful คือ การแสดงออกถึงความเคารพนับถือ ให้เกียรติประชาชน

V = Voluntariness Manner คือ การให้บริการด้วยความเต็มใจมิใช่ฝืนใจทำ

I = Image Enhancing คือ การแสดงออกซึ่งเสริมภาพพจน์ผู้ให้บริการและองค์กร

C = Courtesy คือ กิริยาอาการสุภาพ อ่อนโยน มีมารยาทดี

E = Enthusiasm คือ การมีความกระตือรือร้นในการบริการ ให้บริการมากกว่า (ชำนาญ ภู่อี่ยม, 2560: 45-60)

การบริการ หมายถึง พฤติกรรมการกระทำ หรือการปฏิบัติการที่ฝ่ายหนึ่งเสนอให้อีกฝ่ายหนึ่ง โดยกระบวนการที่เกิดขึ้นอาจมีตัวสินค้าเข้ามาเกี่ยวข้อง แต่โดยเนื้อหาของสิ่งที่เสนอให้นั้นเป็นการกระทำพฤติกรรม หรือการปฏิบัติการ ซึ่งไม่สามารถนำไปเป็นเจ้าของได้ (วีระรัตน์ กิจเลิศไพโรจน์, 2547: 14)

การให้บริการสาธารณะ เป็นการจัดสรรทรัพยากรหรือกิจกรรมที่รัฐและองค์กรสาธารณะจัดทำเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน โดยคำนึงถึงความเสมอภาคและคุณภาพชีวิต

การบริการไม่ใช่สิ่งที่มีตัวตน แต่เป็นกระบวนการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้น จากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ที่ต้องการใช้บริการ (ผู้บริโภค/ลูกค้า/ผู้รับ บริการ) กับ ผู้ให้บริการ (เจ้าของกิจการ/พนักงานงานบริการ/ระบบการจัดการบริการ) หรือในทางกลับกัน ระหว่างผู้ให้บริการกับผู้รับบริการ ในอันที่จะตอบสนองความต้องการอย่างใดอย่างหนึ่ง ให้บรรลุผลสำเร็จ ความแตกต่างระหว่างสินค้าและการบริการ ต่างก็ก่อให้เกิดประโยชน์และความพึงพอใจแก่ลูกค้าที่มาซื้อ โดยที่ธุรกิจบริการจะมุ่งเน้นการกระทำที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้า อันนำไปสู่ความพึงพอใจที่ได้รับบริการนั้น ในขณะที่ธุรกิจทั่วไป มุ่งขายสินค้าที่ลูกค้าชอบและทำให้เกิดความพึงพอใจที่ได้เป็นเจ้าของสินค้านั้น (จิตตินันท์ เดชคุปต์, 2549: 7)

การบริการ หมายถึง กิจกรรมประโยชน์ หรือความพึงพอใจที่จัดทำเพื่อเสนอขาย หรือกิจกรรมที่จัดทำขึ้นรวมกับการขายสินค้า (ฉัตยาพร เสมอใจ, 2549: 19)

การให้บริการ คือ การกระทำที่หน่วยงานแห่งหนึ่ง หรือบุคคลคนหนึ่งนำเสนอต่อหน่วยงานอีกแห่งหนึ่งหรือบุคคลอีกคนหนึ่งซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่สามารถสัมผัสได้และไม่เป็นผลให้เกิดความเป็นเจ้าของในสิ่งใด

การบริการ หมายถึง การกระทำ หรือกิจกรรมที่ฝ่ายหนึ่งเสนอให้อีกฝ่าย เป็นสิ่งที่ไม่มีรูปลักษณะ ไม่เป็นผลให้เกิดการเป็นเจ้าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยกระบวนการที่เกิดขึ้นอาจจะมีผลิตภัณฑ์หรือสินค้าเกี่ยวข้องหรือไม่ก็ได้

คุณภาพของการให้บริการ คือ การบริการที่ดี ราคาสมเหตุสมผล คุณภาพดี เป็นที่พอใจแก่ผู้รับบริการ การบริการที่มีคุณภาพจึงเหมือนการให้ประโยชน์ซึ่งมีคุณค่าต่อชีวิต คุณภาพของการให้บริการจึงเป็นมาตรการที่ใช้วัดระดับการให้บริการที่ดี ตรงกับความต้องการของการให้บริการจึงเป็นมาตรการที่ใช้วัดระดับการให้บริการที่ดี ตรงกับความต้องการของผู้มารับบริการมากน้อยเพียงใด การให้บริการจึงเป็นมาตรการที่ใช้วัดระดับการให้บริการที่ดี ตรงกับความต้องการของผู้มารับบริการมากน้อยเพียงใด

การให้บริการอย่างมีคุณภาพ (Service Quality) ไม่ใช่เป็นการให้บริการที่ดีที่สุด แก่ผู้รับบริการ แต่เป็นการให้บริการที่ตรงกับความต้องการของผู้รับบริการกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ผู้รับบริการกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับการบริการไปแล้ว เกิดความพึงพอใจมากที่สุด เพราะว่าการให้บริการที่ดีที่สุด อาจต้องลงทุนสูงในการหาคนมาปฏิบัติงาน การฝึกอบรมพนักงาน การตกแต่งร้านการซื้อเทคโนโลยีมาใช้ รวมทั้งผู้รับบริการมีหลายกลุ่ม หากเราให้บริการอย่างดีที่สุดแก่ผู้รับบริการที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายขององค์กรอาจเกิดผลเสียได้ เช่น ขาดทุน เพราะผู้รับบริการไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย อาจไม่ใช่การบริการเลยก็ได้ ตัวอย่าง เช่น ธุรกิจธนาคารตามสาขาต่างๆ หากลงทุนให้บริการผู้รับบริการอย่างดีที่สุด เช่น มีกาแฟสดให้ดื่ม มีห้องให้ดูหนัง ฟังเพลง เล่นอินเทอร์เน็ต แน่แน่นอนว่าผู้รับบริการย่อมรู้สึกดีและบอกว่าการบริการมีคุณภาพ แต่ความเป็นจริงทางธุรกิจธนาคารอาจสร้างความประทับใจให้แก่ผู้รับบริการได้ แต่อาจไม่ประสบความสำเร็จทางธุรกิจได้ ดังนั้น การให้บริการผู้รับบริการอย่างมีคุณภาพ เราต้องหาสมดุลระหว่างความต้องการของผู้รับบริการกลุ่มเป้าหมายกับการลงทุนให้เจอ (พิสิทธิ์ พิพัฒน์โกคากุล, 2549: 29) การวิจัยเชิงสำรวจ (Exploratory Qualitative Study) โดยใช้การสัมภาษณ์ผู้บริโภครายกลุ่มเป้าหมายและการสัมภาษณ์ผู้บริหารในเชิงลึก การวิจัยลักษณะนี้ช่วยให้บทความมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น เพราะเป็นการเก็บข้อมูลเชิงลึกจากทั้ง “ผู้ใช้บริการจริง” และ “ผู้บริหาร” ทำให้สามารถอธิบายพฤติกรรม ความต้องการ ปัญหา และมุมมองในการบริหารจัดการได้อย่างรอบด้าน ในบทความไม่ใช่เพียงการอธิบายเชิงทฤษฎี แต่มีข้อมูลจากภาคสนามมาสนับสนุนช่วยให้ข้อสรุปและข้อเสนอแนะมีความสมบูรณ์และสอดคล้องกับสถานการณ์จริงในเรื่องแนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพของการบริการจากการสัมภาษณ์ผู้บริโภครายกลุ่มเป้าหมายได้ค้นพบว่า ไม่ว่าบริการนั้น จะเป็นการบริการประเภทใดก็ตาม ผู้บริโภคจะมีเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพของการบริการที่คล้ายๆ กัน โดยสามารถแบ่งเกณฑ์การรับรู้คุณภาพของการบริการได้เป็น 10 มิติ คือ

- 1) ความเชื่อถือ (Reliability) ประกอบด้วย
 - (1) ความสม่ำเสมอ (Consistency)
 - (2) ความพึ่งพา (Dependability)
- 2) การตอบสนอง (Responsiveness) ประกอบด้วย
 - (1) ความเต็มใจที่จะให้บริการ
 - (2) ความพร้อมที่จะให้บริการและอุทิศเวลา
 - (3) มีการติดต่ออย่างต่อเนื่อง
 - (4) ปฏิบัติต่อผู้ให้บริการเป็นอย่างดี และมีมาตรฐาน
- 3) ความสามารถ (Competence) ประกอบด้วย
 - (1) ความสามารถในการให้บริการ
 - (2) ความสามารถในการสื่อสาร
 - (3) ความสามารถในการให้ความรู้วิชาการที่ให้บริการ
- 4) การเข้าถึงบริการ (Accessibility) ประกอบด้วย
 - (1) ผู้ให้บริการเข้าใช้หรือรับบริการสะดวก ระเบียบขั้นตอนไม่ควรมากมายจนซับซ้อนเกินไป
 - (2) ผู้ใช้บริการใช้เวลารอคอยน้อย
 - (3) เวลาที่ให้บริการเป็นเวลาที่เหมาะสมสำหรับผู้ให้บริการ
 - (4) อยู่ในสถานที่ที่ผู้ให้บริการติดต่อได้สะดวก
- 5) อริยาไยไมตรี (Courtesy) ประกอบด้วย
 - (1) การแสดงความสุภาพต่อผู้ให้บริการ
 - (2) ให้การต้อนรับที่เหมาะสม
 - (3) ผู้ให้บริการมีบุคลิกภาพที่ดี
- 6) การสื่อสาร (Communication) ประกอบด้วย
 - (1) มีการสื่อสารชี้แจงขอบเขตและลักษณะงานบริการ
 - (2) มีการอธิบายขั้นตอนการให้บริการ
- 7) ความซื่อสัตย์ คุณภาพของงานบริการมีความเที่ยงตรง น่าเชื่อถือ (Credibility) ซึ่งพิจารณาจากชื่อเสียงขององค์กร ลักษณะส่วนบุคคลของพนักงานที่ติดต่อกับผู้รับบริการ
- 8) ความมั่นคง (Security) ประกอบด้วย ความปลอดภัยทางกายภาพ เช่น เครื่องมืออุปกรณ์
- 9) ความเข้าใจ (Understanding) ประกอบด้วย
 - (1) การเรียนรู้ผู้ให้บริการ

- (2) การให้คำแนะนำและเอาใจใส่แก่ผู้ใช้บริการ
- (3) การให้ความสนใจแก่ผู้ใช้บริการ
- 10) สิ่งสัมผัสได้ (Tangibles) ประกอบด้วย
 - (1) ความทันสมัยของเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ให้บริการ
 - (2) ความสะอาดสบายของสถานที่ให้บริการ
 - (3) การแต่งกายของพนักงาน
 - (4) สิ่งของที่แสดงถึงองค์กรที่ให้บริการ

ต่อมาได้ทำการศึกษาอีกครั้ง โดยรวมมิติที่ใกล้เคียงกันให้เป็นมิติเดียวกัน ได้แก่ มิติด้านความสามารถ (Competence) มิติด้านมีอัธยาศัยไมตรี (Courtesy) มิติด้านความมั่นคง (Security) รวมเป็นมิติใหม่ชื่อว่า มิติด้านการให้ความมั่นใจ(Assurance) และรวมมิติด้านการเข้าถึงบริการ (Accessibility) มิติด้านการสื่อสาร (Communication) และมิติด้านความเข้าใจ(Understanding) เป็นมิติด้านความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) เรียกตัวย่อว่า R.A.T.E.R ได้แก่ (อเนก สุวรรณบัณฑิต และภาสกร อุดุลพัฒน์กิจ, 2548: 263)

- 1) ความน่าเชื่อถือ(Reliability) คือ ความสามารถในการให้บริการได้ตามสัญญาไว้ โดยมีทั้งความน่าเชื่อถือและถูกต้องแม่นยำ
- 2) ความมั่นใจ(Assurance) คือ ความรู้และความสุภาพอ่อนน้อมของพนักงานตลอดจนความสามารถของพนักงานในการทำให้ลูกค้ารู้สึกเชื่อมั่นและไว้วางใจ
- 3) สิ่งสัมผัสได้(Tangibles) คือ รูปลักษณ์ทางกายภาพ และแสดงให้เห็นถึงสิ่งอำนวยความสะดวก อุปกรณ์ต่างๆ และบุคลากร
- 4) ความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) คือ ความห่วงใย และความสนใจเอาใจใส่ลูกค้ารวมทั้งมีความเข้าใจลูกค้า
- 5) การตอบสนอง (Responsiveness) ความเต็มใจที่จะช่วยเหลือ และให้บริการได้อย่างทันท่วงที

จากการศึกษาค้นคว้า รวบรวม เอกสารที่เกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการของนักวิชาการหลายท่านที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ปัจจุบันทั้งในองค์กรภาครัฐและเอกชนต่างๆ มุ่งเน้นคุณภาพการให้บริการเป็นสิ่งที่จำเป็น ดังนั้น การให้บริการจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญต่อผู้ให้บริการคำนึงถึงว่าทำอะไรให้บริการแบบไหนจึงเกิดประสิทธิภาพ มีคุณภาพในการให้บริการเพื่อสนองความต้องการและประโยชน์มากที่สุด ก่อให้เกิดความพึงพอใจและความเชื่อมั่นแก่ผู้มารับบริการ และกลับมาใช้บริการในครั้งต่อไปอีก

การให้บริการที่ดีและมีคุณภาพนั้น จะต้องมีหลักการในการให้บริการเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ ต้องประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีของนักจิตวิทยาในการบริการเพื่อผสมผสานเข้าด้วยกันในการที่จะสร้างเสริมกลยุทธ์การให้บริการและการพัฒนาทักษะการให้บริการให้เกิดประสิทธิภาพ สามารถบรรลุเป้าหมายของการสร้างความพึงพอใจสูงสุดแก่ผู้รับบริการ ให้บริการที่สร้างความพึงพอใจ และสร้างความประทับใจแก่ผู้รับบริการ จะต้องหลักการ 5 ประการ ดังนี้

1. ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค (Equitable Service) หมายถึง ความยุติธรรมในการบริหารงานของรัฐ โดยยึดหลักการที่ว่า บุคคลทุกคนมีความเท่าเทียมกัน ดังนั้น พลเมืองทุกคนจึงได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมาย ไม่มีอุปสรรคในการให้บริการ ผู้คนจะได้รับการปฏิบัติเสมือนเป็นบุคคลที่ใช้มาตรฐานการบริการเดียวกัน

2. ด้านการให้บริการอย่างทันต่อเวลา (Timely Service) หมายความว่า การบริการสาธารณะต้องตรงเวลาเสมอในการให้บริการ การปฏิบัติงานของหน่วยงานของรัฐจะถือว่าไม่มีประสิทธิภาพโดยพื้นฐาน หากไม่ตรงเวลาจะไม่สามารถติดตามงานได้ นอกจากนี้ยังอาจทำให้เกิดความไม่พอใจในหมู่ผู้ที่แสวงหาบริการอีกด้วย

3. ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ (Ample Service) หมายถึง การให้บริการสาธารณะจะต้องมีจำนวนการให้บริการและสถานที่ให้บริการอย่างเหมาะสม (The right quantity at the geographical) เช่น บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยีต่างๆ สถานที่จอดรถ และสิ่งอำนวยความสะดวก ต่างๆ จะต้องมีความพอให้บริการอย่างเพียงพอ

4. ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง (Continuous Service) หมายถึง การให้บริการสาธารณะอย่างสม่ำเสมอ ยึดหลักประโยชน์สาธารณะเป็นหลัก บริการที่ไม่ขึ้นอยู่กับหน่วยงานบริการความพึงพอใจจะยุติลงเมื่อใด

5. ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า (Progressive Service) หมายถึง ปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิภาพของบริการสาธารณะ กล่าวอีกนัยหนึ่ง การเพิ่มประสิทธิภาพหรือความสามารถในการปฏิบัติงานที่มากขึ้นโดยใช้ทรัพยากรเดียวกัน

สรุป การให้บริการ คือการให้ความช่วยเหลือ อำนวยความสะดวก หรือการดำเนินการเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ ให้ได้รับความพึงพอใจอย่างเหมาะสม รวดเร็ว และเป็นธรรม โดยมุ่งเน้นให้ผู้รับบริการได้รับประโยชน์สูงสุด ทั้งในด้านคุณภาพ ความสะดวก และความประทับใจในการรับบริการ

หลักสังคหวัตถุธรรม

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพการให้บริการนำมาประยุกต์ใช้กับหลักธรรมที่มีชื่อว่า สังคหวัตถุธรรม 4 เป็นหลักธรรมที่เป็นที่ตั้งแห่งการสงเคราะห์กัน ธรรมะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจกัน หมายถึง หลักการครองใจคน หลักยึดเหนี่ยวใจกันไว้ วิธีทำให้คนรัก หลักสังคมสงเคราะห์ ซึ่งเป็นเครื่องประสานใจและเหนี่ยวรั้งใจคนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ และทำให้อยู่กันด้วยความรัก ความปรารถนาดีต่อกัน เหมือนล่อมสลักรถที่ตรึงตัวรถไว้มิให้ชิ้นส่วนกระจายไป ทำให้รถแล่นไปได้ตามที่ต้องการ

สังคหวัตถุธรรม เป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ใช้ยึดเหนี่ยวจิตใจและสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลในสังคม ประกอบด้วย 4 ประการ ดังนี้ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2559)

1. **ทาน** คือ การให้ การเสียสละ หรือการแบ่งปันสิ่งของ ความรู้ หรือความช่วยเหลือแก่ผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน ช่วยสร้างความเอื้อเฟื้อและความสัมพันธ์ที่ดี
2. **ปิยวาจา** คือ การพูดจาไพเราะ สุภาพ อ่อนโยน และเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ช่วยเสริมสร้างความรักใคร่และความเข้าใจอันดี
3. **อัตถจริยา** คือ การประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ส่งเสริมความร่วมมือในสังคม
4. **สมานัตตตา** คือ การวางตนเสมอภาค ปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างเท่าเทียม ไม่เลือกปฏิบัติ สร้างความยุติธรรมและความไว้วางใจ

ความหมายของสังคหวัตถุธรรม 4 สังคหวัตถุธรรม 4 ประการเป็นหลักธรรมที่สำคัญในพระพุทธศาสนา ได้มีนักปราชญ์ให้ ความหมายของสังคหวัตถุธรรม 4 ไว้ดังนี้

“หลักสังคหวัตถุธรรม” หมายถึง คุณธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจคน ผูกใจคนและประสานหมู่ชนให้มีความสามัคคี เป็นหลักธรรมที่ทำให้คนเป็นที่รัก เป็นที่ชอบใจของคนทั่วไปเป็นการปลูกไมตรีเต็มน้ำใจต่อกัน ทำให้สังคมเป็นสุข (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2548: 167) เมื่อทุกคนต่างประพฤติสังคหวัตถุทั่วถึงกันแล้ว อย่างว่าแต่เฉพาะคน เฉพาะครอบครัว จะรักใคร่นับถืออยู่เป็นสุขสบายเลย ถึงคนทั้งหมู่บ้าน ทั้งเมือง ทั้งประเทศ ทั้งโลก ก็ต้องอยู่เป็นสุขสบายตลอดไปเหมือนกัน เพราะฉะนั้นท่านจึงว่าสังคหวัตถุทั้ง 4 อย่าง เป็นคุณสำหรับยึดเหนี่ยวน้ำใจผู้อื่นให้รักใคร่นับถือ ช่วยเหลือกันอย่างวิเศษแท้ สังคหผลเป็นกำลังแห่งการสงเคราะห์ หรือมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งเป็นธรรมที่สำคัญมากสำหรับนักบริหาร ผู้ทำงานให้สำเร็จ โดยอาศัยคนอื่น ถ้านักบริหารบกพร่องเรื่องมนุษยสัมพันธ์ ก็จะไม่มีความช่วยทำงาน เมื่อไม่มีใครช่วยทำงานเขาก็เป็นนักบริหารไม่ได้ (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2549: 71) การบริหารคนนี้ยังมีสิ่งลึกลับอีกอย่างหนึ่ง คือ เครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจ เราไว้วางใจ เรารักเขา เราหวังดีต่อเขา อย่างนี้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจ คงได้ยินได้ฟังมาแล้วจากหนังสือธรรมะทั่ว ๆ ไปเรื่อง สังคหวัตถุธรรม เป็นหลักธรรมอีกอย่างที่จะทำให้การอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นไปด้วยความสุข คือ สังคหวัตถุ

4 การสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน หลักธรรมนี้จะช่วยให้ผู้ปฏิบัติสามารถยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้อื่นได้ สร้างมิตรไมตรีที่ดีต่อกันและกันได้ (พระมหาบุญมี มัลลวชิโร, 2551: 77) สอดคล้องกับความหมายที่ว่าสังคหวัตถุ เป็นสิ่งที่ เป็นเครื่องสงเคราะห์ และยึดเหนี่ยวน้ำใจ ซึ่งกันและกัน (อรศิริ เกตุศรีพงษ์, 2550: 43) หลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่น ผูกไมตรี เอื้อเฟื้อ เกื้อกูล หรือเป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน มีอยู่ 4 ประการ ได้แก่ (ไสว มาลาทอง, 2552: 33)

1) ทาน คือ การให้ การเสียสละ หรือการเอื้อเฟื้อแบ่งปันของ ๆ ตนเพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่น ไม่ตระหนี่ถี่เหนียว ไม่เป็นคนเห็นแก่ได้ฝ่ายเดียว คุณธรรมข้อนี้จะช่วยให้ไม่เป็นคนละโมภ ไม่เห็นแก่ตัว เราควรคำนึงอยู่เสมอว่า ทรัพย์สินของที่เราหามาได้ มิใช่สิ่งจีรังยั่งยืน เมื่อเราสิ้นชีวิตไปแล้วก็ไม่สามารถจะนำติดตัวเอาไปได้

2) ปิยวาจา คือ การพูดจาน่ารักก่อให้เกิดมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เสริมสร้างความรัก ความเข้าใจ และความไว้วางใจระหว่างบุคคล อีกทั้งยังช่วยลดความขัดแย้งและสร้างบรรยากาศที่ดีในการสื่อสาร และการทำงานร่วมกัน ทำให้สังคมเกิดความสามัคคีและอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข

3) อตถจริยา คือ เป็นการปฏิบัติสิ่งที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น โดยมุ่งเน้นการช่วยเหลือเกื้อกูล เอาใจใส่ และร่วมมือกันในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ส่วนรวม คุณธรรมข้อนี้ช่วยเสริมสร้างความสามัคคี ความรับผิดชอบ และความร่วมมือในสังคม ทำให้การอยู่ร่วมกันเป็นไปอย่างราบรื่นและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม

4) สมานัตตตา คือ การวางตนเสมอภาค ปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างเท่าเทียม ไม่เลือกปฏิบัติ ไม่เอา รัดเอาเปรียบ และเคารพในสิทธิของผู้อื่น คุณธรรมข้อนี้ช่วยทำให้เกิดความยุติธรรม ความไว้วางใจ และความ เป็นธรรมในสังคม ส่งผลให้ผู้คนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขและเกิดความปรองดอง

สรุปได้ว่า หลักสังคหวัตถุธรรมเป็นหลักธรรมที่ใช้ยึดเหนี่ยวจิตใจและสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลในสังคม ประกอบด้วย 4 ประการ ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา ซึ่งเน้น การให้ การพูดจาไพเราะ การทำประโยชน์ และการวางตนอย่างเสมอภาค หลักธรรมนี้ช่วยส่งเสริมให้เกิด ความเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ และการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในสังคม นำไปสู่ความสามัคคีและความร่วมมือในการอยู่ ร่วมกันอย่างสงบสุข อีกทั้งยังสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในด้านการให้บริการและการบริหารงานภาครัฐ เพื่อสร้างความพึงพอใจและความ เชื่อมั่นแก่ประชาชนอย่างยั่งยืน

การพัฒนาคุณภาพการให้บริการประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม

จากการศึกษาเรื่องการพัฒนาคุณภาพการให้บริการประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม ทำให้ผู้ศึกษาได้รับองค์ความรู้ที่สำคัญเกี่ยวกับแนวคิดการบริหารงานภาครัฐที่มุ่งเน้นการให้บริการประชาชนเป็นศูนย์กลาง ควบคู่กับการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน ซึ่งสามารถสรุปองค์ความรู้ที่ได้รับ ดังนี้

การให้บริการเป็นภารกิจสำคัญของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่ต้องติดต่อและให้บริการแก่ประชาชนโดยตรง โดยมีเป้าหมายสำคัญคือการตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการให้เกิดความสะดวก รวดเร็ว และความพึงพอใจสูงสุด การให้บริการที่มีคุณภาพจึงต้องมีการพัฒนาและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดมาตรฐานในการปฏิบัติงาน ทำให้ผู้รับบริการได้รับบริการอย่างเสมอภาค ทันเวลา เพียงพอ ต่อเนื่อง และก้าวหน้า ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการบริการที่มีประสิทธิภาพ

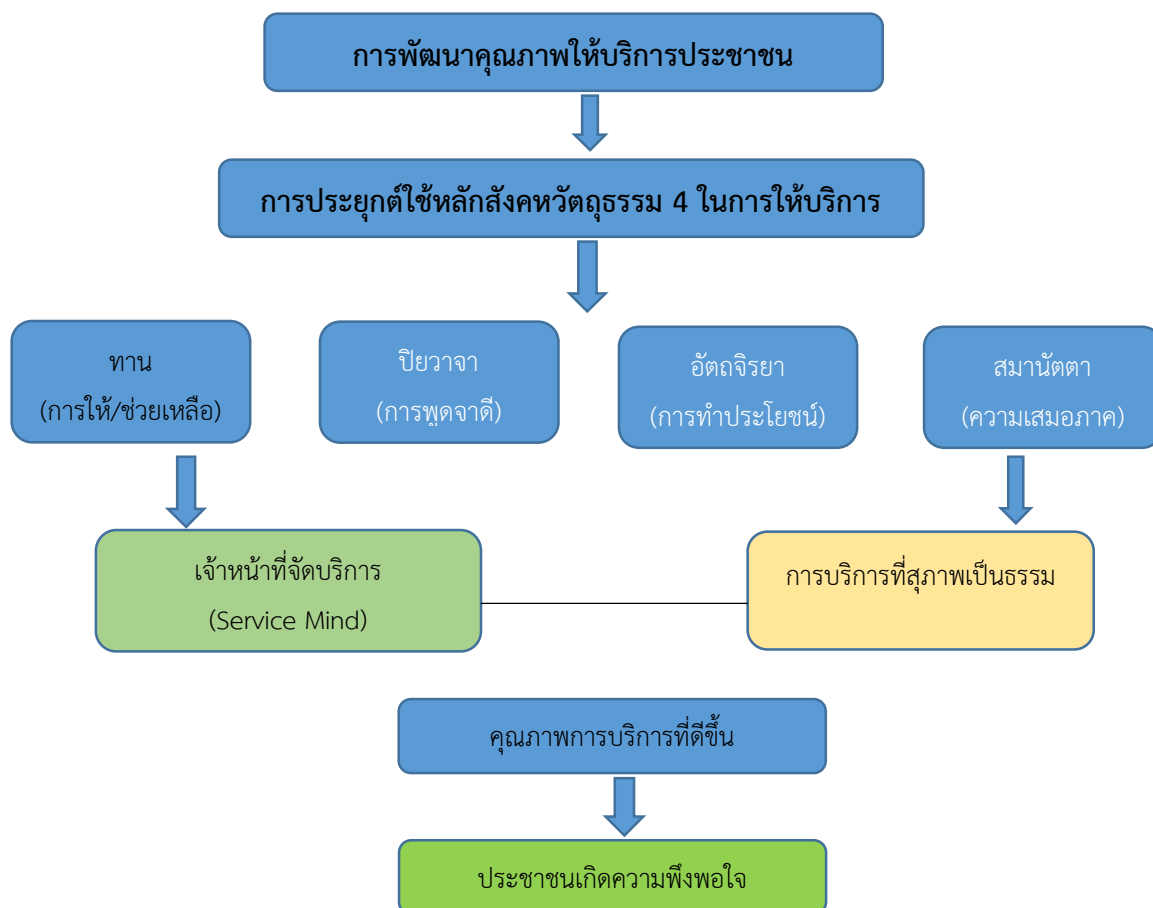
นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการบริการไว้ว่า การบริการเป็นกิจกรรมหรือการกระทำที่บุคคลหรือองค์กรจัดขึ้นเพื่อสนองความต้องการของผู้รับบริการ โดยมุ่งเน้นการสร้าง ความพึงพอใจเป็นสำคัญ การบริการจึงเป็นกระบวนการที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้บริการกับผู้รับบริการ ซึ่งไม่ใช่สิ่งที่จับต้องได้ แต่เป็นการดำเนินกิจกรรมที่ช่วยอำนวยความสะดวกและแก้ไขปัญหาให้แก่ผู้รับบริการ นอกจากนี้ คุณภาพของการบริการยังสามารถประเมินได้จากมิติสำคัญต่าง ๆ เช่น ความน่าเชื่อถือ ความมั่นใจ สิ่งที่จับต้องได้ ความเห็นอกเห็นใจ และการตอบสนอง ซึ่งเป็นแนวคิดที่ช่วยให้การให้บริการเกิดประสิทธิภาพและสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้รับบริการในการพัฒนาคุณภาพการให้บริการสามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ **หลักสังคหวัตถุธรรม 4** มาประยุกต์ใช้ในการบริหารและการปฏิบัติงานบริการประชาชน

หลักสังคหวัตถุธรรมถือเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ ความสามัคคี และความไว้วางใจระหว่างบุคลากรของรัฐกับประชาชน เมื่อหน่วยงานนำหลักธรรมนี้มาประยุกต์ใช้ในการให้บริการ จะช่วยส่งเสริมให้เกิดการบริการที่มีคุณธรรม มีความเป็นมิตร และคำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ

ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพการให้บริการประชาชนจึงไม่เพียงแต่ต้องอาศัยระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพเท่านั้น แต่ยังต้องอาศัยหลักคุณธรรมและจริยธรรมเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะหลักสังคหวัตถุธรรม 4 ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อยกระดับคุณภาพการบริการให้เกิดประสิทธิภาพ สร้างความพึงพอใจแก่ประชาชน และส่งเสริมให้การบริหารงานภาครัฐเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคมโดยรวม

องค์ความรู้ที่ได้รับ

การพัฒนาคุณภาพการให้บริการประชาชนตามหลักสัณคหัตถุธรรม

ภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาเรื่องการพัฒนาคุณภาพการให้บริการประชาชนตามหลักสัณคหัตถุธรรม ทำให้ผู้ศึกษาได้รับองค์ความรู้ที่สำคัญเกี่ยวกับแนวคิดการบริหารงานภาครัฐที่มุ่งเน้นการให้บริการประชาชนเป็นศูนย์กลาง ควบคู่กับการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน ซึ่งสามารถสรุปองค์ความรู้ที่ได้รับ ดังนี้

1. ทำให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดและหลักการของการให้บริการประชาชนในภาครัฐ ซึ่งเป็นภารกิจสำคัญของหน่วยงานของรัฐที่ต้องดำเนินการให้เกิดประสิทธิภาพ ความรวดเร็ว ความโปร่งใส และตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างทั่วถึง
2. ทำให้เข้าใจหลักสัณคหัตถุธรรม 4 ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตัถจริยา และสมานัตตา ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ให้บริการและผู้รับบริการ โดยสามารถนำมาใช้เป็น

แนวทางในการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดความเอื้อเฟื้อ มีความสุภาพในการสื่อสาร มีการช่วยเหลือเกื้อกูล และมีความเสมอภาคในการให้บริการประชาชน

3. ทำให้ทราบแนวทางในการนำหลักสังคหวัตถุธรรมมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งช่วยเสริมสร้างทัศนคติที่ดีของเจ้าหน้าที่ต่อการบริการประชาชน ส่งผลให้การให้บริการมีความเป็นมิตร มีความเข้าใจในปัญหาและความต้องการของประชาชนมากยิ่งขึ้น

4. ทำให้ตระหนักถึงความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรม และจิตสำนึกในการให้บริการสาธารณะ (Public Service Mind) ของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยยกระดับคุณภาพการให้บริการและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชน

บทสรุป

การพัฒนาคุณภาพการให้บริการประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรม เป็นแนวทางที่ผสมผสานหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ากับการบริหารงานบริการภาครัฐ เพื่อยกระดับคุณภาพการให้บริการให้มีประสิทธิภาพและมีคุณธรรมควบคู่กัน หลักสังคหวัตถุธรรมทั้ง 4 ประการ ได้แก่ ทาน ปิยาจา อตถจริยา และสมานัตตตา สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการให้บริการประชาชนได้อย่างเหมาะสม โดยช่วยให้ผู้ให้บริการมีจิตใจเอื้อเฟื้อ มีการสื่อสารที่ดี ปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และให้บริการอย่างเสมอภาค การนำหลักธรรมดังกล่าวมาใช้จะส่งผลให้ประชาชนเกิดความพึงพอใจ ความเชื่อมั่น และความไว้วางใจต่อหน่วยงานภาครัฐมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กรและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานอย่างยั่งยืน ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพการบริการควรให้ความสำคัญทั้งด้านระบบและด้านคุณธรรมควบคู่กันไป เพื่อให้การบริการตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริงและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคมโดยรวม

เอกสารอ้างอิง

- จิตตินันท์ เดชคุปต์. (2549). *ผลผลิตและความพึงพอใจในบริการ*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ฉัตยาพร เสมอใจ. (2549). *การจัดการและการตลาดบริการ*. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดเคชั่น.
- ชัชวาลย์ ทัดศิวัช. (2562). “คุณภาพการให้บริการภาครัฐ: ความหมาย การวัด และการประยุกต์ในระบบบริหารภาครัฐไทย”. *วารสารรัฐประศาสนศาสตร์*, 14(2): (กรกฎาคม-ธันวาคม).
- ชำนาญ ภูเี่ยม. (2548). *การมีจิตมุ่งบริการ (Service Mind)*. กรุงเทพมหานคร: ดีไซน์.
- ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์. (2547). *การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บรรจบ กาญจนกุล. (2558). *ความต้องการของประชาชนในการใช้บริการของรัฐ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิจัยการบริการ.

- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2546). *การปฏิรูประบบราชการไทย*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2546*. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2559). *พุทธธรรม*. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). *พุทธวิธีการบริหาร*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาบุญมี มาลาวิชโร. (2551). *ธรรมใจ*. กรุงเทพมหานคร: ดีเอ็มจี.
- พิสิทธิ พิพัฒน์โกคากุล. (2549). *เทคนิคการสร้างระบบบริการเป็นเลิศ*. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- วีระรัตน์ กิจเลิศไพโรจน์. (2547). *การตลาดธุรกิจบริการ*. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2548). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพมหานคร: เอส.อาร์.พรินติ้งแมสโปรดักส์.
- สมิต สัมภูกร. (2550). *การต้อนรับและบริการที่เป็นเลิศ*. กรุงเทพมหานคร: สายธาร.
- ไสว มาลาทอง. (2552). *คู่มือการดำเนินงานเสริมสร้างศีลธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- อนง สุวรรณบัณฑิต และ ภาสกร อุดุลพัฒน์กิจ. (2548). *จิตวิทยาบริการ*. กรุงเทพมหานคร: เพรส แอนด์ ดีไซน์.
- อรศิริ เกตุศรีพงษ์. (2550). “สังคหวัตถุ 4 วัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการจัดการความรู้”. *วารสาร Productivity World เพื่อการเพิ่มผลผลิต*, 12(3) (พฤษภาคม-มิถุนายน): 43
- John D. Millet, J.D., (1954). *Management in the public service*. (New York: McGraw - Hill Book Company).

AI ยุคใหม่กับการสอนสังคมศึกษา

MOBERN AI ANB SOCIAL STUDIES TEACHING

ศิริรัตน์ ภาสดา

Sirirat Passada

โรงเรียนบุแกรงวิทยาคม

Bukrangwittayakom School

siriratnphasda899@gmail.com

Received : March 8, 2026

Revised : April 27, 2026

Accepted : April 29, 2026

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายบทบาทและความสำคัญของปัญญาประดิษฐ์ (AI) ยุคใหม่ที่นำมาประยุกต์ใช้กับการสอนวิชาสังคมศึกษาโดยมุ่งเน้นการเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์และการเรียนรู้เชิงรอบด้านของผู้เรียนการสร้างนวัตกรรมการสอนที่มีความหลากหลายและเหมาะสมกับบริบทการศึกษา การส่งเสริมให้ครูสามารถใช้ AI เป็นเครื่องมือช่วยออกแบบแผนการสอนและการประเมินผลตลอดจนการบูรณาการองค์ความรู้ด้านสังคมกับสถานการณ์จริงเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพและมีความรับผิดชอบต่อสังคมผลการศึกษชี้ให้เห็นว่า AI ไม่ได้เข้ามาแทนที่บทบาทของครู แต่ช่วยเสริมให้กระบวนการเรียนการสอนสังคมศึกษามีความทันสมัย มีประสิทธิภาพ และตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม

คำสำคัญ: AI ยุคใหม่, การสอน, สังคมศึกษา

Abstract

This article aims to explain the role and significance of modern Artificial Intelligence (AI) applied to the teaching of social studies. It focuses on enhancing learners' critical thinking and holistic learning, creating diverse and context-appropriate teaching innovations, supporting teachers in using AI as a tool for lesson planning and assessment, and integrating social knowledge with real-world situations to cultivate responsible and qualified citizens. The study concludes that AI does not replace the teacher's role but serves as a complementary tool that modernizes and enhances the effectiveness of social studies instruction, making it more responsive to the changes of the digital era.

Keywords: Modern AI, teaching, social studies

บทนำ

ศตวรรษที่ 21 เทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามามีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ในทุกมิติ โดยเฉพาะปัญญาประดิษฐ์หรือ AI ที่สามารถนำมาใช้ในด้านต่าง ๆ อย่างแพร่หลาย ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ การสื่อสาร การแพทย์ รวมทั้งการศึกษา วิชาสังคมศึกษาในฐานะวิชาที่มีเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่ดี มีความรู้เท่าทัน เข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น และอยู่ร่วมกันอย่างมีคุณธรรม ย่อมได้รับผลกระทบจากกระแสการเปลี่ยนแปลงนี้เช่นเดียวกัน การนำ AI มาประยุกต์ใช้กับการสอนสังคมศึกษา จึงถือเป็นโอกาสสำคัญที่จะทำให้การจัดการเรียนการสอนมีความทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคดิจิทัลได้อย่างแท้จริง

อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาในปัจจุบันยังคงมีสภาพปัญหาหลายประการ ปัญหาสำคัญคือรูปแบบการสอนที่ยังคงเน้นการท่องจำและการบรรยายเป็นหลัก ทำให้ผู้เรียนรู้สึกเบื่อหน่าย และขาดแรงจูงใจในการเรียนรู้ อีกทั้งเนื้อหาหลายส่วนยังล้าสมัย ไม่ทันต่อเหตุการณ์และสถานการณ์จริงของสังคมปัจจุบัน ครูผู้สอนจำนวนไม่น้อยต้องเผชิญกับภาระหนักในการวางแผนการสอนและการประเมินผล จึงไม่สามารถพัฒนานวัตกรรมการสอนที่น่าสนใจได้เต็มที่ ปัญหาเหล่านี้ส่งผลให้การเรียนรู้สังคมศึกษายังไม่บรรลุเป้าหมายในการสร้างผู้เรียนที่มีทักษะการคิดวิเคราะห์และการมีส่วนร่วมทางสังคมอย่างแท้จริง

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการนำ AI มาประยุกต์ใช้กับการสอนสังคมศึกษา มีทั้งในระดับบุคคลและสังคม ระดับผู้เรียนจะได้พัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหา และการใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ ระดับครูผู้สอนจะได้เครื่องมือช่วยออกแบบการสอนและการประเมินผลที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ระดับการศึกษาโดยรวมจะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและลดความเหลื่อมล้ำทางโอกาส และในระดับสังคมจะได้พลเมืองที่มีความรู้ มีคุณธรรม และสามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม ดังนั้น การนำเอไอมาประยุกต์ใช้กับการสอนสังคมศึกษา จึงถือเป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาและพัฒนาสังคมให้ก้าวไปข้างหน้าอย่างยั่งยืน

เทคโนโลยีเพื่อการสอนในวิชาสังคมศึกษา

ในปัจจุบันการจัดการเรียนรู้มีมากมายหลากหลายที่สามารถที่จะนำเทคโนโลยีทางการศึกษาเข้ามาปรับใช้ในการสอนได้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ดังนั้นครูผู้สอนจำเป็นต้องมีการสอนแบบใหม่ให้ทันต่อยุคสมัยหรือทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ คือการนำเทคโนโลยีเข้ามามีใช้ในการสอนโดยเฉพาะวิชาสังคมศึกษา เพราะวิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของนักเรียนมากที่สุด เพราะฉะนั้นการที่จะทำให้ผู้เรียนสนุกกับการเรียน ครูผู้สอนจำเป็นต้องมีการปรับตัวให้เท่าทันต่อยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ (มนัสนันท์ หัตถศักดิ์, 2557) ได้กล่าวถึงเทคโนโลยีเพื่อการสอนที่แตกต่างในวิชาสังคมศึกษา ดังนี้

1. เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารและความร่วมมือ เช่น โปรแกรมสนทนาออนไลน์ (Chat Room) โปรแกรมประชุมทางไกล (Video Conference) โปรแกรมจัดการงานร่วมกัน (Collaboration Tool) สามารถใช้ในการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น อภิปราย ประเด็นต่างๆ ร่วมกัน ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม และสร้างสรรค์ผลงานร่วมกัน

2. เทคโนโลยีเพื่อการสร้างสื่อการเรียนรู้ เช่น โปรแกรมตัดต่อวิดีโอ โปรแกรมสร้างภาพกราฟิก โปรแกรมสร้างเว็บไซต์ สามารถใช้ในการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อสร้างสรรค์สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย และน่าสนใจ เช่น วิดีโอ เกม เว็บไซต์ แผนที่ความคิด เป็นต้น

3. เทคโนโลยีเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล เช่น โปรแกรมประมวลผลข้อมูลสถิติ โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพื้นที่ สามารถใช้ในการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อช่วยให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ข้อมูล มองเห็นความสัมพันธ์ของข้อมูล และนำข้อมูลไปใช้แก้ปัญหาต่างๆ (ประภัสสร แก้วพูล, 2564) ได้กล่าวถึงเทคโนโลยีเพื่อการสอนที่แตกต่างในวิชาสังคมศึกษา ดังนี้

1. เทคโนโลยีความจริงเสมือน (Virtual Reality: VR) เป็นเทคโนโลยีที่จำลองสภาพแวดล้อมเสมือนจริง ให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับประสบการณ์เหมือนอยู่ในสถานที่จริง ซึ่งสามารถนำมาใช้ในวิชาสังคมศึกษาเพื่อจำลองเหตุการณ์ในอดีตหรืออนาคต ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจสถานการณ์นั้นๆ ได้ดียิ่งขึ้น เช่น การใช้ VR จำลองเหตุการณ์การสู้รบในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 หรือจำลองสถานการณ์การสำรวจอวกาศ เป็นต้น

2. เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม (Augmented Reality: AR) เป็นเทคโนโลยีที่ผสมผสานระหว่างโลกจริงกับโลกเสมือนจริงเข้าด้วยกัน ให้ผู้เรียนสามารถมองเห็นวัตถุเสมือนจริงซ้อนทับกับโลกจริง ซึ่งสามารถนำมาใช้ในวิชาสังคมศึกษาเพื่อนำเสนอข้อมูลเชิงลึกที่ซับซ้อนหรือยากต่อการเข้าใจ เช่น การใช้ AR นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับโครงสร้างของโลกหรือระบบนิเวศ เป็นต้น

สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาได้ เช่น การใช้การพิมพ์สามมิติเพื่อสร้างแบบจำลองวัตถุทางประวัติศาสตร์ จำลองกระบวนการทางธรรมชาติ หรือสร้างอุปกรณ์การเรียนรู้ต่างๆ ส่วนการพิมพ์เลเซอร์ (Laser Cutting) เป็นกระบวนการตัดวัสดุด้วยเลเซอร์ สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาได้ เช่น การใช้การพิมพ์เลเซอร์เพื่อตัดวัสดุในการสร้างแบบจำลองวัตถุทางประวัติศาสตร์ ประดิษฐ์อุปกรณ์การเรียนรู้ต่างๆ หรือออกแบบชิ้นงานศิลปะและงานฝีมือ (วรวิทย์ พิกุลทอง, 2565) ได้กล่าวถึงเทคโนโลยีเพื่อการสอนที่แตกต่างในวิชาสังคมศึกษาไว้ว่า เทคโนโลยีบล็อกเชน (Blockchain) เป็นเทคโนโลยีที่ช่วยให้ข้อมูลต่างๆ สามารถเก็บรักษาได้อย่างปลอดภัยและโปร่งใส สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาได้ เช่น การใช้เทคโนโลยีบล็อกเชนเพื่อเก็บรักษาข้อมูลการเรียนรู้ บันทึกผลการเรียน หรือจัดระบบนิเวศการเรียนรู้แบบกระจายศูนย์ ส่วนเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์แบบจำลองภาษา (Natural Language Processing) เป็นสาขาหนึ่งของปัญญาประดิษฐ์ที่ช่วยให้คอมพิวเตอร์สามารถเข้าใจและประมวลผลภาษามนุษย์ อย่างไรก็ตาม ครูผู้สอนควรมีความเข้าใจในประโยชน์และข้อจำกัดของการใช้ ICT ในการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา และควรได้รับการพัฒนาทักษะและความรู้ในการใช้ ICT ได้อย่าง

มีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพแก่ผู้เรียนได้สรุปว่า จากการศึกษาเทคโนโลยีเพื่อการสอนที่แตกต่างในวิชาสังคมศึกษาสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ ได้แก่

1. เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารและความร่วมมือ เช่น โปรแกรมสนทนาออนไลน์ โปรแกรมประชุมทางไกล โปรแกรมจัดการงานร่วมกัน สามารถใช้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น อภิปรายประเด็นต่างๆ ร่วมกัน ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม และสร้างสรรค์ผลงานร่วมกัน

2. เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ เช่น โปรแกรมตัดต่อวิดีโอ โปรแกรมสร้างภาพกราฟิก โปรแกรมสร้างเว็บไซต์ โปรแกรมประมวลผลข้อมูลสถิติ โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพื้นที่ สามารถใช้เพื่อสร้างสรรค์สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายและน่าสนใจ ช่วยให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ข้อมูล มองเห็นความสัมพันธ์ของข้อมูล และนำข้อมูลไปใช้แก้ปัญหาต่างๆ การใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรมและความรับผิดชอบในสังคมศึกษา

สรุปได้ว่า เทคโนโลยีเพื่อการสอนในวิชาสังคมศึกษาช่วยให้การเรียนรู้มีความน่าสนใจและเข้าถึงง่ายขึ้นผู้เรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลและสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายและทันสมัยได้สะดวกครูสามารถใช้สื่อดิจิทัลเกมการศึกษา และ AI เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาช่วยให้การสอนปรับให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคนได้มากขึ้น ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาท้ายที่สุดเทคโนโลยีจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาความรู้และทักษะพลเมืองในโลกยุคดิจิทัล.

ความสำคัญของวิชาสังคมศึกษาในยุคปัจจุบัน

การสอนสังคมศึกษา กลุ่มวิชาสังคมศึกษา เป็นวิชาที่มีความสำคัญอย่างมาก เพราะเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้อง กับมนุษย์โดยตรง มนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้เรียนจะ ต้องมีความรู้ ในเรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ และสังคม วัฒนธรรม มีทักษะกระบวนการต่าง ๆ ที่สามารถนำมาใช้ประกอบตัดสินใจอย่างรอบคอบ ในการดำเนินชีวิต และมี ส่วนร่วมในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ในฐานะพลเมืองดี แล้วยังช่วยให้นำความรู้ทาง จริยธรรม หลักธรรมทางศาสนามาพัฒนาตนเอง และสังคมได้ จึงจะทำให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิต ในสังคมได้อย่างเป็นสุข (สุจิตตรา สะดู่และอำนวยพร โสมจุมจัง, 2568) สังคมศึกษาไม่ใช่วิชาที่มุ่งเน้นเพียงการท่องจำข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์หรือภูมิศาสตร์เท่านั้น แต่ยังเป็นวิชาที่ช่วยสร้าง “พลเมืองที่ดี” (Good Citizenship) ที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีความเข้าใจในสิทธิ หน้าที่ และบทบาทของตนในสังคมประชาธิปไตย อีกทั้งยังปลูกฝังความคิดเชิงวิพากษ์ การรู้เท่าทันสื่อ การแก้ปัญหา

การเรียนรู้เชิงประสบการณ์เช่นนี้ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็น “พลเมืองที่มีคุณภาพ” ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของการศึกษาสมัยใหม่ นอกจากนี้ วิชาสังคมศึกษายังช่วยปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และจิตสำนึกสาธารณะ ผ่านการเรียนรู้เรื่องศาสนาและวัฒนธรรมอันหลากหลาย ผู้เรียนจะได้ฝึกความอดทน เปิดใจ และเคารพผู้อื่นในสังคมที่แตกต่าง ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในโลกยุคโลกาภิวัตน์

ดังนั้น การเรียนสังคมศึกษาจึงควรได้รับการมองใหม่ว่าเป็นวิชาที่ส่งเสริมการเติบโตทางความคิด จิตใจ และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ไม่ใช่แค่การจดจำเนื้อหาเพื่อทำข้อสอบ แต่คือการเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองที่มีเหตุผล มีจิตสำนึก และมีความเข้าใจโลกอย่างลึกซึ้ง ในโลกที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ความรู้ในวิชาสังคมศึกษาจึงต้องไม่ยึดติดกับตำราเพียงอย่างเดียว

คือการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่มีความรู้ คุณธรรม และรับผิดชอบต่อสังคม **สรุปได้ว่า** วิชาสังคมศึกษามีความสำคัญในการปลูกฝังความรู้เกี่ยวกับสังคม ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และการเมืองการปกครองช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การตั้งคำถาม และการแก้ปัญหาทางสังคมอย่างสร้างสรรค์เป็นพื้นฐานในการสร้างพลเมืองที่ดี มีความรับผิดชอบต่อสังคมและประชาธิปไตยช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ และปรับตัวกับสังคมโลกาภิวัตน์ได้จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคนให้มีทั้งความรู้ ทักษะ และคุณธรรมควบคู่กัน.

ความหมายของวิชาสังคมศึกษา

วิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่มีความสำคัญต่อการพัฒนามนุษย์และสังคม เพราะเป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยการเรียนรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับสังคม และคนกับสิ่งแวดล้อม วิชานี้รวบรวมองค์ความรู้จากหลายแขนง เช่น ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ กฎหมาย ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อนำมาสอนให้ผู้เรียนเข้าใจทั้งตนเองและสภาพสังคมรอบข้างอย่างรอบด้านวิชาสังคมศึกษายังมุ่งเน้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดอย่างมีเหตุผล มีคุณธรรม และมีจิตสำนึกในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติ ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ทั้งข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ และค่านิยมที่หล่อหลอมสังคม ทำให้สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขดังนั้น วิชาสังคมศึกษาจึงมิได้เป็นเพียงวิชาความรู้ หากแต่เป็นพื้นฐานที่สำคัญในการสร้างพลเมืองที่ดี มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น ตลอดจนมีความเข้าใจในวัฒนธรรมและความหลากหลายของโลก ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาสังคมให้เจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน

สรุปได้ว่า วิชาสังคมศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ศึกษาเกี่ยวกับมนุษย์ สังคม สิ่งแวดล้อม และความสัมพันธ์ระหว่างกันมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเข้าใจบทบาทของตนในครอบครัว ชุมชน ชาติ และโลกเป็นวิชาที่บูรณาการความรู้จากหลายสาขา เช่น ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และพลเมืองช่วยปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดีในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติจุดหมาย

AI กับการเปลี่ยนแปลงกระบวนการสอนสังคมศึกษา

ในยุคที่เทคโนโลยีพัฒนาอย่างรวดเร็ว ปัญญาประดิษฐ์หรือ AI (Artificial Intelligence) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในหลายด้านของชีวิตประจำวัน รวมถึงแวดวงการศึกษา การนำ AI มาใช้ในการเรียนการสอนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านวิธีการเรียนรู้และบทบาทของครูผู้สอน AI ยังทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยครูในรูปแบบของ Virtual Teaching Assistant และ Chatbot ซึ่งสามารถตอบคำถาม ให้คำแนะนำ และช่วย

เตือนงานหรือติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียนได้ตลอด 24 ชั่วโมง งานวิจัยของ Dr. Ryan Baker จาก University of Pennsylvania ชี้ให้เห็นว่า Chatbot ที่ใช้ AI สามารถลดภาระของครูได้มากถึง 30% ในการจัดการคำถามซ้ำ ๆ

ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลต่างประเทศ ข่าวสาร เหตุการณ์ปัจจุบัน หรือข้อมูลสถิติผ่านระบบ AI ซึ่งช่วยให้การเรียนรู้มีความเชื่อมโยงกับโลกจริงมากขึ้น ทำให้นักเรียนไม่เพียงแต่เรียนจากตำรา แต่ได้ฝึกวิเคราะห์สถานการณ์จริงอย่างมีเหตุผล นอกจากนี้ AI ยังช่วยให้ครูสามารถออกแบบบทเรียนที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคนได้ดียิ่งขึ้น ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้ AI สามารถแนะนำแบบฝึกหัดหรือสื่อการเรียนรู้ที่ตรงกับระดับความเข้าใจของนักเรียนช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางการเรียนและทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากขึ้นอย่างมีคุณภาพ AI ยังมีบทบาทในการสร้างสถานการณ์จำลอง เช่น เกมจำลองเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ หรือบทสนทนาเชิงสังคม ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกคิด วิเคราะห์ และตัดสินใจบนพื้นฐานของความเข้าใจในบริบทต่าง ๆ

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถานการณ์

ในยุคที่ข้อมูลมีอยู่รอบตัวเราอย่างมหาศาล การมีทักษะในการวิเคราะห์ข้อมูลและสถานการณ์จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในโลกที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วและเต็มไปด้วยความซับซ้อน การวิเคราะห์ข้อมูลหมายถึงความสามารถในการอ่าน เข้าใจ แปลความหมาย และเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ เพื่อให้สามารถสรุปข้อเท็จจริงหรือประเมินสถานการณ์ได้อย่างมีเหตุผลและรอบคอบ การวิเคราะห์สถานการณ์เป็นกระบวนการที่ต้องใช้ทั้งความรู้ ความคิดเชิงวิพากษ์ และความเข้าใจในบริบทที่เกี่ยวข้อง เช่น หากเกิดเหตุการณ์ความขัดแย้งระหว่างประเทศ เราจำเป็นต้องพิจารณาข้อมูลจากหลายแหล่ง

การพัฒนาทักษะนี้ช่วยให้ผู้เรียนกลายเป็นพลเมืองที่มีวิจารณญาณ รู้เท่าทันสื่อ และสามารถมีส่วนร่วมในสังคมอย่างสร้างสรรค์ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถานการณ์เป็นทักษะสำคัญของผู้คนในยุคปัจจุบันและอนาคต เพราะช่วยให้เราสามารถเข้าใจโลกที่ซับซ้อน มีเหตุผลในการตัดสินใจ และสามารถปรับตัวในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ที่มีความสามารถในด้านนี้จะได้เปรียบทั้งในชีวิตส่วนตัว การเรียน และการทำงาน AI สามารถวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกจากแหล่งข่าวข้อมูลข่าวสารการพัฒนา Generative AI ยังถ่ายทอดผ่านสื่อในฐานะตัวกลางและการเป็นพื้นที่สาธารณะของการแบ่งปัน องค์ความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร

การสร้างสถานการณ์จำลอง (Simulation)

ในกระบวนการเรียนรู้ยุคใหม่ การสร้างสถานการณ์จำลอง หรือ Simulation สถานการณ์จำลองผู้สอนต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในสถานการณ์การเรียนรู้ ใช้วิธีการอภิปรายผลการเรียนรู้แบบมีโครงสร้าง เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้สะท้อนคิด ทำความเข้าใจ วิเคราะห์ สังเคราะห์เกี่ยวกับความคิด ความรู้สึก และการปฏิบัติจากสถานการณ์จำลองโดยเชื่อมโยงความรู้จากทฤษฎีมาใช้ในการปฏิบัติ ผู้สอนควรฟังผู้เรียนอย่างตั้งใจ ให้ข้อมูลป้อนกลับ และใช้คำถามที่ทรงพลังพล้ง ในบรรยากาศที่มีความไว้วางใจและให้ความ

เชื่อมั่น จะส่งเสริมความสามารถของผู้เรียนในการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ได้รับระหว่างการเรียนรู้ด้วยสถานการณ์จำลองเพื่อนำไปใช้ในคลินิก สำหรับเวลาที่เหมาะสมใน การอภิปรายผลการเรียนรู้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ซึ่งช่วยเสริมทักษะหลายด้านในเวลาเดียวกัน การใช้สถานการณ์จำลองในการเรียนการสอน โดยเฉพาะในวิชาสังคมศึกษา ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจบริบทของเหตุการณ์ทางสังคม ประวัติศาสตร์ หรือการเมืองได้อย่างเป็นรูปธรรม เช่น การจำลองการประชุมสภาผู้แทนราษฎร การจำลองการเจรจา ระหว่างประเทศ หรือการจำลองชีวิตของคนในยุคประวัติศาสตร์ สิ่งเหล่านี้ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนคิด วิเคราะห์ และเข้าใจปัญหาจากหลายมุมมอง

นอกจากการเสริมความเข้าใจแล้ว สถานการณ์จำลองยังช่วยส่งเสริมทักษะการสื่อสาร การทำงานเป็นทีม และการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ผู้เรียนจะได้ฝึกการแสดงความคิดเห็น การฟังผู้อื่น และการรับผิดชอบในบทบาทที่ได้รับ ซึ่งทักษะเหล่านี้เป็นพื้นฐานสำคัญของการเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้อย่างหลากหลาย ในยุคที่เทคโนโลยีพัฒนาอย่างรวดเร็ว สถานการณ์จำลองยังสามารถใช้ร่วมกับเทคโนโลยีเสมือนจริง (Virtual Reality) หรือ AI เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่สมจริงยิ่งขึ้น เช่น การสวมแว่น VR เพื่อจำลองเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ หรือใช้ AI เป็นตัวละครจำลองในสถานการณ์ทางสังคม สิ่งเหล่านี้ช่วยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ใกล้เคียงกับของจริง และกระตุ้นความสนใจในการเรียนรู้มากขึ้นการสร้างสถานการณ์จำลองเป็นวิธีการเรียนรู้ที่ทันสมัย

การปรับการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน

ในระบบการศึกษาแบบดั้งเดิม มักใช้วิธีการสอนแบบเดียวกันกับนักเรียนทุกคนโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันแนวทางการศึกษาสมัยใหม่ให้ความสำคัญกับการ “ปรับการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน” หรือที่เรียกว่า Personalized Learning ซึ่งถือเป็นแนวทางที่ตอบโจทย์ความหลากหลายของผู้เรียน และช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ทั้งในด้านความสามารถ ความสนใจ พื้นฐานความรู้ และวิธีการเรียนรู้ การปรับการเรียนรู้ให้เหมาะสมจึงต้องเริ่มจากการวิเคราะห์ผู้เรียนแต่ละราย เช่น บางคนเรียนรู้ได้ดีผ่านการอ่าน บางคนชอบทดลองปฏิบัติ หรือบางคนชอบเรียนรู้ผ่านภาพและเสียง เมื่อครูเข้าใจความแตกต่างเหล่านี้ก็สามารถจัดกิจกรรมหรือสื่อการสอนที่ตรงกับลักษณะของผู้เรียนแต่ละกลุ่มหรือรายบุคคลได้ ในการเข้าใจเนื้อหาเกี่ยวกับประชาธิปไตย อาจได้รับคลิปวิดีโอ บทเรียนเสริม หรือเกมจำลองการเลือกตั้ง เพื่อเสริมความเข้าใจโดยไม่จำเป็นต้องใช้วิธีเดียวกับนักเรียนคนอื่น

สรุปได้ว่า AI ทำให้การสอนสังคมศึกษามีความหลากหลายและทันสมัยมากขึ้น โดยใช้สื่อและข้อมูลที่เป็นปัจจุบันช่วยปรับการเรียนรู้ให้เหมาะกับผู้เรียนแต่ละคน ส่งเสริมการเรียนรู้เฉพาะบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพครูสามารถใช้ AI เป็นผู้ช่วยในการจัดการข้อมูล ประเมินผล และให้คำแนะนำเชิงลึกผู้เรียนได้รับโอกาสฝึกคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา และใช้เทคโนโลยีอย่างมีวิจารณญาณกระบวนการสอนจึงเปลี่ยนจากการบรรยายเน้นเนื้อหา ไปสู่การเรียนรู้เชิงรุกและมีปฏิสัมพันธ์มากขึ้น

AI กับการส่งเสริมทักษะสำคัญในวิชาสังคมศึกษา

ในโลกยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีมีบทบาทในทุกด้านของชีวิต ปัญญาประดิษฐ์หรือ AI (Artificial Intelligence) ได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ โดยเฉพาะในวิชาสังคมศึกษา ซึ่งมีเป้าหมายหลักในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความเข้าใจในสังคม และสามารถใช้ความรู้เพื่อเป็นพลเมืองที่มีเหตุผล มีจิตสำนึก และรับผิดชอบต่อส่วนรวม การนำ AI มาใช้ในการเรียนการสอนสังคมศึกษา บทบาทของครูสังคมศึกษาในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนในยุคดิจิทัลมีความสำคัญ และมีคุณประโยชน์กับผู้เรียนมากกว่าการเป็นผู้บอกความรู้หรือถ่ายทอดความรู้ผ่านตัวอักษรจากหนังสือสู่ผู้เรียนอย่างเดียว บทบาทของครูสังคมศึกษาในยุคดิจิทัลคือการเป็น "ผู้แนะแนว"

เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการเรียนรู้ด้วยตนเองให้กับผู้เรียนผ่านการใช้สื่อและเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ (อรรชัย เกื้อกอนดอนเจ้าและคณะ, 2567) ช่วยส่งเสริมทักษะสำคัญที่ผู้เรียนต้องการในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ หนึ่งในทักษะที่ AI ช่วยส่งเสริมได้อย่างชัดเจนคือ ทักษะการคิดวิเคราะห์และวิพากษ์ โดย AI สามารถนำเสนอข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ที่หลากหลาย ทั้งข่าว เหตุการณ์ร่วมสมัย หรือประเด็นทางสังคม ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกเปรียบเทียบ วิเคราะห์ และตั้งคำถามต่อข้อมูลที่ได้รับอย่างมีเหตุผล นอกจากนี้ ยังช่วยให้ผู้เรียนพิจารณาข้อมูลอย่างรอบด้าน ไม่หลงเชื่อข่าวปลอมหรือข้อมูลบิดเบือน ซึ่งเป็นทักษะสำคัญของพลเมืองในยุคข้อมูลข่าวสาร AI ยังมีบทบาทในการ ส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อและการสื่อสารอย่างมีจริยธรรม ผู้เรียนสามารถใช้เครื่องมือ AI วิเคราะห์เนื้อหาสื่อ เช่น ข่าว บทความ หรือคลิปวิดีโอ พร้อมทั้งเรียนรู้วิธีแยกแยะระหว่างข้อเท็จจริงกับความคิดเห็น หรือข้อมูลที่มีอคติ AI ยังช่วยจำลองสถานการณ์ทางสังคม เช่น การอภิปรายหรือการเจรจา

สรุปได้ว่า AI ช่วยส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์และการตั้งคำถามเชิงวิพากษ์ในวิชาสังคมศึกษา ผู้เรียนสามารถใช้ AI ในการค้นคว้าและเปรียบเทียบข้อมูลจากหลายแหล่งได้รวดเร็วขึ้นกระตุ้นให้ผู้เรียนทักษะการแก้ปัญหาและการตัดสินใจบนพื้นฐานของข้อมูลจริงยังช่วยพัฒนาทักษะการสื่อสารและการทำงานร่วมกันผ่านเครื่องมือดิจิทัลทำให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเป็นพลเมืองดิจิทัลที่มีความรู้รอบด้านและรับผิดชอบต่อสังคม.

การคิดวิเคราะห์เชิงเหตุผล

AI สามารถช่วยฝึกให้นักเรียนคิดอย่างมีระบบ ผ่านการตั้งคำถามเชิงลึก เช่น “อะไรคือสาเหตุของความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ?” สาเหตุประการหนึ่งเกิดจากการแพร่ระบาดของ COVID-19 ย่อมส่งผลกระทบอย่างมากในภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วโลก อีกทั้งส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนในรูปแบบต่าง ๆ เป็นอย่างมาก ทั้งนี้สถานการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ส่งผลกระทบหลายด้าน เช่น ด้านความมั่นคงที่ได้รับผลกระทบ ด้านการกระจายความมั่งคั่งแหล่งกำเนิดหลักมาจากการเผาไหม้เชื้อเพลิงฟอสซิลจากการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจของมนุษย์ เป็นองค์ประกอบสำคัญ (Kanyanee Kulkanok และ Salisa Sungyoke, 2568)

การรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy)

ในยุคปัจจุบันที่เทคโนโลยีสารสนเทศมีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว สื่อมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อวิถีชีวิต ความคิด และพฤติกรรมของผู้คน การรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) จึงกลายเป็นทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่งในการดำรงชีวิต เพราะสื่อไม่ได้มีเพียงหน้าที่ให้ข้อมูลเท่านั้น แต่ยังสามารถชี้นำ ทิศทางความคิดเห็น หรือแม้กระทั่งหลอกลวงผู้รับสารได้อย่างแนบเนียน การรู้เท่าทันสื่อ หมายถึง ความสามารถในการเข้าถึง วิเคราะห์ ประเมิน และสร้างเนื้อหาจากสื่อต่าง ๆ อย่างมีวิจารณญาณ ผู้ที่มีทักษะนี้จะสามารถแยกแยะได้ว่า ข้อมูลใดเป็นข้อเท็จจริง ข้อมูลใดเป็นความคิดเห็น หรือแม้กระทั่งการโฆษณาแฝง รวมไปถึงการตระหนักถึงเจตนาารมณ์ของผู้ส่งสาร เช่น นักการเมือง บริษัท หรือสื่อมวลชนที่อาจมีวาระซ่อนเร้นในยุคของสื่อดิจิทัลที่ใคร ๆ ก็สามารถผลิตและเผยแพร่ข้อมูลได้ผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น โซเชียลมีเดีย เว็บไซต์ หรือยูทูบ ข้อมูลที่เผยแพร่ออกมานั้นไม่จำเป็นต้องผ่านการกลั่นกรองหรือพิสูจน์ข้อเท็จจริง

การเรียนรู้ผ่านโครงการ (Project-based Learning)

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 ไม่ได้มุ่งเน้นเพียงแค่ความรู้ในตำราอีกต่อไป แต่ยังให้ความสำคัญกับทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งหนึ่งในแนวทางการเรียนรู้ที่ได้รับความนิยมและยอมรับในวงกว้าง คือ “การเรียนรู้ผ่านโครงการ” หรือที่เรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า Project-based Learning (PBL) การเรียนรู้ผ่านโครงการคือกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีบทบาทเป็นศูนย์กลาง

บทบาทของครูในยุค AI

เทคโนโลยีทางด้านปัญญาประดิษฐ์ เข้ามามีบทบาทอย่างมากในด้านการจัดการศึกษาในสถานศึกษา เทคโนโลยีมีส่วนช่วยอำนวยความสะดวก ในเรื่องของการเรียนรู้และในกระบวนการเรียนการสอน โดยครูมีบทบาทที่สำคัญ เพราะว่าเป็นผู้ให้ความรู้ ชี้แนะแนวทาง อำนวยความสะดวกให้กับนักเรียน เพื่อให้ผู้เรียนมาความคิดวิเคราะห์คิดสร้างสรรค์ มีผลงานและมีความรับผิดชอบ ในการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบดิจิทัลออนไลน์ ครูก็ต้องมีความรู้ทักษะการใช้เทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียน โดยจะต้องพัฒนาตนเองเพื่อให้มีความรู้ด้านเทคนิคและวิธีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและรู้เท่าทันอย่าง เป็นระบบและต่อเนื่องผ่านกระบวนการศึกษาในระบบการศึกษา ซึ่งมีแนวทางการส่งเสริมครูในการจัดการเรียนรู้ในยุค AI ได้แก่ การจัดอบรมสัมมนา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครู การวิจัยและพัฒนา และการสร้างชุมชนการเรียนรู้ของครู ซึ่ง มีทักษะที่ครูต้องพัฒนา 3 ด้าน ประกอบด้วย

- 1) การพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยี
- 2) การพัฒนาทักษะด้านการสอน

- 3) การพัฒนาทักษะด้านจิตวิทยาการสอน เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในยุค AI ให้ครูมีทักษะและความรู้ที่จำเป็นในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี AI ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า ครูในยุค AI ต้องเป็นผู้ออกแบบและจัดการการเรียนรู้มากกว่าการถ่ายทอดความรู้เพียงอย่างเดียวทำหน้าที่คัดกรองและตรวจสอบข้อมูลที่ได้จาก AI ให้ถูกต้องและเหมาะสมกับผู้เรียนเป็นผู้แนะนำและส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรมและรับผิดชอบช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกันของผู้เรียนทำหน้าที่เป็นผู้นำทางด้านคุณธรรม จริยธรรม และเป็นต้นแบบในการอยู่ร่วมกับสังคมอย่างสร้างสรรค์.

การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาการสอนสังคมศึกษา

การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาการสอนสังคมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ครูผู้สอนควรมีความรู้ความเข้าใจในเทคโนโลยีและวิธีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ และควรมีการวางแผนและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้อย่างรอบคอบ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุดจากการใช้เทคโนโลยี ซึ่งมีนัยวิชาการที่กล่าวถึงการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดังนี้การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้สังคมศึกษา สามารถช่วยให้การเรียนรู้สังคมศึกษามีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยสามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

- 1) เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) เช่น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต โทรศัพท์มือถือ 2) เทคโนโลยีการเรียนรู้ทางไกล (e-learning) เช่น MOOCs 3) เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม (AR) และเทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือน (VR) 4) เทคโนโลยีเกมและสื่อสังคมออนไลน์ ครูควรเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์การเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ (วรรณวิมล ศรีสุราช, 2563) เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาสามารถช่วยพัฒนาการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในด้านต่างๆ เช่น 1) การเข้าถึงข้อมูลและสารสนเทศ 2) การกระตุ้นความสนใจและสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ 3) ส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและปฏิสัมพันธ์ 4) พัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ครูควรวางแผนและออกแบบการจัดการเรียนรู้รอบคอบ เพื่อให้เทคโนโลยีสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพเทคโนโลยีสามารถช่วยให้การเรียนรู้สังคมศึกษามีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยสามารถแบ่งออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่

- 1) เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) 2) เทคโนโลยีการเรียนรู้ทางไกล (e-learning) 3) เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม (AR) และเทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือน (VR) 4) เทคโนโลยีเกมและสื่อสังคม 5) เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ครูควรเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์การเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพเทคโนโลยีสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเทคโนโลยีสามารถช่วยส่งเสริมการเรียนรู้

ของผู้เรียนในด้านต่างๆ เช่น การเข้าถึงข้อมูลและสารสนเทศ การกระตุ้นความสนใจและสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ ส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและปฏิสัมพันธ์ และการพัฒนาทักษะ

สรุปได้ว่า การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีช่วยให้การสอนสังคมศึกษามีความน่าสนใจและหลากหลายมากขึ้น ผู้เรียนสามารถเข้าถึงสื่อดิจิทัล วิดีโอ อินโฟกราฟิก และแหล่งข้อมูลออนไลน์ได้สะดวกครูสามารถใช้เครื่องมือเทคโนโลยีในการวัดผลและติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพเทคโนโลยีช่วยสร้างการมีส่วนร่วมผ่านกิจกรรมเชิงโต้ตอบและการเรียนรู้แบบออนไลน์ร่วมกันทำให้ผู้เรียนพัฒนาทั้งความรู้ ทักษะการคิด และคุณธรรมในการอยู่ร่วมกับสังคมยุคดิจิทัล

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบความแตกต่าง “AI ยุคใหม่กับการสอนสังคมศึกษา” กับ “การสอนสังคมศึกษาแบบดั้งเดิม (ยังไม่มี AI)”

ประเด็นเปรียบเทียบ	การสอนสังคมศึกษาแบบดั้งเดิม (ยังไม่มี AI)	การสอนสังคมศึกษาด้วย AI ยุคใหม่
บทบาทของครู	ครูเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้หลัก เน้นการบรรยายและอธิบาย	ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก ควบคู่กับการใช้ AI ช่วยเสริมความเข้าใจ
แหล่งความรู้	หนังสือเรียน เอกสาร คู่มือ ครู เป็นแหล่งหลัก	AI, แหล่งข้อมูลออนไลน์ และฐานข้อมูลสากลที่เข้าถึงได้ทันที
วิธีการเรียนรู้	เน้นการท่องจำและการฟังบรรยาย	เน้นการเรียนรู้แบบโต้ตอบ ปรับตามผู้เรียน (Personalized Learning)
สื่อการสอน	กระดานดำ หนังสือ แบบฝึกหัด สื่อสิ่งพิมพ์	สื่อดิจิทัล สื่อมัลติมีเดีย แพลตฟอร์มออนไลน์ และเครื่องมือ AI
การประเมินผล	ใช้แบบทดสอบ ข้อเขียน ปากเปล่า	ใช้ระบบวิเคราะห์ข้อมูล (Learning Analytics) ประเมินความเข้าใจแบบเรียลไทม์
การเข้าถึงความรู้	จำกัดตามทรัพยากรโรงเรียน/ครู	เข้าถึงได้ทั่วโลก ทุกเวลา ผ่านอินเทอร์เน็ตและ AI
ทักษะที่เน้น	ความรู้ข้อเท็จจริงและการท่องจำ	การคิดวิเคราะห์ วิพากษ์ วิจัย และ การใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์
แรงจูงใจผู้เรียน	ผู้เรียนบางส่วนอาจเบื่อ เนื่องจากวิธีการสอนซ้ำเดิม	ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากขึ้น จากกิจกรรมโต้ตอบ เกม และการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์
ความแตกต่างระหว่างผู้เรียน	ผู้เรียนที่เรียนช้าอาจตามไม่ทัน / ผู้เรียนเก่งอาจเบื่อ	AI ปรับเนื้อหาและความยากให้เหมาะสมกับแต่ละบุคคล
การเตรียมพร้อมสู่โลกอนาคต	เน้นความรู้ท้องถิ่นและการปฏิบัติแบบดั้งเดิม	เน้นทักษะศตวรรษที่ 21 เช่น การใช้เทคโนโลยี การสื่อสาร และการแก้ปัญหา

ตารางที่ 2 สรุปข้อดี-ข้อเสีย ของการสอนสังคมศึกษาแบบ ดั้งเดิม (ยังไม่มี AI) และแบบ AI ยุคใหม่
ดังนี้

รูปแบบการสอน	ข้อดี	ข้อเสีย
การสอนแบบดั้งเดิม (ยังไม่มี AI)	- ครูควบคุมทิศทางการสอนได้ชัดเจน - เน้นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมโดยตรง - เหมาะกับนักเรียนที่ต้องการความเข้าใจเป็นขั้นตอน - ไม่ต้องพึ่งพาเทคโนโลยีมาก	- วิธีการซ้ำเดิม เน้นการท่องจำ อาจทำให้ผู้เรียนเบื่อ - ขาดความยืดหยุ่น ไม่ตอบสนองความแตกต่างของผู้เรียน - การเข้าถึงความรู้จำกัดตามทรัพยากรครู/โรงเรียน - ผู้เรียนอาจขาดทักษะการคิดวิเคราะห์เชิงลึก
การสอนด้วย AI ยุคใหม่	- ปรับเนื้อหาให้เหมาะกับนักเรียนแต่ละคน (Personalized Learning) - เข้าถึงข้อมูลทั่วโลกได้ทันทีและทันสมัย - กระตุ้นแรงจูงใจด้วยสื่อโต้ตอบ เกม และมัลติมีเดีย - วิเคราะห์ผลการเรียนรู้แบบเรียลไทม์ - พัฒนาทักษะศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดวิเคราะห์ การใช้เทคโนโลยี	- ผู้เรียนอาจพึ่งพา AI มากเกินไปจนขาดการคิดเอง - เกิดความเหลื่อมล้ำหากขาดอินเทอร์เน็ตหรืออุปกรณ์ - ข้อมูลจาก AI อาจไม่ถูกต้อง ต้องมีครูช่วยตรวจสอบ - ครูต้องเรียนรู้และพัฒนาทักษะเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง

องค์ความรู้ที่ได้รับ

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

ข้อควรคำนึงทางด้านจริยธรรม

นิยามวัตถุประสงค์

การกำกับดูแลการใช้ AI ให้สอดคล้องกับหลักคุณธรรมและสิทธิมนุษยชน — เช่น ความเป็นส่วนตัว ความโปร่งใส ความยุติธรรม และความรับผิดชอบ

ตัวอย่างเชิงปฏิบัติในชั้นเรียน:

- แจ้งผู้ปกครอง/นักเรียนก่อนเก็บข้อมูล (consent) และบอกว่าจะเก็บอะไร ใช้ทำอะไร
- ใช้ระบบที่เก็บข้อมูลน้อย (data minimization) เช่น เก็บเฉพาะผลการเรียนไม่เก็บข้อความส่วนตัวยาว ๆ
- ให้ครูทบทวนผลคำแนะนำจาก AI ก่อนให้คะแนนหรือส่งคืนผู้เรียน

บทบาทครู/ผู้บริหาร:

- กำหนดนโยบายการใช้ AI ในระดับโรงเรียน/คณะ
- ตรวจสอบ/อนุมัติเครื่องมือ AI ก่อนนำมาใช้

- สอนนักเรียนเรื่องการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม (digital citizenship)

ผลประโยชน์:

- ปกป้องสิทธิผู้เรียน ลดความเสี่ยงคดี/ความเสียหายชื่อเสียง
- สร้างความไว้วางใจระหว่างครู ผู้ปกครอง ผู้เรียน

ความเสี่ยง/ปัญหา:

- การรั่วไหลของข้อมูลส่วนบุคคล
- อัลกอริธึมมีอคติ ทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติ
- ขาดความโปร่งใส (black-box) ทำให้ผู้เรียนไม่เข้าใจเหตุผลของการตัดสินใจ

แนวทางลดความเสี่ยง (นโยบาย & เทคนิค):

- ทำ Privacy/AI policy, ข้อตกลงความยินยอม (consent forms) และสิทธิยกเลิก (opt-out)
- ใช้หลัก Human-in-the-loop ให้ครูเป็นผู้ตัดสินใจขั้นสุดท้าย
- ทำ audit อย่างสม่ำเสมอ (ทดสอบอคติ ตรวจสอบโมเดล) และบันทึกการใช้งาน (logs)
- ให้ผู้เรียนเข้าใจว่า “AI เป็นผู้ช่วย ไม่ใช่ผู้ตัดสินใจขั้นสุดท้าย”

ตัวชี้วัด (KPI):

- จำนวนเหตุการณ์ละเมิดข้อมูล = 0
- % ของเครื่องมือที่ผ่านการอนุมัติด้านความเป็นส่วนตัว
- คะแนนความพึงพอใจของผู้ปกครอง/นักเรียนเรื่องความโปร่งใส

การใช้ผู้เรียนเฉพาะบุคคล

นิยาม / วัตถุประสงค์:

ใช้ AI วิเคราะห์ข้อมูลผู้เรียน เพื่อปรับเส้นทางการเรียน (learning path), จัดกิจกรรม/
แบบฝึกหัดที่เหมาะสมกับระดับและสไตล์การเรียนรู้ของแต่ละคน

ตัวอย่างเชิงปฏิบัติในชั้นเรียน:

- ระบบแนะนำแบบฝึกหัดระดับต่าง ๆ ตามผลข้อสอบย้อนหลัง (adaptive quizzes)
- แขนงบทสอนเสริมที่ตอบแบบเรียลไทม์เมื่อผู้เรียนติดปัญหา
- ระบบแจ้งเตือนผู้เรียนนอกเวลาเรียนเกี่ยวกับหัวข้อที่อ่อน

บทบาทครู/ผู้สอน:

- กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้และกรอบเนื้อหา (learning objectives) ให้ AI ทำงานได้ชัดเจน
- ตรวจสอบและปรับแผนการเรียนรู้ที่ AI เสนอ เมื่อต้องการ
- ใช้ข้อมูลที่ได้เพื่อวางแผนการสอนกลุ่ม (small-group intervention)

ผลประโยชน์:

- เร่งหรือชะลอจังหวะการเรียนรู้ให้เหมาะกับแต่ละคน → เพิ่มผลสัมฤทธิ์

- ลดงานเชิงธุรการของครู (เช่น ให้คำติชมเบื้องต้นอัตโนมัติ)
- เพิ่มการมีส่วนร่วม เพราะเนื้อหาเหมาะสมกับผู้เรียน

ความเสี่ยง/ปัญหา:

- ระบบปรับผิด ทำให้ผู้เรียนได้รับเนื้อหาไม่เหมาะสม
- เกิดการพึ่งพา AI มากเกินไปจนขาดการโต้ตอบกับครู
- ข้อยกเว้นด้านความเป็นส่วนตัวจากการติดตามพฤติกรรม

แนวทางลดความเสี่ยง (เชิงปฏิบัติ):

- กำหนดเกณฑ์ความถูกต้อง (accuracy threshold) ก่อนให้ระบบปรับเส้นทางอัตโนมัติ
- ใช้ AI กับงานที่เป็น low-stakes ก่อน (เช่น แบบฝึกหัด) ให้ครูเป็นผู้อนุมัติในงาน high-stakes (เช่น ให้เกรดสุดท้าย)
- สอนนักเรียนให้รู้จักประเมินคำแนะนำของ AI (metacognition)

ตัวชี้วัด (KPI):

- อัตราความก้าวหน้า (pre-post gains) ของผู้เรียนที่ได้รับการปรับเส้นทาง vs ควบคุม
- % นักเรียนที่ทำแบบฝึกหัดต่อเนื่อง (engagement)
- อัตราการแทรกแซงจากครูหลัง AI แนะนำ (บอกว่าระบบแนะนำพอใช้ได้หรือยัง)

การสร้างเนื้อหาที่หลากหลายและทันสมัย

นิยาม / วัตถุประสงค์:

ใช้ AI ช่วยสร้าง/แปลง/อัปเดตสื่อการสอน (บทความ, แบบฝึกหัด, สไลด์, วิดีโอสรุป, แบบจำลองจำลองสถานการณ์) เพื่อให้เนื้อหาหลากหลาย เข้าถึงได้ และทันต่อเหตุการณ์

ตัวอย่างเชิงปฏิบัติในชั้นเรียน:

- ครูใช้ AI ช่วยผลิตตัวอย่างข้อคำถามที่มีระดับยากง่ายต่างกัน
- สร้างสรุปบทเรียนเป็นวิดีโอสั้น หรือแปลงเนื้อหาเป็น Infographic สำหรับผู้เรียนที่อ่านไม่ถนัด
- อัปเดตข้อมูลข่าวสารในบทเรียนสังคมศึกษาด้วยสรุปเหตุการณ์ล่าสุด (โดยครูตรวจทาน)

บทบาทครู/ผู้สอน:

- เป็นผู้คัดกรอง ตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของเนื้อหา (content curation)
- ปรับแต่งเนื้อหาให้เชื่อมโยงกับบริบทของผู้เรียน (contextualization)
- ใช้ AI เพื่อเพิ่มความหลากหลายของรูปแบบการสอน (multi-modal resources)

ผลประโยชน์:

- ลดเวลาครูในการเตรียมสื่อ ทำให้มีเวลาออกแบบกิจกรรมเชิงลึกมากขึ้น
- รองรับผู้เรียนหลายรูปแบบ (visual, auditory, reading) ได้ง่ายขึ้น
- เนื้อหาเป็นปัจจุบันมากขึ้น

ความเสี่ยง/ปัญหา:

- ข้อผิดพลาดในเนื้อหาที่ AI สร้าง (ข้อมูลผิด/ล้าสมัย)
- ลิขสิทธิ์ของสื่อที่ถูกสร้างหรืออ้างอิงจากแหล่งต่าง ๆ
- ขาดการปรับบริบทให้เหมาะกับนักเรียนในพื้นที่/วัฒนธรรม

แนวทางลดความเสี่ยง:

- ทุกเนื้อหาที่ AI สร้างต้องผ่านการตรวจทานของครูก่อนใช้ในห้องเรียน
- ระบุแหล่งที่มาหากใช้ข้อมูลภายนอก และระวังเรื่องลิขสิทธิ์
- ปรับเนื้อหาให้มีความอ่อนไหวทางวัฒนธรรมตามความเหมาะสม

ตัวชี้วัด (KPI):

- % ของสื่อการสอนที่ผ่านการตรวจทานโดยครู
- เวลาเฉลี่ยในการเตรียมสื่อก่อน/หลังใช้ AI (ลดลงเท่าไร)
- ความพึงพอใจของนักเรียนต่อรูปแบบสื่อ (survey)

ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และทักษะทางสังคม

นิยาม / วัตถุประสงค์:

ฝึกฝนทักษะที่ AI ยังทำแทนมนุษย์ไม่ได้ดีเท่ามนุษย์ เช่น การคิดเชิงวิพากษ์ (critical thinking), การแก้ปัญหาที่ซับซ้อน, การสื่อสาร, การทำงานเป็นทีม, จริยธรรมการใช้เทคโนโลยี
ตัวอย่างเชิงปฏิบัติในชั้นเรียน:

- ให้ผู้เรียนวิเคราะห์คำตอบหรือคำแนะนำจาก AI แล้วอภิปรายว่าถูก/ผิด เพราะเหตุใด (activity: AI critique)
- โปรเจกต์กลุ่มให้สร้างนโยบายการใช้ AI ของโรงเรียน พร้อมนำเสนอและโต้ตอบคำถาม
- กิจกรรม role-play: นักเรียนเป็นนักพัฒนา/ผู้ใช้/ผู้ถูกผลกระทบ ชี้จุดบกพร่องและแก้ไข

บทบาทครู/ผู้สอน:

- ออกแบบงานที่เน้น higher-order thinking (วิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินผล) แทนงานที่ AI ทำได้ง่าย
- เป็นผู้ชี้แนะแนวคิดเชิงวิพากษ์ และฝึกการโต้แย้งเชิงมีเหตุผล
- ให้ฝึกแก้ปัญหามากกว่าการคิด มากกว่าผลลัพธ์ที่ AI ช่วยทำ

ผลประโยชน์:

- ผู้เรียนมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เช่น การแยกแยะข้อมูลจริง/เท็จ การทำงานร่วมกับเครื่องมืออัจฉริยะ
- ลดความเสี่ยงที่ผู้เรียนจะ “พึ่งพา” คำตอบจาก AI โดยไม่ไตร่ตรอง

ความเสี่ยง/ปัญหา:

- ครูอาจมุ่งสอนให้ทำงานที่ AI ทำไม่ได้แต่ละเลยการสอนทักษะพื้นฐานอื่น ๆ
- ขาดตัวชี้วัดชัดเจนสำหรับทักษะนามธรรม เช่น ความคิดเชิงวิพากษ์

แนวทางลดความเสี่ยง:

- รวม rubrics ชัดเจนสำหรับทักษะเชิงคิดและสังคม เช่น เกณฑ์การให้เหตุผล การใช้แหล่งอ้างอิง
- ประเมินทั้งกระบวนการ (peer review, reflection logs) และผลงาน
- ฝึกฝนการตั้งคำถาม คุณภาพ (questioning techniques) ให้ผู้เรียนตั้งคำถามที่ตรวจสอบได้

ตัวชี้วัด (KPI):

- คะแนน rubrics ด้านการคิดเชิงวิพากษ์ (ก่อน/หลัง)
- จำนวนงานที่ใช้ peer review และ reflection ที่ครูให้คะแนนเชิงคุณภาพ
- ข้อเสนอแนะเชิงวิพากษ์จากนักเรียน (self-assessment)

สรุป

ในยุคที่เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ได้เข้ามามีบทบาทในหลายมิติของชีวิตมนุษย์ การศึกษาเองก็ได้รับอิทธิพลจากการเปลี่ยนแปลงนี้อย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะในวิชาสังคมศึกษา ซึ่งเป็นวิชาที่เน้นการเข้าใจสังคม มนุษย์ และเหตุการณ์ต่าง ๆ การนำ AI มาใช้จึงเป็นทั้งโอกาสและความท้าทายของครูผู้สอน AI ช่วยให้การเรียนรู้วิชาสังคมศึกษามีความหลากหลายและน่าสนใจมากขึ้น เช่น การใช้ AI วิเคราะห์ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ การจำลองเหตุการณ์สำคัญ หรือการสร้างบทสนทนาเชิงจริยธรรมที่ท้าทายผู้เรียนให้คิดอย่างมีวิจารณญาณ นอกจากนี้ AI ยังสามารถปรับเนื้อหาหรือแบบฝึกหัดให้เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน ทำให้เกิดการเรียนรู้แบบเฉพาะบุคคล อย่างไรก็ตาม การใช้ AI ในการเรียนการสอนก็มีข้อควรระวัง เช่น ความถูกต้องของข้อมูลที่ AI ใช้ หรือความเสี่ยงที่ผู้เรียนอาจพึ่งพาเทคโนโลยีมากเกินไปจนขาดการคิดวิเคราะห์ด้วยตนเอง ครูจึงต้องมีบทบาทสำคัญในการคัดกรอง แนะนำ และควบคุมการใช้ AI ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในกระบวนการเรียนรู้ AI ในยุคใหม่สามารถเป็นเครื่องมือที่ทรงพลังในการยกระดับการสอนสังคมศึกษา ทั้งในแง่ของเนื้อหา วิธีการ และผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ หากมีการนำมาใช้อย่างเหมาะสมและมีจริยธรรม ก็จะช่วยช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจโลกและสังคมได้อย่างลึกซึ้งและรอบด้านยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กิตติศักดิ์ ศรีประเสริฐ และสุภาวดี บุญประเสริฐ. (2563). แนวทางการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม. *วารสารวิชาการสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่*. 13(2): 10-11.
- จิกร ฐาวิรัตน์. (2568). AIกับการศึกษา: ตัวช่วยสุดอัจฉริยะเพื่อพัฒนาการเรียนรู้. *วารสารสังคมศึกษาปริทรรศน์*, 1(2): 98-108.

- ชินกฤต อุดมลาภไพศาล และกฤษณะ เชื้อชัยนาท. (2566). Generative AI ในงานสื่อสารมวลชน. *วารสาร เซนต์จอห์น (สาขา มนุษยศาสตร์ และ สังคมศาสตร์)*, 26(39): 179-194.
- ณัฐยา เกตุสิริและคณะ. (2568). การใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อการจัดการเรียนการสอนใน ศตวรรษที่ 21. *วารสารนวัตกรรมการวิจัยเพื่อสังคม*, 1(1): 44-51.
- สมจิตร สีนัทชัย.(2566).การอภิปรายผลการเรียนรู้:องค์ประกอบที่สำคัญในการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์ จำลองเสมือนจริง. *Nursing Journal of The Ministry of Public Health*, 33(1): 1-13.
- สุจิตตรา สะดู่และอำนวยการพรโฮมจุมจัง. (2568). นวัตกรรมการเรียนการสอนของครูสังคมศึกษายุคใหม่. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 10(1): 3113-3124.
- อภิชาติ เหมือนไธสง. (2565). การลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของสังคมด้วยศาสตร์พระราชา. *ปัญญา*, 29(2): 127-136.
- อรรชัย เกื้อนดอนเจ้า และคณะ. (2567). การประยุกต์ ใช้ AI เพื่อการออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สังคมศึกษา. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 9(2): 2514-2524.
- Kanyanee KulkanokและSalisa Sungyoke. (2568). การตระหนักรู้การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ ส่งผลต่อพฤติกรรมของประชากรในประเทศไทย. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*, 51(1): 115-136.
- Phramaha Udorn Uttaro (Makdee) Uttaro. (2566). การประยุกต์ ใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาการ สอนสังคมศึกษา. *Journal of Educational Review Faculty of Education in MCU*, 10(3), 493-506.

การพัฒนาการบริหารงานตามหลักอิทธิบาทธรรมขององค์กร DEVELOPING ADMINISTRATIVE PRACTICES BASED ON THE PRINCIPLES OF IDDHIPADA

ฐากูร ภูชาญ

Thagoon Phuchan

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์

Surin Provincial Office of Buddhism

E-mail: thagoon.lw53@gmail.com

Received April 30, 2026

Revised : August 29, 2026

Accepted : August 30, 2026

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาหลักการพัฒนาการบริหารตามหลักอิทธิบาทธรรมขององค์กร 2) เพื่อนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารงานตามหลักพุทธธรรม เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาการบริหารองค์การโดยการประยุกต์หลักธรรมแห่งความสำเร็จที่พระพุทธองค์ทรงตรัสไว้ตั้งแต่ครั้งสมัยครั้งพุทธกาลซึ่งยังสามารถนำมาใช้ได้กับทุกยุคทุกสมัย คือ หลักอิทธิบาทธรรม ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา

บทความวิชาการนี้เป็นการศึกษาข้อมูลเอกสาร โดยศึกษาจากพระไตรปิฎก หนังสือ ตำราและบทความที่เกี่ยวข้องของนักวิชาการหลายท่าน โดยนำมารวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล จากผลการศึกษาพบว่า หลักอิทธิบาทธรรมสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารองค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ ฉันทะช่วยเสริมสร้างความพึงพอใจและแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน วิริยะช่วยส่งเสริมความเพียรพยายามและความมุ่งมั่นในการทำงาน จิตตะช่วยให้เกิดความเอาใจใส่และความตั้งใจต่อหน้าที่ที่ได้รับผิดชอบ และวิมังสาช่วยให้เกิดการพิจารณา วิเคราะห์ และพัฒนากระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่อง เห็นได้ว่าหากนำหลักอิทธิบาทธรรมมาใช้ในการพัฒนาการบริหารองค์การย่อมช่วยให้การดำเนินงานขององค์การมีประสิทธิภาพ เกิดความสำเร็จ และนำไปสู่การพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การพัฒนา, การบริหารองค์การ, อิทธิบาทธรรม

Abstract

This article aims to: (1) study the principles of administrative development based on the Iddhipada Dhamma in organizations, and (2) propose concepts for administrative development according to Buddhist principles as guidelines for organizational management. These are derived from the principles of success taught by the Buddha since the Buddhist era, which remain applicable in all periods. The Iddhipada Dhamma consists

of four elements: Chanda (aspiration or satisfaction), Viriya (effort or perseverance), Citta (concentration or attentiveness), and Vimamsa (investigation or analytical reflection).

This research is a documentary study, drawing upon the Tripitaka, books, academic texts, and related research works by various scholars. The data were collected, analyzed, and synthesized accordingly. The findings reveal that the Iddhipada Dhamma can be effectively applied to organizational management. Specifically, Chanda enhances job satisfaction and motivation; Viriya promotes diligence and determination; Citta fosters attentiveness and responsibility toward assigned duties; and Vimamsa encourages critical thinking, analysis, and continuous improvement of work processes. Therefore, applying the Iddhipada Dhamma in organizational administration can improve operational efficiency, lead to success, and support sustainable organizational development.

Keywords: Development, Organizational Management, Iddhipada Dhamma

บทนำ

ในยุคปัจจุบันองค์กรต่าง ๆ ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และการแข่งขัน ส่งผลให้การบริหารองค์กรจำเป็นต้องมีแนวทางการจัดการที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน การบริหารงานที่ดีไม่เพียงแต่ต้องอาศัยความรู้ด้านการจัดการสมัยใหม่เท่านั้น แต่ยังควรผสมผสานหลักคุณธรรมและจริยธรรมเข้ากับการบริหารงานด้วย

พระพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาที่เป็นแหล่งคำสอนที่มีคุณค่าต่อการดำเนินชีวิตและการบริหารจัดการสังคม โดยหลักพุทธธรรมหลายอย่างสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารองค์กรได้อย่างเหมาะสม หนึ่งในหลักธรรมที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จในการทำงานคือ หลักอิทธิบาทธรรม ซึ่งปรากฏในพระไตรปิฎก อังคุตตรนิกาย สัตตกนิบาต อันประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา ซึ่งเป็นหลักธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จของการทำงาน (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 51)

หลักอิทธิบาทธรรม ถือเป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมให้บุคคลมีแรงจูงใจในการทำงาน มีความเพียรพยายาม มีความเอาใจใส่ และมีการพิจารณาไตร่ตรองในการทำงานอย่างรอบคอบ หากองค์กรนำหลักธรรมดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงาน จะช่วยให้เกิดการพัฒนาการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้การบริหารองค์กรประสบความสำเร็จ และสามารถพัฒนาองค์กรได้อย่างยั่งยืน

ดังนั้น การศึกษาการพัฒนาการบริหารงานตามหลักอิทธิบาทธรรมขององค์กร จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาทางการบริหารที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในองค์กรต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพในการบริหารงานต่อไป

หลักอิทธิบาทธรรม

คำว่า “อิทธิบาท” สามารถแยกได้เป็น “อิทธิ” หมายถึง ความสำเร็จ และ “บาท” หมายถึง ฐานหรือหนทาง เมื่อนำมารวมกันจึงหมายถึง “ฐานหรือหนทางแห่งความสำเร็จ” ประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา (พุทธทาสภิกขุ, 2537 : 90) หลักอิทธิบาทธรรม 4 จึงเป็นหลักธรรมที่มุ่งอธิบายปัจจัยสำคัญที่ทำให้การกระทำหรือภารกิจอย่างใดอย่างหนึ่งสามารถดำเนินไปสู่ความสำเร็จได้

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2559 : 198) อธิบายองค์ประกอบของอิทธิบาท 4 โดยสรุปว่า ฉันทะ คือ ความพอใจในสิ่งที่ทำ วิริยะ คือ ความเพียรพยายาม จิตตะ คือ ความเอาใจใส่จดจ่อในสิ่งที่ทำ และ วิมังสา คือ การพิจารณาไตร่ตรอง ตรวจสอบ และทบทวนการดำเนินงาน

เมื่อพิจารณาองค์ธรรมทั้ง 4 ประการในเชิงกระบวนการ จะเห็นได้ว่าอิทธิบาทธรรม 4 มีใช้องค์ธรรมที่แยกออกจากกันโดยเด็ดขาด แต่เป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงต่อเนื่องกัน กล่าวคือ บุคคลต้องเริ่มจากการเห็นคุณค่าและเกิดความพอใจในสิ่งที่จะทำให้เกิดแรงผลักดันให้ลงมือทำด้วยความเพียร เมื่อดำเนินงานแล้วต้องมีจิตใจจดจ่อและเอาใจใส่ต่อภารกิจ และท้ายที่สุดต้องใช้ปัญญาพิจารณาตรวจสอบผลการดำเนินงานเพื่อนำข้อค้นพบไปปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น

ฉันทะ หมายถึง ความพอใจ ความรัก ความต้องการที่จะทำ และความเห็นคุณค่าของสิ่งที่กำลังกระทำ บุคคลที่มีฉันทะจะมีได้ทำงานเพียงเพราะเป็นหน้าที่หรือเพื่อหวังผลตอบแทนเท่านั้น แต่มีความปรารถนาที่จะทำสิ่งนั้นให้ดีและประสบผลสำเร็จในบริบทขององค์กร ฉันทะจึงสามารถเชื่อมโยงกับแรงจูงใจในการทำงานและความผูกพันต่อองค์กร หากบุคลากรเข้าใจว่างานของตนมีคุณค่าและก่อให้เกิดประโยชน์ ย่อมมีแนวโน้มที่จะเกิดความเต็มใจในการปฏิบัติงาน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และพร้อมที่จะพัฒนางานให้ดียิ่งขึ้น ดังนั้น ฉันทะจึงเป็นจุดเริ่มต้นของความสำเร็จ เพราะหากบุคคลไม่เห็นคุณค่าของงานหรือไม่มีความต้องการที่จะทำ ย่อมเป็นเรื่องยากที่จะสร้างความเพียรและความเอาใจใส่ต่อภารกิจนั้นได้อย่างต่อเนื่อง

วิริยะ หมายถึง ความเพียร ความพยายาม ความอดทน และความไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค เมื่อบุคคลเกิดความพอใจและเห็นคุณค่าของงานแล้ว จำเป็นต้องเปลี่ยนความต้องการดังกล่าวไปสู่การลงมือปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ในทางการบริหารวิริยะสะท้อนถึงความมุ่งมั่น ความรับผิดชอบ และความสามารถในการเผชิญกับปัญหา บุคลากรที่มีวิริยะจะไม่หยุดการดำเนินงานเมื่อประสบอุปสรรค แต่จะพยายามค้นหาแนวทางเพื่อให้ภารกิจสามารถดำเนินต่อไปได้ วิริยะจึงเป็นองค์ธรรมที่ช่วยป้องกันความเกียจคร้าน ความเบื่อหน่าย และการละทิ้งหน้าที่ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่อาจทำให้งานไม่บรรลุเป้าหมาย

จิตตะ หมายถึง การเอาใจใส่ ตั้งจิตจดจ่อ และมีความรับผิดชอบต่อสิ่งที่กำลังทำ บุคคลที่มีจิตตะจะไม่ทำงานแบบขาดความสนใจหรือปล่อยให้ภารกิจดำเนินไปโดยปราศจากการติดตาม แต่จะให้ความสำคัญกับรายละเอียดและคุณภาพของงานในองค์กร จิตตะมีความสัมพันธ์กับการติดตามงาน การกำกับดูแล ความรับผิดชอบ และความต่อเนื่องในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารที่มีจิตตะจะเอาใจใส่ทั้ง

เป้าหมายขององค์กรและบุคลากร ขณะที่ผู้ปฏิบัติงานจะให้ความสำคัญกับการกิจของตนและติดตามผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ

วิมังสา หมายถึง การพิจารณาไตร่ตรอง การตรวจสอบ การวิเคราะห์เหตุและผล การทดลอง การประเมินผล ตลอดจนการค้นหานวทางแก้ไขและปรับปรุงการดำเนินงาน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2545 : 24-26) วิมังสาจึงมีความสำคัญต่อการบริหารองค์การอย่างมาก เพราะการทำงานให้สำเร็จมิได้หมายความว่าการทำงานให้เสร็จตามแผน แต่ต้องสามารถประเมินได้ว่าผลที่เกิดขึ้นมีคุณภาพหรือไม่ มีปัญหาใดเกิดขึ้น และควรปรับปรุงอย่างไร ดังนั้น วิมังสาจึงเป็นองค์ธรรมที่ทำให้กระบวนการทำงานเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์และสามารถพัฒนาต่อไปได้ หากพบข้อผิดพลาดก็ไม่ควรมองว่าเป็นเพียงความล้มเหลว แต่ควรนำมาเป็นข้อมูลสำหรับการปรับปรุงการทำงานในรอบต่อไป

อิทธิบาทธรรม 4 จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาการบริหารงานเป็นอย่างมากเพราะถ้าขาดหลักอิทธิบาทธรรม 4 แล้ว ย่อมทำให้งานนั้นไม่ประสบความสำเร็จ เพราะอิทธิบาทธรรม 4 จะทำให้บุคคลที่นำไปปฏิบัติ เกิดความพอใจในหน้าที่การงานของตน มีความขยันหมั่นเพียร มีความเอาใจใส่ในหน้าที่ของตน และกลับมาทบทวนไตร่ตรองหาข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้น แล้วจึงนำข้อผิดพลาดนั้นไปแก้ไขให้ดียิ่งขึ้นไป

ประโยชน์ของอิทธิบาท 4 จะเห็นได้ว่า หลักธรรมทั้ง 4 ประการดังกล่าวมีลักษณะเกี่ยวคู่ และสนับสนุนซึ่งกันและกัน เมื่อได้นำมาประกอบพร้อมกันแล้ว ย่อมก่อให้เกิดกระบวนการดำเนินงาน ที่สมบูรณ์ กล่าวคือ เมื่อบุคคลเกิด “ฉันทะ” คือความพึงพอใจและความรักในสิ่งที่กระทำ ย่อมเป็น แรงผลักดันให้เกิดความเพียรพยายาม หรือ “วิริยะ” และเมื่อมีความเพียรแล้ว ก็ย่อมนำไปสู่ความเอาใจใส่ และความตั้งมั่น หรือ “จิตตะ” อันเป็นการเปิดโอกาสให้สามารถใช้ปัญญาในการพิจารณาไตร่ตรอง หรือ “วิมังสา” ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม การแยกพิจารณาเป็นแต่ละข้อ ก็เพื่อให้เห็นถึงภาวะที่เด่น เป็นสำคัญ ซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวนำหรือเป็นปัจจัยหลักในการเกื้อหนุนองค์ธรรมอื่น ๆ ในแต่ละกรณี ตัวอย่างเช่น ในการพึงธรรมร่วมกัน บุคคลหนึ่งอาจมีความชื่นชอบและสนใจศึกษาธรรมด้วยความรักและ ความพึงพอใจ ต้องการแสวงหาความรู้ความเข้าใจให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น จึงตั้งใจฟังด้วยจิตที่แน่วแน่ ในกรณีนี้ “ฉันทะ” ย่อมเป็นองค์ธรรมที่เด่น ทำหน้าที่ชักนำสมาธิและกุศลธรรมประการอื่น อีกบุคคลหนึ่งอาจมี ลักษณะนิสัยที่มุ่งมั่นต่อสู้และมุ่งหวังความสำเร็จ เมื่อพบสิ่งที่ควรกระทำก็พร้อมเผชิญและพยายามทำให้ สำเร็จ จึงฟังธรรมด้วยความรู้สึกทำหาย มุ่งมั่นที่จะทำความเข้าใจให้ได้อย่างถ่องแท้ ในกรณีนี้ “วิริยะ” ย่อม เป็นองค์ธรรมที่เด่น ขณะที่อีกบุคคลหนึ่งมีลักษณะเอาใจใส่และมีความรับผิดชอบสูง ไม่ว่าสิ่งใดที่ตน เกี่ยวข้องก็จะตั้งใจจดจ่อและติดตามอย่างต่อเนื่อง จึงฟังธรรมด้วยความตั้งใจ โดยมีจิตจดจ่ออยู่กับเนื้อหา อย่างสม่ำเสมอ ในกรณีนี้ “จิตตะ” ย่อมเป็นองค์ธรรมที่เป็นใหญ่ ส่วนอีกบุคคลหนึ่งมีแนวโน้มในการ ตรวจสอบและแสวงหาความจริง โดยพิจารณาว่าสิ่งที่ได้ฟังนั้นถูกต้องหรือไม่ มีเหตุผลเพียงใด จึงฟังไป พร้อมกับการใคร่ครวญ วิเคราะห์ และสอบสวนอย่างมีเหตุผล ทำให้จิตตั้งมั่นอยู่กับเนื้อหาธรรมที่ฟัง ใน

กรณีนี้ “วิมังสา” ย่อมเป็นองค์ธรรมที่เด่น ด้วยเหตุนี้ นักปราชญ์บางท่านจึงเรียกอิทธิบาท 4 ว่าเป็น “อริยสี่” หรือ “อริยสี่โดย 4” โดยถือเอาองค์ธรรมที่มีภาวะเด่นเป็นหัวหน้าในแต่ละกรณีเป็นสำคัญ ทั้งนี้ ลักษณะของคุณธรรมตามหลักอิทธิบาท 4 ในแต่ละบุคคลย่อมมีความแตกต่างกัน อาจมีองค์ธรรมบางประการเด่นชัดมากกว่าข้ออื่น หรือในบางกรณีอาจมีความโดดเด่นมากกว่าหนึ่งประการร่วมกันก็ได้ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2538 : 845 - 846).

ตัวอย่างที่เห็นได้อย่างชัดเจนในการนำหลักอิทธิบาทธรรม 4 มาใช้ที่เป็ประจักษ์ คือ การบำเพ็ญเพียรของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก่อนตรัสรู้ ซึ่งสามารถนำมาอธิบายเชื่อมโยงกับหลักอิทธิบาทธรรม 4 ได้ในเชิงกระบวนการ กล่าวคือ พระองค์ทรงมี ฉันทะ คือความมุ่งหมายอย่างแน่วแน่ที่จะค้นหาหนทางพ้นจากความทุกข์ ทรงมี วิริยะ คือความเพียรพยายามในการแสวงหาความจริงและทดลองแนวทางต่าง ๆ แม้ต้องเผชิญกับความยากลำบาก ทรงมี จิตตะ คือความตั้งมั่นและจดจ่ออยู่กับเป้าหมายในการแสวงหาความจริง และทรงมี วิมังสา คือการพิจารณาไตร่ตรองและตรวจสอบแนวทางที่ทรงปฏิบัติ จนกระทั่งทรงค้นพบทางสายกลางและตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตัวอย่างดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าความสำเร็จมิได้เกิดจากความปรารถนาเพียงอย่างเดียว แต่ต้องประกอบด้วยความเพียร ความตั้งใจ และการใช้ปัญญาตรวจสอบวิธีการดำเนินงานอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับหลักอิทธิบาท 4 ที่มุ่งให้บุคคลพัฒนาการกระทำของตนอย่างเป็นกระบวนการจนบรรลุเป้าหมาย นอกจากนี้ ใน มหาปริณิพพานสูตร ยังปรากฏเนื้อหาที่กล่าวถึงอิทธิบาทธรรม 4 โดยพระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่อานนท์เกี่ยวกับการเจริญอิทธิบาท ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของอิทธิบาทในฐานะธรรมที่ควรเจริญและทำให้มาก ดังนั้น อิทธิบาทจึงมิได้มีความหมายเฉพาะในเรื่องความสำเร็จทางการงานเท่านั้น แต่ยังมีความหมายในบริบทของการฝึกฝนและพัฒนาตนเองในทางธรรมด้วย

อิทธิบาท 4 จึงนับเป็นแนวทางแห่งความสำเร็จในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติงานที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้อย่างลุ่มลึกและเป็นระบบ ประกอบด้วยองค์ธรรม 4 ประการ ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา แม้หลักการดังกล่าวจะสามารถจดจำได้โดยทั่วไป แต่การนำไปปฏิบัติให้ครบถ้วนตามกระบวนการทั้ง 4 ประการนั้นจำเป็นต้องอาศัยความเข้าใจและการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากองค์ธรรมทั้ง 4 มีลักษณะเชื่อมโยงและเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มิอาจแยกขาดจากกันได้ ในภาพรวม อิทธิบาท 4 เป็นกรอบแนวคิดที่สมบูรณ์ ซึ่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงวางไว้เป็นแนวทางสู่ความสำเร็จ ทั้งในมิติทางโลกและทางธรรม อีกทั้งยังเป็นกลไกสำคัญในการป้องกันมิให้บุคคลดำเนินไปสู่ความเสื่อม หากผู้ปฏิบัติสามารถน้อมนำหลักธรรมดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในหน้าที่การงานและการดำเนินชีวิต ย่อมส่งผลให้การปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคมโดยรวม

การพัฒนา

การพัฒนา หมายถึง การทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีกว่าเดิมและเป็นระบบเชื่อมโยงจากสิ่งเดิมสู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกิดองค์กรแห่งการเปลี่ยนแปลง ในระบบการพัฒนาและทำให้ดีขึ้นกว่าสภาพเดิมที่เป็นอยู่อย่างเป็นระบบและมีคุณภาพต่อการพัฒนาที่สมบูรณ์กว่า (สนธยา พลศรี, 2550 : 22). ซึ่งพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 ได้ให้ความหมายของคำว่า “พัฒนา” คือ “ทำให้เจริญ” การพัฒนาจึงหมายถึง การทำให้เจริญ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 33)

ทางพุทธศาสนาการพัฒนามาจากคำภาษาบาลีว่า วัฒนะ แปลว่า เจริญ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2556 : 330) สามารถจำแนกออกได้เป็น 2 ประการ ได้แก่ การพัฒนาคน ซึ่งในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า “ภาวนา” และการพัฒนาสิ่งอื่นที่มีใช่มนุษย์ อันได้แก่ การสร้างหรือปรับปรุงวัตถุและสิ่งแวดล้อม เช่น ถนน บ่อน้ำ หรืออ่างเก็บน้ำ เป็นต้น ซึ่งเป็นลักษณะของการเพิ่มพูนหรือทำให้เจริญเติบโตในเชิงวัตถุ แนวคิดเรื่อง “การพัฒนา” หรือ “ความเจริญ” มิได้หมายถึงการเพิ่มขึ้นหรือขยายตัวเพียงอย่างเดียวเท่านั้น หากยังครอบคลุมถึงการลด ละ หรือขจัดสิ่งที่ไม่เหมาะสมออกไปด้วย เช่น การตัดผมหรือกำจัดสิ่งที่รุงรัง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาอาจหมายถึงการปรับปรุงให้เกิดความเหมาะสมและสมดุล ไม่ใช่เพียงการเพิ่มปริมาณเท่านั้น ดังนั้น การพัฒนาในมิติทางพระพุทธศาสนา จึงหมายถึงกระบวนการที่ก่อให้เกิดความเจริญอย่างแท้จริง กล่าวคือ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ไม่ก่อให้เกิดปัญหาตามมา และไม่ทำให้สภาพเดิมเสื่อมถอยลง หากการเปลี่ยนแปลงใดนำไปสู่ปัญหาหรือความเสื่อมย่อไม่อาจถือได้ว่าเป็นการพัฒนาในความหมายที่แท้จริง

การพัฒนาในทางพระพุทธศาสนา มุ่งเน้นการพัฒนามนุษย์ให้มีความสุข ควบคู่กับการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม แนวคิดดังกล่าวมีลักษณะสอดคล้องกับความหมายของการพัฒนาในเชิงการวางแผน ซึ่งมุ่งเน้นที่มนุษย์เป็นศูนย์กลางเช่นเดียวกัน หากแต่มีความแตกต่างกันในด้านจุดเน้น กล่าวคือ การวางแผนให้ความสำคัญกับกระบวนการและวิธีการดำเนินงาน ขณะที่พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสุขและความเป็นอยู่ที่ดีของมนุษย์เป็นสำคัญ

การพัฒนางองค์กรเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงอย่างมีแผนไว้ล่วงหน้าเป็นการวัดประเมินค่าตัวเองที่อยู่บนรากฐานของค่านิยมโดยมีความเกี่ยวข้องกับการนำเทคนิค การพัฒนางองค์กรเข้ามาใช้อย่างมีแผน นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับกลยุทธ์และเทคโนโลยี โดยมีวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพขององค์กรทั้งระบบให้ดีขึ้น เป็นกระบวนการที่วางแผนและจัดการอย่างมีระบบระเบียบ มุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรม และระบบการปฏิบัติในองค์กรด้วยความมุ่งหมายที่จะเพิ่มพูนประสิทธิภาพขององค์กรในการฝึกอบรม กับการพัฒนาอาชีพ การแก้ปัญหาและบรรลุมิตรภาพขององค์กรได้อย่างสมบูรณ์ความจำเป็น ของการพัฒนางองค์กรสมควรได้รับการพัฒนา

เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ สาเหตุที่ทำให้เกิดความจำเป็นของการพัฒนาองค์กรมีดังต่อไปนี้ (จุมพล หนีมพานิช, 2555 : 151)

1) การเปลี่ยนแปลงตามวงจรชีวิตขององค์กรมี 5 ช่วง คือ 1) ช่วงเกิด 2) ช่วงเติบโต 3) ช่วงเข้มแข็ง 4) ช่วงการเปลี่ยนแปลง 5) ช่วงตกต่ำ

2) อิทธิพลของปัจจัยสิ่งแวดล้อมองค์กรเป็นส่วนหนึ่งของสังคมองค์กรจึงตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของสภาพแวดล้อมขององค์กร ซึ่งมีอิทธิพลทำให้องค์กรได้รับผลกระทบไปด้วยปัจจัยสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อองค์กร ได้แก่ สภาพเศรษฐกิจการเมืองสังคมวัฒนธรรมและเทคโนโลยี

3) การด้อยประสิทธิภาพขององค์กร การขาดประสิทธิภาพในการทำงานทั้งระดับบุคคลและหน่วยงานจะเป็นที่สังเกตพบโดยทั่วไปการใช้ทรัพยากรไม่คุ้มค่าเกิดการสูญเสียเวลาใช้คนและใช้งบประมาณที่มากเกินไปจนความจำเป็นมีผลกระทบต้นทุน และการลงทุนที่สูงทำให้ผลลัพธ์ที่ได้รับมีมูลค่าน้อยลงเมื่อเปรียบเทียบกับอัตราส่วนกับการลงทุน ซึ่งเมื่อวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาจะพบข้อบกพร่องทั้งโครงสร้างองค์กร

จึงสรุปได้ว่า การพัฒนา เป็นกระบวนการที่จะเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นเจริญก้าวหน้าขึ้น โดยได้มีการกำหนดแนวทางในการพัฒนาไว้แล้ว ซึ่งการพัฒนานั้นมิได้หมายถึงการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นด้านปริมาณที่สามารถจับต้องได้ วัดได้เท่านั้น แต่หมายถึงการเปลี่ยนแปลงด้านคุณภาพด้วย นั่นคือประชาชนได้รับประโยชน์จากการพัฒนา และประชาชนมีความพึงพอใจตลอดจนมีความสุขด้วย ซึ่งในกระบวนการพัฒนาที่เกิดขึ้นต้องมีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจทางด้านการเมือง และ ทางด้านสังคม มีความเป็นธรรม คือ ทุกคนได้รับส่วนแบ่งของการพัฒนาและต้องคำนึงถึงความเป็นอยู่ที่ดีสภาพแวดล้อมที่ดี สิ่งแวดล้อมเป็นการเปลี่ยนแปลงสภาวะการณ์ของสังคมจากระดับหนึ่งไปสู่อีกระดับหนึ่งที่มีคุณค่าเพิ่มขึ้น

การบริหารงานขององค์กร

การบริหาร หมายถึง คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่กำหนดขึ้นเป็นคุณลักษณะร่วมสำหรับตำแหน่งประเภทอำนาจการและประเภทบริหาร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของผู้บริหารในภาคราชการพลเรือนให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ทั้งนี้ การบริหารจำเป็นต้องประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ความรู้และความเข้าใจ (Knowledge) ความสามารถในการตัดสินใจ (Decision Making) ตลอดจนความสามารถในการนำวิธีการและกลยุทธ์ในการแก้ไขปัญหา (Problem Solving) มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพควรมีภาวะผู้นำ (Leadership) ที่สามารถกำหนดทิศทางขององค์กรและบุคลากรได้อย่างชัดเจน มีความสามารถในการเสริมสร้างพลังการทำงานเป็นทีม (Teamwork) และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ร่วมงาน อีกทั้งยังควรเป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Initiative) เพื่อพัฒนาและขับเคลื่อนองค์กรให้ก้าวหน้าอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

แนวคิดการบริหารงาน เป็นการนำไปใช้ทั้งในหน่วยงาน และบุคลากรของภาครัฐและภาคเอกชน เป็นการผสมผสานแนวคิดการบริหารภาครัฐ และการจัดการภาคเอกชนเข้าด้วยกัน ถ้านำคำนี้ไปใช้ในหน่วยงานภาครัฐ เพื่อให้ชัดเจนมากขึ้น อาจใช้คำว่า การบริหารจัดการภาครัฐ การบริหารจัดการ การบริหารการพัฒนา และการบริหารการบริการ แต่ละคำมีความหมายคล้ายคลึงหรือใกล้เคียงกัน ที่เห็นได้อย่างชัดเจนมีอย่างน้อย 3 ประการ คือ (วิรัช วิรัชนิการรณ, 2559)

1. แนวทางหรือวิธีการบริหารงานภาครัฐที่หน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ นำมาใช้ในการปฏิบัติราชการเพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารราชการ

2. กระบวนการบริหารงานที่ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ การคิด หรือการวางแผน การดำเนินงาน และการประเมินผล

3. มีจุดหมายปลายทาง คือ การพัฒนาประเทศไปในทิศทางที่มีความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงรวมทั้งทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ทฤษฎีการบริหารงานของ Henry Fayol เป็นกระบวนการบริหารจัดการ ซึ่งมีรายละเอียดกล่าวไว้ 5 ประการ ดังต่อไปนี้ (เฮนรี ฟาโยล (Henry Fayol, 2545 : 239)

1) ด้านการวางแผน (P=Planning) หมายถึง หน้าที่สำคัญของนักบริหารที่จะต้องทำสำหรับกิจกรรมหนึ่งกิจกรรมใด ความสำเร็จของการวางแผนขึ้นอยู่กับ การวิเคราะห์ข้อมูลในอดีต การตัดสินใจในปัจจุบันและการประเมินสภาพแวดล้อมของอนาคต

2) ด้านการจัดองค์การ (O=Organizing) หมายถึง การจัดระเบียบโดยการนำเอาส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมารวมกันในรูปของส่วนรวม เพื่อให้การใช้อำนาจบริหารงานและเป็นศูนย์อำนาจการ ให้งานดำเนินลุล่วงเป้าหมายที่กำหนดไว้

3) ด้านการบริหารงานบุคคลากร (S=Staffing) หมายถึง กระบวนการจัดหาคนให้มีความเหมาะสมกับลักษณะของงาน ด้วยมุมมองขององค์การและข้อกำหนดของการสรรหาบุคลากร โดยใช้ข้อมูลการวางแผนทรัพยากรมนุษย์ เพื่อนำมาตัดสินใจที่จะเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติของลูกจ้างที่ดีเข้ามาทำงานให้กับองค์การ

4) ด้านการอำนวยการ (D=Direction) หมายถึง การเลือกทางออกที่ดีที่สุด เพื่อนำไปปฏิบัติเป็นหลักสำคัญของการวางแผน นักบริหารเห็นว่าเป็นงานที่ต้องทำเป็นประจำ เพราะจะต้องหาทางเลือกอยู่ตลอดเวลาว่าจะทำอะไร ใครเป็นคนทำ ทำที่ไหน เมื่อไร และบางครั้งก็ต้องคิดว่าทำอย่างไร

5) ด้านการควบคุม (C=Controlling) หมายถึงวิธีการใช้สำหรับการควบคุม เพื่อที่จะเน้นให้ความสำคัญกับการใช้กลไกด้านการตลาด เช่น ราคาและส่วนแบ่งการตลาด เพื่อให้ควบคุมกิจกรรมในการดำเนินงานของหน่วยเศรษฐกิจและสามารถใช้สร้างเป็นมาตรฐานในการควบคุมระบบได้ ผู้บริหารที่ดำเนินการกับหน่วยเศรษฐกิจเหล่านี้จะถูกประเมินได้จากพื้นฐานด้านกำไร และขาดทุน (วิเชียร วิทยอดม, 2550 : 33).

แนวคิดทฤษฎีการบริหารงานของพระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) อธิบายว่า ทฤษฎีการบริหารเป็นวิธีการทำให้งานสำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น (Getting things done through other people) และกล่าวว่าหน้าที่ของผู้บริหารเป็นกรอบในการพิจารณาของผู้บริหารให้สำเร็จ มี 5 ประการ ตามคำย่อภาษาอังกฤษว่า “POSDC” ซึ่งเป็นการประยุกต์แนวคิดจากทฤษฎีการบริหารองค์การของ Luther Gulick และ Lyndall Urwick ที่ได้เสนอแนวคิดกระบวนการบริหารในรูปแบบ “POSDCORB” ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การจัดบุคลากร (Staffing) การอำนวยการ (Directing) การประสานงาน (Coordinating) การรายงาน (Reporting) และการจัดทำงบประมาณ (Budgeting) (ทับทิม วงศ์ประยูร และคณะ, 2542 : 17) อันเป็นกรอบหน้าที่หลักของนักบริหาร โดยองค์ประกอบของ POSDC ประกอบด้วยประเด็นสำคัญ ดังนี้

- 1) P คือ Planning หมายถึง การวางแผน เป็นการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน เพื่อความสำเร็จที่จะตามมาในอนาคต ผู้บริหารที่ดีต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลเพื่อกำหนดทิศทางขององค์กร
- 2) O คือ Organizing หมายถึง การจัดองค์การ เป็นการกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกและสายบังคับบัญชาภายในองค์กร มีการแบ่งงานกันทำและการกระจายอำนาจ
- 3) S คือ Staffing หมายถึง งานบุคลากร เป็นการสรรหาบุคลากรใหม่ การพัฒนา บุคลากร และการใช้คนให้เหมาะสมกับงาน
- 4) D คือ Directing หมายถึง การอำนวยการ เป็นการสื่อสารเพื่อให้เกิดการดำเนินการตามแผน ผู้บริหารต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและต้องมีภาวะผู้นำ
- 5) C คือ Controlling หมายถึง การกำกับดูแล เป็นการควบคุมคุณภาพของ การปฏิบัติงานภายในองค์กร รวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาภายในองค์กร การบริหาร เป็นกระบวนการออกแบบและการดำรงรักษาไว้ซึ่งสภาพแวดล้อมของผู้ร่วมงาน กลุ่ม บุคคล ที่จะร่วมมือกัน ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับข้อจำกัดพื้นฐานที่ต้องการ (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร.ธมฺมจิตฺโต), 2549 : 3-5).

ทฤษฎีการบริหารระบบราชการ (Bureaucratic Management) ทฤษฎีนี้บางท่านก็เรียกว่า ทฤษฎีองค์การแบบราชการเป็นทฤษฎีที่ แมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber) นักสังคมวิทยาและนักรัฐศาสตร์ชาวเยอรมันผู้คิดค้นขึ้นตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 19 โดยที่เขามีความเชื่อว่าบุคคลทั้งหลาย มีทั้งข้อเสีย และขยันการที่ผู้บริหารจะให้กลุ่มบุคคลร่วมมือปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้นั้น จะต้องมีการจัดการหรือหน่วยงานแบบระบบราชการ จะต้องมีการจัดองค์การมีการลดหลั่นในสายบังคับบัญชามีกฎเกณฑ์ กำหนดการปฏิบัติงานมีการกำหนดตำแหน่งหน้าที่ตัวบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งและมีการเลือกบุคคลเข้าปฏิบัติงาน โดยหลักคุณวุฒิและยึดความสามารถเป็นสำคัญ แนวคิดของ แมกซ์ เวเบอร์ (max weber) จึงก่อให้เกิดทฤษฎีองค์การแบบราชการ หรือการบริหารแบบราชการขึ้น ประกอบด้วย หลัก 6 ประการ ดังต่อไปนี้ (สนั่น มีสัจธรรม, 2537 : 9)

1. หลักกฎหมายและเหตุผล
2. หลักสายการบังคับบัญชา
3. หลักระบบคุณธรรม
4. หลักการกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างมีแบบแผน
5. หลักการฝึกอบรมและพัฒนา
6. หลักการไม่ยึดหลักตัวบุคคล

การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมในการบริหารองค์การ

อิทธิบาทธรรม 4 ถือเป็นแนวคิดสำคัญในทางพระพุทธศาสนาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารองค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยประกอบด้วยหลักการสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา ซึ่งแต่ละองค์ประกอบล้วนมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร และความสำเร็จขององค์กร

ประการแรก การบริหารงานตามหลักฉันทะ หมายถึง การสร้างแรงจูงใจและความพึงพอใจในการปฏิบัติงานให้แก่บุคลากร ผู้บริหารควรส่งเสริมให้บุคลากรเกิดความรักในงานที่ทำ มีความภาคภูมิใจในบทบาทหน้าที่ของตน และตระหนักถึงคุณค่าของงานที่ได้รับผิดชอบ เมื่อบุคลากรมีฉันทะในการทำงาน ย่อมส่งผลให้เกิดความเต็มใจในการปฏิบัติงาน มีความกระตือรือร้น และสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งเกิดความสุขในการทำงาน ซึ่งจะนำไปสู่บรรยากาศการทำงานที่ดีภายในองค์กร (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2559 : 843)

ประการที่สอง การบริหารงานตามหลักวิริยะ หมายถึง ความเพียรพยายาม ความขยันหมั่นเพียร และความอดทนต่ออุปสรรคในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารควรส่งเสริมให้บุคลากรมีความมุ่งมั่นในการทำงานกล้าที่จะเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งพยายามแสวงหาแนวทางแก้ไขอย่างต่อเนื่องความเพียรดังกล่าวจะช่วยให้บุคลากรสามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง ไม่ย่อท้อต่อความยากลำบากและสามารถนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

ประการที่สาม การบริหารงานตามหลักจิตตะ หมายถึง การตั้งใจและเอาใจใส่ต่อการปฏิบัติงานอย่างจริงจัง ผู้บริหารควรจัดระบบการทำงานที่เอื้อต่อการสร้างสมาธิในการทำงานของบุคลากร รวมทั้งส่งเสริมให้บุคลากรมีความรับผิดชอบต่องานของตนเองอย่างเต็มที่ การมีจิตตะในการทำงานจะช่วยให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างรอบคอบ มีความละเอียดถี่ถ้วน และลดความผิดพลาดในการดำเนินงาน ซึ่งจะส่งผลให้การทำงานขององค์กรมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ประการสุดท้าย การบริหารงานตามหลักวิมังสา หมายถึง การใช้ปัญญาในการพิจารณา ตรวจสอบ และปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารควรส่งเสริมให้เกิดกระบวนการประเมินผลการทำงาน การวิเคราะห์ปัญหา ตลอดจนการพัฒนาระบบการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การนำหลักวิมังสา มาประยุกต์ใช้จะช่วยให้องค์กรสามารถเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ผ่านมา และนำข้อมูล

ที่ได้ไปใช้ในการวางแผนและพัฒนาการทำงานในอนาคต (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539, เล่ม 14, ข้อ 251)

ในบริบทของการทำงานปัจจุบัน บุคลากรที่ต้องพัฒนางานหรือสร้างนวัตกรรมสามารถนำ อธิปไตยธรรม 4 มาใช้เป็นแนวทางได้ เช่น บุคลากรกลุ่มหนึ่งพบปัญหาการให้บริการประชาชนที่ใช้ เวลารนาน จึงเริ่มจากการมีฉันทะ คือเห็นคุณค่าของการแก้ไขปัญหาและต้องการให้ประชาชนได้รับบริการที่ ดีขึ้น จากนั้นใช้วิริยะในการทดลองปรับกระบวนการทำงาน แม้ในระยะแรกอาจประสบปัญหาและ ข้อผิดพลาด เมื่อเริ่มดำเนินการ บุคลากรต้องมีจิตตะ โดยติดตามผลอย่างใกล้ชิด รับฟังความคิดเห็นของ ผู้รับบริการ และสังเกตปัญหาที่เกิดขึ้น จากนั้นใช้วิมังสาในการวิเคราะห์ข้อมูลว่าขั้นตอนใดเป็นสาเหตุของ ความล่าช้า และควรปรับปรุงอย่างไร เมื่อนำผลการวิเคราะห์ไปปรับปรุงกระบวนการจนสามารถลดขั้นตอน และเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการได้ กระบวนการดังกล่าวย่อมสะท้อนการประยุกต์ใช้อธิปไตยธรรม 4 อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร และ นำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ที่ได้รับ

ทำให้เกิดองค์ความรู้ ซึ่งสามารถสังเคราะห์เป็นกระบวนการพัฒนาการบริหารงานตามหลัก อธิปไตยธรรมขององค์การ ด้วยหลักการ C - V - C - V Model ดังแผนภาพที่ 1

C - V - C - V Model

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

C – Chanda : Right Motivation การสร้างแรงจูงใจและความพอใจในการปฏิบัติงานให้แก่บุคลากร ควรส่งเสริมให้บุคลากรเกิดความรักในงานที่ทำ มีความภาคภูมิใจในบทบาทหน้าที่ของตน และตระหนักถึงคุณค่าของงานที่ได้รับผิดชอบ เมื่อบุคลากรมีฉันทะในการทำงานย่อมมีความกระตือรือร้นสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งเกิดความสุขในการทำงาน ซึ่งจะนำไปสู่บรรยากาศที่ดีในองค์กร

V – Viriya : Effort ความเพียรพยายาม ความขยันหมั่นเพียร และความอดทนต่ออุปสรรคในการปฏิบัติงาน ควรส่งเสริมให้บุคลากรมีความมุ่งมั่นในการทำงานกล้าที่จะเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น ความเพียรจะช่วยให้บุคลากรสามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง ไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก และสามารถนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

C – Citta : Focus การตั้งใจและเอาใจใส่ต่อการปฏิบัติงานอย่างจริงจัง ควรจัดระบบการทำงานที่เอื้อต่อการสร้างสมาธิในการทำงานของบุคลากร รวมทั้งส่งเสริมให้บุคลากรมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มที่ การมีจิตตะในการทำงานจะช่วยให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างรอบคอบ มีความละเอียดถี่ถ้วน และลดความผิดพลาดในการดำเนินงาน ซึ่งจะส่งผลให้การทำงานขององค์กรมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

V – Vimamsa : Analysis การใช้ปัญญาในการพิจารณา ตรวจสอบ และปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ควรส่งเสริมให้เกิดกระบวนการประเมินผลการทำงานการวิเคราะห์ปัญหา ตลอดจนการพัฒนากระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ช่วยให้้องค์กรสามารถเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ผ่านมาและนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการวางแผนและพัฒนาในอนาคต

สรุป

การศึกษาหลักการพัฒนาการบริหารองค์การตามหลักอิทธิบาทธรรมพบว่า อิทธิบาทธรรม 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา เป็นหลักธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารองค์การได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากเป็นหลักธรรมที่มุ่งส่งเสริมให้บุคคลและองค์การสามารถดำเนินงานไปสู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเริ่มจากการมีความรัก ความพึงพอใจ และเห็นคุณค่าของงาน (ฉันทะ) ซึ่งเป็นแรงจูงใจพื้นฐานให้เกิดความต้องการที่จะปฏิบัติงาน ต่อเนื่องด้วยความเพียรพยายาม ไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรค (วิริยะ) มีความเอาใจใส่ ตั้งใจ และจดจ่อกับภารกิจที่ได้รับผิดชอบ (จิตตะ) และใช้ปัญญาในการพิจารณาวิเคราะห์ ตรวจสอบ ประเมินผล และปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง (วิมังสา)

เมื่อพิจารณาในมิติของการพัฒนาองค์การ อิทธิบาทธรรม 4 สามารถนำมาใช้เป็นกระบวนการในการขับเคลื่อนองค์การให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น โดย ฉันทะ ช่วยสร้างแรงจูงใจและความผูกพันของบุคลากรต่อองค์การ วิริยะ ช่วยเสริมสร้างความมุ่งมั่นและความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน

จิตตะ ช่วยให้บุคลากรมีความตั้งใจ เอาใจใส่ และติดตามงานอย่างต่อเนื่อง และ วิมังสา ช่วยให้องค์การสามารถนำข้อมูลและผลการดำเนินงานมาวิเคราะห์เพื่อค้นหาจุดบกพร่องและปรับปรุงวิธีการทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนั้น อิทธิบาทธรรม 4 จึงมีลักษณะเป็นกระบวนการที่เกี่ยวเนื่องและเชื่อมโยงกันตั้งแต่การสร้างแรงจูงใจ การลงมือปฏิบัติ การเอาใจใส่ และการประเมินปรับปรุง เมื่อเชื่อมโยงกับหลักการบริหารองค์การ อิทธิบาทธรรม 4 สามารถสนับสนุนกระบวนการบริหารตั้งแต่การวางแผน การจัดองค์การ การบริหารบุคลากร การอำนวยการ และการควบคุม โดยเฉพาะการสร้างบุคลากรให้มีแรงจูงใจในการทำงาน มีความเพียร มีความรับผิดชอบ และสามารถใช้ปัญญาในการแก้ไขปัญหา การบริหารจึงมิได้มุ่งเน้นเฉพาะผลสัมฤทธิ์ของงานเท่านั้น แต่ยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนซึ่งเป็นทรัพยากรสำคัญขององค์การ

เอกสารอ้างอิง

- จุมพล หนิมพานิช. (2555). การบริหารและการพัฒนาองค์การ หน่วยที่ 4. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ทับทิม วงศ์ประยูร และคณะ. (2542). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรสยามการพิมพ์.
- ปิ่น มุทุกันต์. (2539). ปฏิบัติตามธรรมะประสบความสำเร็จ. กรุงเทพมหานคร: มงคลสาร.
- พระธรรมโกศาจารย์ ปัญญานันท์ภิกขุ.(2538). พจนานุกรมธรรมปัญญานันท์. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2538). พุทธธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 6. ฉบับปรับปรุงและขยายความ กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2559). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ.
- _____. (2559). พุทธธรรม (ฉบับปรับปรุงขยาย). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2545). ธรรมานุชิต. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมศาสนา.
- _____. (2556). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์. กรุงเทพมหานคร: ผลิตัมม์.
- พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). พุทธวิธีในการบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2539). “อิทธิบาทกถา” พุทธจักร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พุทธทาสภิกขุ. (2537). ฆราวาสธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ.

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทย (เล่มที่ 19: สังยุตตนิกาย มหาวรรค. อิทธิบาทสังยุตต์). กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (เล่มที่ 14). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน (2556). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์.
- วิเชียร วิทย์อุดม.(2550). องค์การและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร: ธนัชการพิมพ์.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2559). การวิเคราะห์เปรียบเทียบความหมายของการบริหาร การจัดการการบริหาร การพัฒนาและการบริหารจัดการ. จาก <http://www.wiruch.com>.
- สนธยา พลศรี. (2550). ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: โอเดียน สโตร์.
- สนั่น มีสัต์ยธรรม. (2537). ปัญหาการบริหารงานของหน่วยศึกษานิเทศก์. สำนักงานประถมศึกษาอำเภอใน เขตการศึกษา 11. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมหาสารคาม.
- เฮนรี ฟาโยล (Henry Fayol). (2545). อ้างใน วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. การบริหารเมืองหลวงและการบริหารท้องถิ่นสหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น และไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โพเพช.

ภาคผนวก

คำแนะนำสำหรับผู้แต่ง

บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความในวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น ไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการวารสาร รวมทั้งผู้เขียนจะต้องคำนึงถึงจริยธรรมการวิจัย ไม่ละเมิดหรือคัดลอกผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง ซึ่งทางวารสารได้กำหนดความซ้ำของผลงาน โปรแกรม CopyCat เว็บ Thaijo ในระดับ ไม่เกิน 20% และโปรแกรมอักราวิสุทธิ (Akarawisut) ในระดับไม่เกิน 25%

การส่งบทความเข้าระบบออนไลน์ของวารสาร เพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสาร ได้ที่ <https://he05.tci-thaijo.org/index.php/JBHEs>

การจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 10 - 15 หน้ากระดาษ A4 (รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ภาษาไทยใช้ตัวอักษรแบบ TH SarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตาราง 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลาง

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ระบุชื่อต้นสังกัด หรือชื่อหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 400 คำต่อบทคัดย่อ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (3 - 5 คำ)

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจาก หัวข้อใหญ่ 3-6 ตัวอักษร พิมพ์ตัวที่ 7 และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ควรเว้นระยะพิมพ์ เพิ่มอีก 0.5 ช่วงบรรทัด

7) การใช้ตัวเลขคำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (public administration)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับ ดังนี้

- 1) ชื่อเรื่อง (Title)
- 2) บทคัดย่อ (Abstract)
- 3) คำสำคัญ (Keywords)
- 4) บทนำ (Introduction) ระบุความสำคัญของปัญหาการวิจัย กรอบแนวคิด และวัตถุประสงค์การวิจัย
- 5) วัตถุประสงค์ (Objective)
- 6) การทบทวนวรรณกรรม เขียนควรรออธิบายถึงผลการสืบค้นเอกสาร บทความ การวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อแสดงให้เห็นถึง “ช่องว่างของความรู้” (Knowledge gap) ที่ยังไม่ถูกพิจารณา
- 7) กรอบแนวคิดการวิจัย
- 8) ระเบียบวิธีวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัย การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
- 9) ผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ
- 10) อภิปรายผล/วิจารณ์ (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด
- 11) องค์ความรู้จากการวิจัย ระบุองค์ความรู้ที่ได้อันเป็นผลมาจากการวิจัย ผ่านการสังเคราะห์ออกมาในรูปแบบของ แผนภูมิ แผนภาพ หรือ ผังมโนทัศน์ พร้อมทั้งการอธิบายที่รัดกุม เข้าใจได้ง่าย
- 12) ข้อเสนอแนะ (Suggestion)
 - ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์
 - ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป
- 13) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการที่มีการอ้างอิงไว้ ทั้งในเนื้อเรื่องและเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ

บทความพิเศษ บทความวิชาการ บทความปริทรรศน์ ปกิณกะ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) ชื่อเรื่อง (Title)
- 2) บทคัดย่อ (Abstract)
- 3) บทนำ (Introduction)
- 4) วัตถุประสงค์ (Objective) (ถ้ามี)
- 5) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ

5) บทสรุป (Conclusion)

6) เอกสารอ้างอิง (References)

ระบบการอ้างอิง

เอกสารที่นำมาอ้างอิงควรได้มาจากแหล่งที่มีการตีพิมพ์ชัดเจน อาจเป็นวารสาร หนังสือหรือข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตก็ได้ ทั้งนี้ผู้เขียนบทความต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารอ้างอิงทั้งหมด ก่อนส่งต้นฉบับผู้เขียนบทความควรตรวจสอบถึงความถูกต้องของการอ้างอิงเอกสาร เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่การอ้างอิงไม่ถูกต้องจะไม่ได้รับการส่งต่อเพื่อพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิจนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้ถูกต้อง สำหรับการอ้างอิงเอกสารในบทความนั้น ใช้ระบบ APA ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุล ของผู้เขียนและเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง เอกสารที่อ้างอิงในบทความจะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ และเจ้าของบทความต้องรับผิดชอบถึงความถูกต้องของเอกสารที่นำมาอ้างอิงทั้งหมด โดยรูปแบบของการอ้างอิงเอกสาร มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

- 1) ผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างชื่อผู้แต่ง เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (สมหมาย กตัญญู, 2566)
- 2) ผู้แต่ง 1 -3 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งสองราย เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (สมหมาย กตัญญู และ สมชาย เกียรติสมยศ, 2566) หากมีเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า 1 รายการให้ใช้เครื่องหมายอัฒภาค (;) คั่นระหว่างรายการอ้างอิง เช่น (สมหมาย กตัญญู, 2562; สมชาย เกียรติสมยศ, 2563)
- 3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 3 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรก เว้นวรรคหนึ่งครั้ง เพิ่มคำว่า และคณะ เช่น (สมหมาย กตัญญู และคณะ, 2564)
- 4) ให้เรียงลำดับการอ้างอิงตามลำดับพยานะตัวแรกของชื่อผู้แต่ง เช่นเดียวกับลำดับการอ้างอิงในส่วนเอกสารอ้างอิง

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

- 1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง เครื่องหมายจุลภาค ปีที่พิมพ์ และหน้าทีนำมาอ้างอิง เช่น (Albert, 2021)
- 2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งสองราย เครื่องหมายจุลภาค ปีที่พิมพ์ และหน้าทีนำมาอ้างอิง เช่น (Albert & Kendo, 2020) และให้ใช้เครื่องหมายอัฒภาค (;) คั่นกลางระหว่างเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า 1 เอกสาร เช่น (Albert, 2019; Henry & Sandra, 2021)
- 3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วย et al., ปีที่พิมพ์ และหน้าทีนำมาอ้างอิง (Albert et al., 2022)

4) ให้เรียงลำดับการอ้างอิงชื่อผู้แต่ง

หลักเกณฑ์ทั่วไปในการพิมพ์

รายการสำนักพิมพ์/โรงพิมพ์ กรณีเป็นสำนักพิมพ์หรือบริษัทให้คงไว้เฉพาะชื่อ ดังตัวอย่าง

- 1) บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด ใช้ 21 เซ็นจูรี
- 2) สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ใช้ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- 3) กรณีที่เป็นโรงพิมพ์ให้ใช้รูปแบบเต็ม เช่น โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เอกสารอ้างอิง

1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2) หนังสือ

รูปแบบ : ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อหนังสือ. / (ครั้งที่พิมพ์). /สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์

ตัวอย่าง :

สมหมาย กตัญญู. (2565). *การบริหารการศึกษาในยุคปัจจุบัน*. กรุงเทพมหานคร: เติสันเพรส โปรดักส์.

สมชาย เกียรติสมยศ. (2562). *กลไกการพัฒนาให้ประสบความสำเร็จ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: บุ๊คพอยท์.

Best, J. W. (1970). *Research in Education*. New Jersey: Prentice-Hall.

Lunenburg, F. C., & Ornstein, A. V. (2012). *Educational Administration: Concepts and Practices*. (6th ed.). California: Wadsworth Publishing.

3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ : ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ. //ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ)./ชื่อเรื่อง./ (เลขหน้าที่อ้างอิง)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สมหมาย กตัญญู. (2564). การดูแลสุขภาพภายใต้แรงกดดันในสังคม. ใน สมชาย เกียรติสมยศ (บรรณาธิการ). *สุขภาวะการบริหารชีวิตให้มีความสุข*. (หน้า 21-25). กรุงเทพมหานคร: อารยาการพิมพ์.

4) บทความจากวารสาร

(1) วารสารแบบเล่ม

รูปแบบ : ผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร,/ปีที่/(ฉบับที่), /เลขหน้าแรกที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สมหมาย กัตัญญ. (2563). การจัดการที่มีผลกระทบต่อกระบวนการบริหารงานที่มีคุณภาพของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 10(2), 120-135.

Snongtaweepon, T., Siribensanont, C., Kongsong, W., & Channuwong, S. (2020). Total Quality Management in Modern Organizations by Using Participation and Teamwork. *Journal of Arts Management*, 4(3), 818-829.

(2) วารสารออนไลน์ กรณีไม่มีเลข DOI

รูปแบบ : ชื่อผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร,/เลขของปีที่/(เลขของฉบับที่),/เลขหน้า. Retrieved from <http://www.xxxxxxxx>

ตัวอย่าง :

สมหมาย กัตัญญ. (2562). การเมืองการปกครองในประวัติศาสตร์โลก. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 5(2), 21-35. สืบค้นจาก https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jmhs1_s/article/view/243391

สมหมาย กัตัญญ และ สมชาย เกียรติสมยศ. (2565). การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าตูม อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์. *วารสารสหวิทยาการศึกษาศึกษาและพัฒนาท้องถิ่น*, 15(2), 191-205. สืบค้นจาก <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/gajasara/article/view/252998>

Sukrutit, P. (2023). Students' perceptions of speaking English in front of the class versus speaking English via self-recorded videos posted on a private Facebook group. *LEARN Journal: Language Education and Acquisition Research Network*, 16(1), 272-295.

Udomkiatisakul, P. (2016). Factors affecting to anxiety for speaking English of undergraduate students in private universities, Pathum Thani province. *Proceedings of 3rd National Conference*, June 17, 2016 (pp.864-868). Nakhon Ratchasima: Nakhon Ratchasima College.

(3) วารสารออนไลน์ กรณีมีเลข DOI

รูปแบบ : ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ชื่อวารสาร./ เลขของปีที่./ (เลขของฉบับที่)./ เลขหน้า. doi: xxxxxxxx

ตัวอย่าง :

Grady, J. S., Her, M., Moreno, G., Perez, C., & Yelinek, J. (2019). Emotions in Storybooks: A Comparison of Storybooks that Represent Ethnic and Racial Groups in the United States. *Psychology of Popular Media Culture*, 8(3), 207–217.
<https://doi.org/10.1037/ppm0000185>

5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ : ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ใน ชื่อสารานุกรม./ (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง). สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนม ครุฑเมือง. (2530). หม้อคอคควาย. ใน *สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขตหัวเมืองฝ่ายเหนือ*, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง.

McNeil, D. W. et al., (1994). Anxiety and fear. In *Encyclopedia of Human Behavior*. (Vol.1, pp. 151-163). San Diego: Academic Press.

6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ : ผู้แต่ง./ (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ชื่อหนังสือพิมพ์./ เลขหน้า.

ตัวอย่าง : ทวี มีเงิน. (26 สิงหาคม 2556). โกงแหวด 4 พันล้าน. *ข่าวสด*, 8.

7) วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รายงานการวิจัย

รูปแบบ : ชื่อผู้เขียน./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อวิทยานิพนธ์./ (ระดับวิทยานิพนธ์/ สารนิพนธ์/ หรือการค้นคว้าแบบอิสระ). ชื่อมหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง:

สมหญิง เพ็งหิต. (2560). นโยบายในการป้องกันและปราบปรามการโจรกรรมรถยนต์และรถจักรยานยนต์ กรณีศึกษาสถานีตำรวจนครบาลเตาปูน แขวงบางซื่อ เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

Kittichayathorn, P. (2012). *Styles and steps of community management movement for drug problem prevention learning center: A case of Thorraneekum, Khok Faet, Nong Chok, Bangkok* (Doctoral dissertation). National Institute of Development Administration.

Marpue, S. (2013). *Use Mindfulness to Apply to Solve Doing Work Employees of Electricity Generating Authority of Thailand*(Master's Thesis). Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

8) สัมภาษณ์

รูปแบบ : ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์./ (ปี)./ตำแหน่ง./สัมภาษณ์, วัน เดือน.

ตัวอย่าง :

วันชัย สุขตาม. (2563). อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์. สัมภาษณ์, 18 เมษายน.

9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ : ผู้แต่ง./ (วันที่ เดือน ปีที่เผยแพร่)./ชื่อบทความ./สืบค้นเมื่อ วันที่ เดือน ปี./จาก แหล่งที่อยู่ไฟล์ (URL)

ตัวอย่าง :

พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาบุญโญ). (1 พฤษภาคม 2555). *การจัดการศาสนาและวัฒนธรรมใน อุษาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ*. สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2556, จาก https://www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?Article_id=1304&articlegroup_id=274.

Doyle, M. W. (22 June 2004). *Liberal Internationalism: Peace, War and Democracy*. Retrieved September 2, 2013, from [https://www. Nobelprize.org/nobel_prizes/themes/peace/doyle/index.html](https://www.Nobelprize.org/nobel_prizes/themes/peace/doyle/index.html)

10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง(ถ้ามี)./ราชกิจจานุเบกษา./เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของ โครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

รูปแบบการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสาร

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 15 หน้า (รวมบทคัดย่อ ภาพ ตารางและเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความ มีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสาร หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสาร ถึงก๊อปปี้ที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสาร

มาตรฐานทางจริยธรรมของผู้เขียนบทความ

1. ผู้เขียนบทความจะต้องมีความรับผิดชอบและรับรองว่า บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสาร สหวิทยาการศึกษาและพัฒนาท้องถิ่นจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น
2. ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร สหวิทยาการศึกษาและพัฒนาท้องถิ่นอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร
3. ผู้เขียนจะต้องปรับแต่ง แก้ไขบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของวารสารในหัวข้อ “คำแนะนำสำหรับผู้เขียน” โดยเฉพาะหัวข้อ รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ อันจะนำไปสู่บทความที่มีรูปแบบการตีพิมพ์ที่ได้มาตรฐานเดียวกัน

4. ผู้เขียนจะต้องคำนึงถึงจริยธรรมการวิจัย คือต้องไม่ละเมิดหรือคัดลอกผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง ทางซึ่งวารสารได้กำหนดความซ้ำของผลงาน ด้วยโปรแกรม CopyCat เว็บ Thaijo โดยทางวารสารได้กำหนดค่าไว้ในระดับ ไม่เกิน 20% และโปรแกรมอักขรวิสุทธิ (Akarawisut) ในระดับไม่เกิน 25%
5. ผู้เขียนซึ่งมีชื่อปรากฏอยู่ในบทความจะต้องเป็นผู้มีส่วนในการจัดทำบทความหรือมีส่วนในการดำเนินการวิจัย ซึ่งข้อนี้ ขอสงวนสำหรับบุคคลที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการจัดทำบทความจะไม่อนุญาตให้ใส่ชื่อลงไปเด็ดขาด หากมีการตรวจสอบพบว่า มีบุคคลที่ไม่มีส่วนร่วมในการจัดทำบทความปรากฏอยู่ ทางวารสาร จะถอนบทความนั้นออกทันที
6. ผู้เขียนจะต้องมีความรับผิดชอบในการอ้างอิงเนื้อหาใน ผลงาน ภาพ หรือตาราง หากมีการนำมาใช้ในบทความของตนเอง โดยให้ระบุ “ที่มา” เพื่อป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์ (หากมีการฟ้องร้องจะเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียว ทางวารสารจะไม่รับผิดชอบใดๆ ทั้งสิ้น) และจะดำเนินการถอนบทความออกจากการเผยแพร่ของวารสารทันที
7. ผู้เขียนจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการเอกสารอ้างอิง ทั้งในแง่ของรูปแบบและเนื้อหา และไม่ควรนำเอกสารวิชาการที่ไม่ได้อ่านมาอ้างอิง หรือใส่ไว้ในบรรณานุกรม และควรอ้างอิงเอกสารเท่าที่จำเป็นอย่างเหมาะสม ไม่ควรอ้างอิงเอกสารที่มากจนเกินไป รวมทั้งต้องอ้างอิงจากรูปแบบการอ้างอิงของบทความ โดยจะต้องมีการอ้างอิงตรงตามรูปแบบที่วารสารกำหนดไว้
8. ผู้เขียนจะต้องปรับแก้ไขบทความตามผลประเมินจากผู้ประเมินบทความและกองบรรณาธิการ ให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนด หากไม่เป็นตามที่กำหนดจะต้องเลื่อนการตีพิมพ์เผยแพร่ออกไป หรือ อาจถูกถอดถอนออกจากวารสาร
9. ผู้เขียนควรระบุชื่อแหล่งทุนที่ให้การสนับสนุนในการทำวิจัย (ถ้ามี) และควรระบุผลประโยชน์ทับซ้อน (ถ้ามี)
10. ในบทความผู้เขียนจะต้องไม่รายงานข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ไม่ว่าจะเป็นการสร้างข้อมูลเท็จ หรือการปลอมแปลง บิดเบือน รวมไปถึงการตกแต่ง หรือ เลือกแสดงข้อมูลเฉพาะที่สอดคล้องกับข้อสรุป
11. ผู้เขียนไม่ควรอ้างอิงเอกสารที่ถูกถอดถอนออกไปแล้ว เว้นแต่ข้อความที่ต้องการสนับสนุนนั้นเป็นข้อความที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการถอดถอน และจะต้องระบุไว้ใน เอกสารอ้างอิงด้วยว่า เป็นเอกสารที่ได้ถูกถอดถอนออกไปแล้ว

มาตรฐานทางจริยธรรมของบรรณาธิการ

1. บรรณาธิการต้องกำกับติดตามดูแลให้การดำเนินงานของวารสาร เป็นไปตามนโยบายและวัตถุประสงค์ให้ถูกต้องตามจริยธรรม/จรรยาบรรณ ตามประกาศของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) เรื่องการประเมินด้านจริยธรรม/จรรยาบรรณวารสารวิชาการไทยในฐานข้อมูล TCI วันที่ 24 มิถุนายน 2562
2. บรรณาธิการต้องกำกับติดตามดูแล และดำเนินการอย่างเหมาะสมกับผู้พิมพ์หรือบทความที่ตรวจพบว่ามีผลกระทบด้านจริยธรรม/จรรยาบรรณ เช่น การละเมิดหรือคัดลอกผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง ทางซึ่งวารสารได้กำหนดความซ้ำของผลงาน ด้วยโปรแกรม CopyCat เว็บ Thaijo โดยทางวารสารได้กำหนดค่าไว้ในระดับ ไม่เกิน 20% และโปรแกรมอักราวิสุทธิ (Akarawisut) ในระดับไม่เกิน 25% เป็นต้น
3. บรรณาธิการต้องกำกับติดตามดูแล เช่น การตีพิมพ์เผยแพร่บทความของตนเอง(บรรณาธิการหรือหัวหน้ากองบรรณาธิการ) อย่างมีนัยสำคัญ หรือ ไม่มีการตรวจสอบคุณภาพบทความก่อนการตีพิมพ์โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่ไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับบทความ เป็นต้น
4. บรรณาธิการมีหน้าที่ควบคุมดูแลและพิจารณาคุณภาพของบทความ เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร และต้องคัดเลือกบทความมาตีพิมพ์หลังจากผ่านกระบวนการประเมินบทความแล้ว โดยพิจารณาจากความชัดเจน และความสอดคล้องของเนื้อหากับนโยบายของวารสารเป็นสำคัญ และจะต้องมีข้อมูลที่สะท้อนมุมมอง แนวคิดเชิงทฤษฎีที่ได้จากประสบการณ์ การสังเคราะห์เอกสาร หรืองานวิจัย มุ่งเน้นการนำเสนอแนวคิดทฤษฎีใหม่รวมถึงแบบจำลองเชิงแนวคิด ที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันจะนำไปสู่การวิจัยในหัวข้อวิชาการที่สำคัญ
5. บรรณาธิการต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้เขียน และผู้ประเมินบทความแก่บุคคลอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงเวลาของการประเมินบทความ ซึ่งวารสารได้กำหนดในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed)
6. บรรณาธิการต้องไม่ตีพิมพ์บทความที่เคยตีพิมพ์ที่อื่นมาแล้ว โดยต้องมีการตรวจสอบการคัดลอกผลงานผู้อื่น (Plagiarism) อย่างจริงจัง และใช้โปรแกรมที่เชื่อถือได้เช่น โปรแกรม CopyCat เว็บ Thaijo ในระดับ ไม่เกิน 20% และโปรแกรมอักราวิสุทธิ (Akarawisut) ในระดับไม่เกิน 25% เพื่อให้แน่ใจว่าบทความที่ตีพิมพ์ในวารสารไม่มีการคัดลอกผลงานของผู้อื่น และหากตรวจพบ การคัดลอกผลงานของผู้อื่นเกินตามที่กำหนดไว้ จะต้องหยุดกระบวนการประเมิน และติดต่อผู้เขียนบทความหลักทันที เพื่อขอคำชี้แจงเพื่อประกอบการ “ตอบรับ” หรือ “ปฏิเสธ” การตีพิมพ์บทความนั้นๆ
7. บรรณาธิการจะต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียน และผู้ประเมิน โดยเด็ดขาด เพื่อรักษาไว้ซึ่งธรรมาภิบาลในการดำเนินงานอย่างเคร่งครัด

8. บรรณาธิการจะต้องไม่นำข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความไปเป็นผลงานของตนเอง
9. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยที่มีระเบียบวิธีวิจัยที่ถูกต้อง และให้ผลที่น่าเชื่อถือ โดยนำผลของการวิจัยมาเป็นตัวชี้ว่า สมควรตีพิมพ์เผยแพร่หรือไม่
10. หากบรรณาธิการตรวจพบว่า บทความมีการลอกเลียนบทความอื่นโดยมิชอบ หรือมีการปลอมแปลงข้อมูล ซึ่งสมควรถูกถอดถอน แต่ผู้เขียนปฏิเสธที่จะถอนบทความ บรรณาธิการสามารถดำเนินการถอนบทความได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เขียนซึ่งถือเป็นสิทธิและความรับผิดชอบต่อบทความของบรรณาธิการ
11. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาความสามารถของกองบรรณาธิการ และควรมอบหมายงานให้ตรงกับความสามารถของแต่ละท่าน
12. บรรณาธิการต้องกำกับติดตามดูแล ทั้งด้วยตนเองและคณะทำงานในเรื่องจำนวนและคุณภาพการอ้างอิงของวารสารที่ผิดไปจากสภาพความเป็นจริง เช่น มีการกำกับและร้องขอให้มีการอ้างอิงบทความในวารสารทั้งในลักษณะลับหรือเปิดเผย และมีการใช้อ้างอิงที่ไม่ถูกต้องและสอดคล้องกับเนื้อหา
13. บรรณาธิการต้องกำกับติดตามดูแล การเก็บค่า Page charge หรือ processing fee คือ ต้องมีการดำเนินการอย่างโปร่งใส เช่น กำหนดให้มีการประกาศกระบวนการเรียกเก็บอย่างชัดเจน หรือ ระบุราคาหรือเงื่อนไขของการเรียกเก็บค่า Page charge ตามที่ระบุได้ประกาศไว้อย่างเคร่งครัด

มาตรฐานทางจริยธรรมของผู้ประเมินบทความ

1. ผู้ประเมินบทความควรมีจรรยาบรรณคือ ต้องรับประเมินบทความที่ตนเองนั้นมีความถนัด หรือมีคุณวุฒิหรือมีความเชี่ยวชาญกับเรื่องหรือบทความที่ได้รับการประเมินนั้นๆ ผู้ประเมินบทความ ควรประเมินบทความในสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญ โดยพิจารณาความสำคัญของเนื้อหาในบทความที่มีต่อสาขาวิชานั้นๆ คุณภาพของการวิเคราะห์ และความเข้มข้นของผลงานหรือระบุผลงานวิจัยที่สำคัญๆ และสอดคล้องกับบทความที่กำลังประเมิน แต่ผู้เขียนบทความไม่ได้อ้างถึง เข้าไปในการประเมินบทความด้วยผู้ประเมินไม่ควรใช้ความคิดเห็นส่วนตัวที่ไม่มีข้อมูลรองรับมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินบทความ และควรปฏิเสธในบทความที่ตนเองนั้นไม่ถนัด
2. ผู้ประเมินบทความควรมีจรรยาบรรณคือ แนะนำความคิดเห็นทางวิชาการของตนเอง ลงในแบบฟอร์มการประเมินหรือเนื้อหาในบทความ ด้วยความยุติธรรม ไม่อคติ ตรงไปตรงมา ไม่ลำเอียง รวมทั้งตรงต่อเวลาตามที่วารสารกำหนดในการประเมิน
3. ผู้ประเมินบทความควรมีจรรยาบรรณคือต้องรักษาความลับและไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาให้แก่บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ รวมถึงหลังจากที่พิจารณาประเมินบทความเสร็จแล้ว
4. หลังจากได้รับบทความจากบรรณาธิการวารสาร และผู้ประเมินบทความ ตระหนักว่า ตนเองอาจมีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้นิพนธ์ที่ทำให้ไม่สามารถให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างอิสระได้ ผู้ประเมินบทความควรแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบและปฏิเสธการประเมินบทความนั้นๆ
5. ผู้ประเมินบทความ ควรคำนึงถึงการพิจารณาในหัวข้อ ชื่อเรื่อง หากเป็นบทความวิชาการสามารถพิจารณาให้แก้ไขชื่อเรื่องได้ แต่หากเป็นบทความวิจัย ควรพิจารณาเฉพาะความผิดพลาดด้านตัวสะกด และไม่ควรมีการพิจารณาให้เปลี่ยนชื่อเรื่องบทความวิจัย
6. ผู้ประเมินบทความต้องไม่นำข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความไปเป็นผลงานของตนเอง
7. เมื่อผู้ประเมินบทความพบว่า มีส่วนใดของบทความ ที่มีความเหมือนกัน หรือซ้ำซ้อนกับผลงานชิ้นอื่นๆ ผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบ พร้อมแสดงหลักฐานให้เห็นเป็นประจักษ์

แปลและปรับปรุงจาก <https://publicationethics.org/>

ปรับปรุงจาก ประกาศของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) เรื่องการประเมินด้านจริยธรรม/จรรยาบรรณวารสารวิชาการไทยในฐานข้อมูล TCI วันที่ 24 มิถุนายน 2562